

Vážená čtenářko, vážený čtenáři,

systematická, cílevědomá a svědomitá péče o to, čemu se v poslední době ne moc hezky říká „lidské zdroje“, patří k základním a zároveň nejobtížnějším podmínkám rozvoje každého podniku, který chce obstát v globální konkurenci čím dál víc závislé na znalostech, dovednostech, informacích a schopnosti s nimi kreativně pracovat. O to víc to platí pro univerzitu, tuto gigantickou „superfirmu“ na informace, vědění a originální myšlenky. Na univerzitě má tato agenda zejména – i když ne výlučně – podobu péče o akademickou kvalifikaci, charakterizovanou osvědčeným řetězcem od PhD. přes stadium tzv. postdoca po docenty a posléze profesory. Pro tuto agendu je vyhrazena nová funkce prorektora pro akademické kvalifikace. Jednou z jeho starostí je zajistit, aby kritéria pro jmenování docentem a profesorem odpovídala specifikům vědních disciplín, které na univerzitě pěstujeme. Mezi těmito

kritérii by neměla zapadnout taková, která můžeme chápat jako sekundární – manažerské, až i do jisté míry podnikatelské schopnosti, popularizace vlastní vědecké práce, případně i její praktické uplatnění. Docent nebo profesor chirurgie například musí umět i dobře léčit, nejen bádát; totéž platí i pro psychology, pedagogy a právníky. Kvalitní docenti a profesori jsou nutností nejen kvůli tomu, aby vzdělávali schopné absolventy. I sami o sobě jsou důležitým aktivem univerzity. Chceme-li zachovat stabilitu vysokoškolské sféry, je třeba dbát na kvalitu škol a kvalifikačních kritérií. Lpění na kvalitě ovšem někdy může paradoxně vysokou školu ohrožovat, protože kritériem pro finanční podporu ze strany státu je počet docentů a profesorů, nikoliv jejich kvalita. Jsem velmi rád, že UK tomuto tlaku a pokušení odolává. Náklady na tato řízení přitom nejsou malá – nejde jen o přímé organizační náklady, ale zejména o časové nároky na velké množství vysoce kvalifikovaných odborníků: od oponentů přes posuzovací komise po vědecké rady, o kolegiích děkanů a rektora nemluvě. Jedná se vlastně o veřejnou službu a naše univerzita ji vykonává se ctí.

Při porovnávání univerzit se často se operuje s poměrem akademiků na studenta. Vysoký poměr umožňuje intenzivnější výuku, zároveň je však třeba zajistit, aby nešlo jen o papírový poměr, ale o skutečný kontakt kapacit se studenty. Více akademiků na studenta sice přináší větší náklady, ale jedná-li se o skutečné vědecké kapacity, přitáhnou peníze na výzkum.

Osvědčeným nástrojem rozvoje akademické kvalifikace je studijní volno (tzv. sabbatical) pro akademické pracovníky. Český vysokoškolský zákon volna umožňuje, moc využívaná však nejsou. Chtěl bych vytvořit podmínky pro jejich čerpání, neboť by nám mohla pomoci k dosažení některých našich priorit – rozvoje vědecké potence, povědomí o ní v odborném světě, lepšího mezinárodního hodnocení UK a vstupu do „klubu“ prestižních světových univerzit. Stejně tak musíme motivovat zahraniční kapacity i mladé vědce k pobytu u nás. Naším důležitým úkolem je také sladit požadavky pro získání habilitace či profesury s potřebou motivovat mladé a nadějně pracovníky. V souvislosti s tím mě na dubnovém zasedání Vědecké rady UK potěšilo např. profesorské řízení doc. Melichara z Lékařské fakulty v Hradci Králové. Není mu ještě čtyřicet, a neměl přitom nejmenší problém přesvědčit radu o své vědecké vyzrálosti a kvalifikovaném nadšení pro další rozvoj svého zjevně zamilovaného oboru. To, že lidé tohoto typu už nejsou na UK výjimkou, mě naplňuje optimismem.

Přeji krásné letní měsíce plné zaslouženého odpočinku a těším se na setkání v novém akademickém roce!

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy v Praze

FORUM 2/2006, sešit 5

Časopis Univerzity Karlovy v Praze

Vydává: UK. Redakce: I 16 36 Praha 1, Ovocný trh 3, Odbor vnějších vztahů.

Redakci řídí: doc. M. Šobr; prorektor pro vnější vztahy. Odpovědní redaktoři: I. Dostál, V. Hájek, K. Hamanová, K. Kadlecová, O. Sysel, J. Švelch.

Telefon: 224 491 248, fax: 224 491 309, e-mail: forum@cuni.cz. Grafická úprava: L. Doležel. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo na úpravu autorských příspěvků a jejich krácení. Vychází: čtvrtletně. FORUM UK je rozšiřováno zdarma na akademické půdě. Toto číslo vyšlo 22. 5. 2006.

Registrace MK ČR 72 79. Tištěná verze: ISSN 1211-1724.

Stalo se

DĚNÍ NA UNIVERZITĚ KARLOVĚ

Nový rektor UK prof. Václav Hampl přebírá rektorské žezlo od svého předchůdce prof. Ivana Wilhelma

Nový rektor byl slavnostně inaugurován

Na konci února byl ve Velké aule Karolina slavnostně inaugurován nový rektor UK prof. Václav Hampl. Inaugurace proběhla podle staletých univerzitních tradic, odstupující rektor kromě předání úřadu také vyznamenal některé akademické pracovníky pamětními medailkami. Nejdůležitější součástí slavnostního obřadu bylo tradičně předání univerzitních symbolů, jimiž jsou starobylé rektorské insignie, a složení slibu nového rektora. Nový rektor převzal pečeti univerzity jako symbol tohohoto státu a zároveň symbolem všech práv univerzity státem svěřených a propůjčených. Další z rektorských insignií je žezlo, jež symbolizuje pravomoc nad celou akademickou obcí univerzity. Rektor přijímá také klíč jako znamení správy všeho majetku a jmění univerzity jemu svěřených a prsten, jenž představuje pouto s celou univerzitní obcí. Nový rektor převzal i zlatou medailku na řetězu jako výraz důstojnosti. Pronesením slibu „Spondeo ac polliceor“ se dvěma prsty pravé ruky na žezle se nový rektor zavázal, že bude vždy podle svého nejlepšího svědomí a ze všech svých sil hájit všechna práva, jež ze zákona tomuto vysokému učení náležejí.

Přírodovědecká fakulta zahájila Česko-mongolskou paleontologickou expedici

Přírodovědecká fakulta ve spolupráci s mongolskými partnery zahájila expedici do dinosaurův lokalit v poušti Gobi. Půjde pravděpodobně o největší výzkum v české historii. Je naplánován na léta 2006–2009 a z větší části bude hrazen z komerčních prostředků. Výzkumníci plánují, že budou každý rok kopat tři měsíce, po zbytek času pak analyzovat nálezy. Česko-mongolská expedice bude kromě samotných dinosaurů také studovat horniny, ve kterých se kosterní pozůstatky nalézají, budou probíhat palynologické a geochemické analýzy, které pomohou rekonstruovat paleoprostředí, klima a jeho změny v čase.

Prezident Světové banky Paul Wolfowitz diskutoval se studenty

Prezident Světové banky Paul Wolfowitz hovoří se studenty

Poslední únorový den zavítal na půdu Univerzity Karlovy prezident Světové banky Paul Wolfowitz, aby diskutoval se studenty za přítomnosti rektora UK prof. Hampla. Wolfowitz se zajímal o to, jak vnímají studenti změny v české společnosti po roce 1989. „Byl jsem v Praze už v roce 1991 a mám pocit, že dnes se lidé daleko více dívají do budoucnosti,“ řekl Wolfowitz. Studenti mu však připomněli, že v naší společnosti existují i lidé,

kterí na transformaci prodělali – a ti dnes tvoří jádro nezaměstnaných a nespokojených občanů.

Paul Wolfowitz (*1943) působí jako prezident Světové banky od března 2005. Do jejího čela se dostal na návrh amerického prezidenta George Bushe a na základě neformální dohody, podle které je v čele Mezinárodního měnového fondu Evropan a šéfem Světové banky je Američan. Prioritami jsou pro Wolfowitze boj s korupcí v afrických státech i v samotné Světové bance a pomoc rozvojovým zemím.

Básník Enzensberger navštívil Filozofickou fakultu UK

V březnu navštívil Filozofickou fakultu spisovatel Hans Magnus Enzensberger a zaměřil se na vztah politiky a literatury. Pro Enzensbergera je typická výbojnost proti patologickým jevům ve společnosti: válce, hladu, plýtvání a požívačnosti. Je znám jako britký kritik, který se vyjadřuje k morálním i politickým problémům. „Já osobně škatulkování nemám rád. Podle mého názoru je básník všezravec, který nic nevynechá: vědu, lásku, přírodu, politiku... Nesnažím se být odborník. Politika je součástí života, všichni jsme jí zasaženi, ať chceme, nebo ne,“ říká autor nové sbírky poezie Jed – Das Gift, kterou v Praze představil.

Geografie slaví 150 let

V roce 1856 se stal prvním docentem geografie na Pražské univerzitě Jan Kašpar Palacký, syn nejvýznamnějšího historika a politika 2. poloviny 19. století Františka Palackého. Sedmdesát let pak pracovali geografové ve skromných podmínkách a omezovali se na regionální a fyzickou geografii a dějiny oboru. Až založení Přírodovědecké fakulty UK v roce 1920 znamenalo pro obor vše-

RNDr. Pavel Chromý, Ph.D., považuje za otce zakladatele geografie na UK Jana Kašpara Palackého

stranný rozkvět, který byl umocněn po pádu komunistického režimu v roce 1989. Dnes je geografie jedním z kvarteta stěžejních oborů na PŘF UK. Při studiu je kladen důraz na interdisciplinaritu, a jak připomněl děkan Přírodovědecké fakulty prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc., právě postavení mezi tzv. tvrdými (přísně exaktními) a humanitními obory vytváří pro absolventy ideální podmínky, aby se uplatnili na trhu práce – od státní správy a samosprávy přes nadnárodní instituce (např. proděkan PŘF doc. RNDr. Vít Vilímek, CSc., je členem expertní skupiny OSN, která se zabývá vyhodnocováním družicových snímků pro ochranu před přírodními katastrofami) po komerční instituce typu Českého statistického nebo Hydrometeorologického ústavu.

Akademický senát a rektor UK podpořili běloruské studenty

Členové Akademického senátu Univerzity Karlovy v Praze podpořili běloruské studenty protestující proti režimu Alexandra

Lukašenka. Univerzita Karlova nabídne studentům, kteří budou za účast na opozičních manifestacích vyloučení ze škol, možnost dostudovat na UK. Členové akademického senátu zároveň přislíbili svým kolegům v Bělorusku finanční, materiální i politickou podporu v jejich úsilí za demokratizaci Běloruska. S jejich dopisem se plně ztotožnil i rektor univerzity prof. Václav Hampl. Členové senátu se také pokusili předat protestní dopis běloruskému chargé d'affaires v České republice Mikalaji Barysevičovi, v němž ho vyzývají k propuštění běloruských občanů zatčených za účast na manifestacích v minulých dnech. Pracovníci běloruské ambasády dopis odmítli přijmout, senátoři jej proto na velvyslanectví zaslali poštou. Oba dopisy byly s žádostí o další šíření zaslány následujícím organizacím: Výboru běloruských studentů v ČR, Charta 97, Běloruskému centru Společnosti Člověk v tísni při ČT, o. p. s., Běloruskému helsinskému výboru, společnosti na ochranu lidských práv Viasna, opozičnímu kandidátovi na prezidenta Alaksandru Milinkevičovi, mládežnické opoziční orga-

nizaci Zubr a běloruské redakci Radia Svobodná Evropa. Dopis mimo jiné podepsali: prof. RNDr. Jan Hála, DrSc. (předseda Akademického senátu Univerzity Karlovy), prof. Ing. Jan Royt (Katolická teologická fakulta UK), prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc. (Lékařská fakulta UK Hradec Králové), prof. PhDr. Pavel Říčan, CSc. (Psychologický ústav Akademie věd ČR), prof. MUDr. Richard Škába, CSc. (2. lékařská fakulta UK), doc. ak. mal. Ivan Špirk (Pedagogická fakulta UK), doc. MUDr. Petr Hach, CSc. (1. lékařská fakulta UK), a další. K dopisům se také připojily akademické senáty Husitské teologické fakulty a Fakulty tělesné výchovy a sportu UK.

Univerzita si připomněla 658. výročí svého založení

Nejstarší univerzita ve střední Evropě si počátkem dubna připomněla 658. výročí svého založení. Slavnostního shromáždění, které se při této příležitosti uskutečnilo v Karolinu, se zúčastnila řada současných i bývalých osobností univerzity, ale také veřejného a kulturního života. Slavnostní přednášky na setkání přednesli rektor UK prof. Václav Hampl a prof. Jiří Pešek z FSV UK. „Vytvoření podmínek pro další rozvoj vědy na Univerzitě Karlově považuji za jednu z priorit mého působení ve funkci rektora,“ řekl jasně prof. Hampl. Jednou z nejdůležitějších výzev blízkých měsíců a let je přitom pro univerzitu vytvoření Centra pro přenos poznatků a technologií do praxe. „Čím dál tím víc si uvědomujeme, že již nestačí, aby vědecké osobnosti bádały ve skleníkovém prostředí svých laboratoří, ale že je stejně tak důležité věnovat se i prezentaci a přenosu dosažených výsledků do konkrétní praxe.“

Bohemia Jesuitica 1556–2006: Mezinárodní konference Jezuité v Českých zemích

Ve dnech 25. až 27. dubna proběhla v Praze mezinárodní konference věnovaná působení jezuitů v českých dějinách a kultuře. Jejimi pořadateli byli Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova. Konference, v jejíž sedmi sekcích zaznělo 120 přednášek českých

Stalo se

Prof. dr. Pascal Cebollada SJ (Univerzita Pontificia Comillas Madrid) při přednášce v sekci Ignaciánská spiritualita

i zahraničních specialistů, připomněla dvě významná výročí: 21. dubna roku 1556 dorazilo do Prahy prvních dvanáct jezuitů, aby zde na pozvání předních českých šlechticů, představitelů církve i císaře Ferdinanda I. založili jezuitskou kolej; a dne 31. července téhož roku zemřel v Římě zakladatel jezuitského řádu sv. Ignác z Loyoly. Je nepochybné, že tato velká osobnost ovlivnila svou inkarnační teologií katolickou religiozitu novověku, a jí založený řád navíc záhy působil významně v celém spektru kulturního, intelektuálního a vědeckého života a posléze významně zasáhl i do vzdělanosti nekato-lických zemí. Ve zkratce lze konstatovat, že v datu roku 1556 se významně propojují jak české, tak světové dějiny časného novověku.

V Karolinu se diskutovalo o holocaustu

V Karolinu se 25. dubna sešli zástupci zhruba třiceti zemí Rady Evropy a zemí

Evropské kulturní konvence, aby pokračovali v diskusi o vzdělávání mladé generace v otázce holocaustu a odkazu minulosti. „Myslím si, že toto téma na univerzitní

půdu, a konkrétně i na půdu této univerzity, patří,“ uvedl rektor UK prof. Hampel, který se diskusí rovněž účastnil. Seminář o holocaustu v České republice byl již třetím v pořadí. První se konal ve Štrasburku, druhý v Krakově a Osvětimi. „Pokud jsme schopni dohodnout se na minulosti, jsme schopni vyhnout se konfliktu v budoucnosti,“ uvedl na tiskové konferenci Gunnar Maudt ze vzdělávací komise Rady Evropy. Mezi hosty úterního fóra nechyběla ministryně školství Petra Buzková, místopředseda vlády doc. Jiří Havel, účastnil se i bývalý prezident Václav Havel. Rada Evropy organizuje společné diskuse a semináře, kde se setkávají pamětníci druhé světové války a pořádají se školení pro vysokoškolské profesory pedagogiky. „Musíme naučit mladé lidi z různých kultur žít pohromadě, pak ke genocidám docházet nebude,“ uvedl Gunnar Maudt.

Proběhla konference Cesty ke společnému světu

Dne 27. dubna 2006 proběhla k výročí třiceti let od zahájení výuky prostorové orientace zrakově postižených v ČR konference Cesty ke společnému světu. Konferenci pořádal Institut rehabilitace zrakově postižených UK FHS spolu s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí pod záštitou náměstka ministryně MŠMT, doc. RNDr. Petra Koláře, CSc.,

Semináře o holocaustu se zúčastnili i ministryně školství Petra Buzková, bývalý prezident ČR Václav Havel a rektor UK Václav Hampel

kteřý předal Mgr. Pavlu Wienerovi, řediteli IRZP UK FHS, nejvyšší resortní vyznamenání – medaili Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy I. stupně za vynikající práci v oblasti výuky prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených.

▼ **Pouťoroví exulanti se sešli nad knihou Rozchod 1948**

Když Klement Gottwald oznámil 25. února 1948 dvěstěpadesátitřicetému davu demonstrantů vítězství komunistického puče, odstartoval první vlnu zatýkání – především lidí z řad politických oponentů, kteří by mohli „revoluci“ ohrožovat. „Bylo nezvratné, že vítězstvím komunistů je programově ohrožena svoboda řady politických protivníků i celých jejich rodin.“ (Rozchod 1948, s.13) Studenti, novináři, politici, dělníci, na čtyřicet tisíc lidí se rozhodlo raději odejít do exilu, než aby snášeli příkoří nového režimu. „Opouštěli svůj domov za okolností často velmi dramatických. V zavazadlovém prostoru automobilu, ve střešním prostoru jídelního vozu, v lodním kufru či v útrokách nákladní lodi plující po Labi až do Hamburku, jak se to podařilo Ladislavu Feierabendovi.“ (Rozchod 1948, s.13) Po pětadesáti letech dostali Pavel Kosatík s exulantem, historikem a bývalým redaktorem Rádía Svobodná Evropa Petrem Hrubým nápad vytvořit sérii rozhovorů s osobnostmi pouťorového exilu, z nichž je řada spojena s Univerzitou Karlovou. Po rozsáhlém hledání lidí po celém světě, za pomoci Archivu UK a jmenovitě dr. Zdeňka Pousty vznikla kniha rozhovorů, která byla na konci dubna představena ve Vlasteneckém sále Univerzity Karlovy.

▼ **Zlatá medaile Univerzity Karlovy pro velikána humanitních věd**

Dne 27. dubna byla za mimořádné zásluhy v oblasti humanitních věd předána zlatá pamětní medaile Univerzity Karlovy profesoru Wolfgangu Iserovi, světoznámému literárnímu vědci, zakladateli kostnické školy recepční estetiky a průkopníkovi nového oboru literární antropologie. Profesor Iser přijel do Prahy krátce před

Prof. Wolfgang Iser přebírá zlatou pamětní medaili UK

svými 80. narozeninami na pozvání Ústavu anglistiky a amerikanistiky FF UK. Na Filozofické fakultě proslovil dvě přednášky nazvané „Culture: A Recursive Process“ a „Erasing Narration: Samuel Becket's Malone Dies and Texts for Nothing“.

▼ **Na UK probíhá cyklus přednášek Absolvent**

Do 31. května probíhají na půdě UK přednášky v rámci projektu Absolvent. Ten se realizuje na Univerzitě Karlově od roku 1998. Cyklus přednášek je zaměřen na přípravu absolventů UK pro praxi, doplnění jejich znalostí a některých specifických dovedností potřebných pro vstup do práce. Základním cílem projektu je pomoci studentům při úspěšném nastartování profesní kariéry. Ročník 2006 reaguje na hodnocení minulých ročníků, které provedli jejich účastníci. Je výběrem nejzajímavějších témat, která byla studenty doporučena k rozsáhlejšímu zpracování.

▼ **Z EU možná odčerpáme méně peněz na vědu**

Také Univerzita Karlova by mohla mít potíže při čerpání peněz z evropského rozpočtu určených na vědu. V Karolinu dne 5. května o novém rámcovém programu EU diskutovali se zástupcem generální tajemnice Evropské asociace

univerzit (EUA) Johnem Smithem akademici z českých i zahraničních univerzit. Na vědu a výzkum chce Evropská unie v příštích sedmi letech vynaložit zhruba 54 miliard eur. Je to méně, než byl původní návrh Evropské komise, ale zhruba o 60 procent více než v letech 2000 až 2006. V minulém období mohly univerzity díky projektům z těchto peněz plně uhradit všechny přímé náklady na výzkum a získat ještě dalších dvacet procent na pokrytí těch nepřímých. Nyní podle návrhu získají jen tři čtvrtiny přímých nákladů. „Bude to těžké zejména pro univerzity z nových členských států, které nemají dostatek zkušeností s různými alternativními modely financování,“ řekl Smith. Proto asociace usiluje o to, aby vysoké školy měly možnost po přechodné období čerpat až 60 procent na náhrady nepřímých výdajů, jako je například budování infrastruktury laboratoří nebo provoz budov. Pokud se nepodaří tuto změnu prosadit, účast univerzit z nových členských států na rámcovém programu bude podle Smitha velice nízká. „Univerzity ze starých členských zemí mají už s financováním svých výzkumných projektů větší zkušenosti, dokáží také lépe vypočítat peníze spojené s přímými náklady,“ uvedl. Novou formu financování je podle něj třeba ještě promyslet tak, aby systém nebyl pro nové země odrazující.

Zástupci EUA a představitelé českých i zahraničních škol jednají o financování vědy

PROFESURA NESMÍ BÝT TITULEM NA ROZLOUČENOU

Rozhovor s prorektorem pro akademické kvalifikace, profesorem Mojmir Horynou

Jste prorektorem UK pro akademické kvalifikace a to je nová prorektorská pozice. Mohl byste říct, co vše máte v popisu práce? Proč potřebují akademické kvalifikace prorektora?

Studuji a potom přednáším na kolegiu rektora a na velké Vědecké radě podklady k habilitacím a profesurám. Máme sedmáct fakult, a proto chodí habilitace poměrně často, je to rozsáhlá práce. Dříve ji zastával prorektor pro vědu. Rozdělení vzniklo, protože samotná výzkumná práce narostla do té míry, že potřebuje vlastního prorektora. Já jsem dostal to, co zbylo, a taky doktorské studium, ediční činnost univerzity, záležitosti historické komise, medaile a čestné doktoráty. Nejvíce času mi ale zaberou habilitace a profesury.

Jak taková habilitace probíhá? Jak vypadá návrh na habilitaci, který přijde z fakulty?

Kandidátem vypracovanou habilitační práci posuzují nejméně dva oponenti. Hodnotící komise ve složení dvou odborníků z univerzity a tří externistů (z jiných univerzit, vědeckých ústavů a často i z ciziny) posoudí dosavadní vědeckou a pedagogickou činnost uchazeče a v závěru (na základě hlasování) doporučí či nedoporučí jmenování docentem. Posudky habilitační práce, zpráva hodnotící komise a přílohy s odbornou bibliografií uchazeče, seznamem jeho pedagogických aktivit, účasti na konferencích a působení v zahraničí apod. jsou pak podkladem pro jednání vědecké rady příslušné fakulty. Před ní kandidát obhajuje svou habilitační práci, prosloví přednášku a vyjádří se k perspektivě svého vědeckého a pedagogického působení. Dále zodpoví dotazy položené mu v diskusi, jež bývá často velmi tvrdá. Vědecká rada fakulty rozhoduje tajným hlasováním. Schválené návrhy jsou postoupeny na rektorát, kde je znovu zkontrolována úplnost

FOTO:VLADIMIR SIGUT

podkladů a to, zda jejich údaje souhlasí s kritérii pro příslušnou vědecko-pedagogickou hodnost. Dále projednává podklady kolegium rektora, a jsou-li kritéria splněna, jmenuje rektor uchazeče docentem. Habilitace stejně jako profesura není jenom ocenění minulých zásluh, ale také start do budoucnosti. Je žádoucí, aby fakulta počítala s dalším působením novopečeného docenta, aby to nebyl titul „na odchodnou“. Profesury se předkládají na projednání vědecké radě univerzity, kandidát v doprovodu děkana a předsedy hodnotící komise pak vystoupí na zasedání a rada rozhoduje tajným hlasováním. Výsledek se postupuje na ministerstvo školství, které připraví jmenování, protože profesory jmenuje prezident republiky.

To zasedání je neveřejné?

Zasedání vědecké rady může mít hosty. Přednášku si většinou chodí poslechnout kolegové, kteří zároveň drží palce. Dotyčný mluví o tom, co badatelsky dělá, jaké má výsledky. Pro mě bývají velkým zážitkem třeba vystoupení některých přírodovědců nebo lékařů. Nedávno jsem zažil přednášku z fyziky nízkých teplot, což je pro historika umění naprosto odlehklá oblast, a ta byla tak poutavě, srozumitelně a brilantně přednesená, že jsem v duchu jásal, že jsou na univerzitě takoví lidé.

Jaká je praktická náplň vaší práce?

Výtahy a přehledy se zpracují tady na odboru pro vědu a já to potom celé zase přečtu, protože pak na kolegiu rektora musím být schopen argumentovat, proč

by dotyčný měl nebo neměl být jmenován. Když je nějaké řízení sporné, dá se na příslušnou fakultu vědět, co je třeba doplnit a v čem může být problém.

Kdybch se vám chtěl vlíchnout do přízně a rychle se habilitovat, co bych měl napsat do své práce? Na co bych se měl soustředit, aby se vám to zamlouvalo?

No, to se musí zmlouvat hlavně oponentům a komisi! Je tu řada habilitací, kterým odborně nerozumím. Podívám se, jak vypadají posudky a reakce kandidáta při zasedání vědecké rady fakulty.

Jste profesorem dějin umění a autorem mnoha publikací. Najdete si jako prorektor čas na vlastní výzkumnou nebo publikační činnost?

Jeden a půl dne v týdnu učím. Pak dost poutivě úřaduji tady. Zároveň se podílím na dvou výzkumných záměrech, ovšem to je v tuto chvíli práce na večery a víkendy. Ale třeba se to úřadování časem naučím, budu šikovnější a půjde mi to rychleji. Když odcházel můj předchůdce profesor Klener, upozorňoval mě, že to není jenom tahání řetězu a břicha po Karolinu, že je té práce dost. Ptal jsem se, jak mohl stihnout během dvanácti let napsat čtyři velké monografie. Odvětil, že každá monografie zabrala dvoje letní prázdniny. Mou pracovní vyčizeností trpí hlavně mí synové, se kterými rád jezdím na kole. Letos jsme se ještě nikam nedostali, o prázdninách bych si ale takové tři týdny rád našel.

Jak vypadá váš „klasický“ den?

Když neučím, pořád čtu. Přicházím kolem deváté a sedím tady tak do šesti. Přesto mám každý den pocit, že jsem toho měl udělat více, než jsem stihl. Nejvíce času mi zabere čtení posudků a podkladů. Člověk cítí určitou odpovědnost k lidem, kteří vědu zvolili za své povolání a nějakou práci odvedli. Byl bych nerad, kdybch je nějakou svou nepozorností nebo neschopností se soustředit poškodil.

Co vás na pozici prorektora nejvíce překvapilo?

Zcela upřímně mě překvapilo, že je to veliký úřad. Jako svobodný akademik jsem

byl vůči prorektorům nespravedlivý – té práce je opravdu hodně. Stát se najednou úředníkem, to je obrovská změna. Celý život jsem neměl pevnou pracovní dobu. Tady ji principiálně taky nemám, ale člověk tomu čas věnovat musí. Ale abych si tahal úřad domů, to mě ani nenapadne, protože svůj domácí psací stůl chci mít vyhrazen pouze pro vědeckou práci.

Když jste pracoval v Ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů, pořád jste cestoval. Nechybí vám to?

Já cestoval i v rámci práce na FF, podnikal jsem cesty kvůli členství v památkových komisích. Teď jsem to zatím naprosto přerušil. Dělán však konzultanta při opravě benediktinského kláštera v Rajhradu, tam bych ještě potřeboval něco dodělat, ale už jsem se s Otcí benediktiny dohodl, že tam dojezu v létě, zůstanu týden a všechno to zvládneme.

Přijedete na kole?

To asi ne, je to přece jenom trochu z ruky. 80 kilometrů sice bez problémů ujezu, ale tohle je podstatně dál. 190 do Brna a pak ještě 30 do Rajhradu.

Můžete vyjmenovat tři hlavní cíle, kterých byste chtěl, řekněme v horizontu jednoho roku, dosáhnout?

Termín jednoho roku je rozumný, z měsíce na měsíc se ty věci měnit nedají. První plán se samozřejmě týká habilitací a profesur. Profesor Klener vypracoval obecná kritéria, která jsou velmi uvážlivě formulována. Teď jde o to, ještě podrobněji ta kritéria definovat pro jednotlivé typy oborů nebo jednotlivé fakulty. Profesor Klener už udělal takový doplněk pro umělecké činnosti, protože UK má i obory, kde jsou zaměstnáni lidé umělecky aktivní a jejich habilitace mohou být vázány na umělecké výkony. Třeba na Pedagogické fakultě sbormistrovství, výtvarná výchova, hudební výchova. Nejsem žádný revolucionář. Práce, kterou profesor Klener udělal, je velmi systematická a je rozumné na ni navázat.

Druhá věc je otázka kritérií pro doktorské studium. Průběh doktorského studia z hlediska povinností a nároků kladených na doktorandy je na různých fakultách

různý. Já bych chtěl zjistit, co je pro doktorandy optimální. Opět navážu na svou předchůdkyni, paní prorektorku Svobodovou. Ta iniciovala vypracování znamenitého dotazníku, který navrhli a zpracovali pan profesor Mareš z Lékařské fakulty v Hradci Králové a pan profesor Anděl z Matematicko-fyzikální fakulty. V tomto dotazníku před dvěma lety absolventi hodnotili své studium. Výsledky byly velmi zajímavé. A protože mezitím již přibyly další tři ročníky doktorandů, chtěl bych dotazník zopakovat, udělat si srovnání. Nejde o to, najít definitivní řešení, ale poskytovat náměty a získávat zpětnou vazbu od fakult. Třetí plán by mohl projít poměrně hladce. Karolinum má řadu nádherných prostorů. Chtěl bych, aby historická komise, které předsedám, vytvořila kurátorskou radu a aby tyto prostory měly od příštího roku pravidelné výstavní využití. Chtěl bych, aby se lidi naučili chodit na výstavy do Karolina. A ne aby šli jednou za půl roku kolem těch prosklených prostor a říkali: Hele, mámo, ono tam něco visí, pojď se tam podívat.

V rozhovoru pro týdeník Reflex jste říkal, že vás celý život bavil boj s papaláši. Vidíte tohle jako jeho pokračování?

Ne, to ne. Boj s úředníky ministerstva kultury beru jako soukromou válku. Jedna věc se ale změnila. Za minulého režimu boj s papaláši znamenal, že když jste se ozval a něco řekl, oni na to reagovali. Dneska je situace těžší. I když říkáte různé věci, je to někdy, jako byste mlčel. Protože máte svobodu cokoli říkat, ale oni mají taky svobodu na to kašlat.

V projevu ke svému jmenování jste zmínil, že budete hledat síť možných kritérií při posuzování „kvality“ oborů. U některých fakult bude nutné tato kritéria teprve stanovit. Mohl byste přiblížit tento cíl?

Šlo opět o habilitace a profesury. Některé obory v rámci habilitací konstatují, že v jejich oboru nejsou časopisy s impact faktorem (tedy ty, u nichž se měří tzv. citační index – to, jaký dosah mají v rámci odborné čtenářské veřejnosti, jak mnoho se z článků v nich uveřejněných cituje v odborné literatuře – pozn. red.)

Rozhovor

Takové časopisy převažují v přírodních vědách, v humanitních je jich podstatně méně. Musíme tedy ohlas na vědeckou práci kandidáta posuzovat i jinak než z hlediska impaktovaných časopisů. Vykázat počet citací v přírodních vědách – to vám počítač vyjede za minutu. Když jsem ale jako historik umění chystal svoji profesuru, prošel jsem několik renomovaných knihoven a nikdo mi neporadil, jak se dává dohromady citační index z humanitních věd. Nakonec jsem to řešil tak, že jsem po paměti hledal, co mi kdy poslal jaký vědec ze zahraničí, který mě zmínil v poznámce nebo se mnou polemizoval. U humanitních oborů u nás je sestavit citační index dosud skutečně velký problém.

Neposuzuje se i pedagogická činnost?

To je další složka. Uvádí se konkrétní pedagogická činnost za jednotlivé roky. Na fakultách jsou evaluační podklady i pro to, kolik studentů se účastnilo a kolik dělalo zkoušku. Uvádí se vedení diplomových prací a vedení doktorandů. Zvláště pro profesuru je vedení doktorandů velice důležité.

Důležitým kritériem evaluace je počet absolventů doktorského studia u konkrétního adepta na profesuru. Co ještě hraje roli?

Celý provoz oboru. Jeho personální zajištění, počet absolventů, jestli je tam dost lidí na plný úvazek, jestli vykazují podobné kvality, jaké se zkoumají u habilitací. Třeba jeden z nejslavnějších oborů na FF UK je egyptologie, v jejímž provozu ovšem naprosto převažuje výzkum. Výuku otevírají jednou za pár let, což je pochopitelné. V evaluaci je faktorů hodně a výchova doktorandů je velmi podstatným kritériem. Záleží ale na oboru – máme i takové, které doktorské studium akreditováno nemají.

Před třemi lety jsem byl členem komise, která evaluovala univerzitu v Salcburku podle kritérií Evropské unie. Podle nich se sleduje materiální zajištění oboru, je-li dostatečně dotován místem a počtem čtenářských míst v knihovně. Musíte mít v knihovně židle pro 40 % posluchačů. Sleduje se také počet přístupných počítačů na počet studentů. Těch musí být

FOTO:VLADIMÍR ŠIGUT

10 % počtu posluchačů, tedy aby si k nim každý desátý mohl ve stejný čas sednout. V knihovně musí být taky místo na přírůstky na dalších deset let. O tom si zatím můžeme nechat jenom zdát.

Přibližují se česká evaluační kritéria nějak těm evropským?

Pokud vím, nebylo dosud sjednocení provedeno, je to věc budoucnosti. Je taky pravda, že v kritériích jsou některé problematické faktory. Při evaluaci v Salcburku jsem zažil „profesionální evaluátory“, kteří mají pocit, že svou práci odvedli, když po jejich odchodu nezůstane na fakultě kámen na kameni. Přijíždějí a už se třesou pomyslením na to, které obory by se daly spojit, a mají v zásobě takové floskule jako třeba „synergický efekt“. Do Salcburku přijeli dva takoví pánové s představou, že se všechny uměnovědy spojí dohromady. Ústav pro muzikologii a zároveň dějiny umění je přece nesmyslný! Nakonec se mi podařilo je přesvědčit a ústavy zůstaly dva – to byl velký úspěch.

Jak například hodnotit kvalitu práce teologických fakult? Dá se opět hodnotit jen podle publikací?

Máme tři teologické fakulty a na každé je někdo, kdo je vědecky mimořádný. Teologické časopisy nikdy impact faktor

nemají a nevím, jestli kdy mít budou. Ale existuje i jiná forma mezinárodního vědeckého působení. Teď třeba proběhla velká konference ke 450. výročí příchodu jezuitů do Čech. To se dotýká univerzity, protože v určité době jezuité vedli teologickou a filozofickou fakultu. A nebyli to jen knih hubitelé lítí, ale byla mezi nimi i pěkná řádka skvělých vědců. Mě zaujalo, jak na tuto konferenci, pořádanou Katolickou teologickou fakultou UK, reagovala veřejnost teologická, ale i historická. Přijelo přes sto lidí z ciziny. I tohle je doklad renomé a kvality teologických fakult, které mají bohužel zatím málo habilitovaných lidí, poměrně málo profesorů a v řadě oborů nejsou doktorské programy, takže je tam ještě co dotvářet.

Když zmiňujete malý počet habilitovaných, netlačí vás to trochu k tomu, abyste schvaloval jako na běžícím páse?

To je právě to, v čem se člověk musí hlídat. Profesor i docent musí splňovat určité nároky. Máte-li obor, který docenta za každou cenu potřebuje, tak by se k tomu člověk mohl přiklánět, ale já se tomu bráním. Zachraňovat obory za cenu snižování kvality, to je cesta do pekel. Změkčovat kritéria nebudu.

Řešíte nějak disproporce množství profesorů na různých katedrách?

FOTOVLADIMIR SIGUT

Ne. To je otázka fakult. O Filozofické fakultě se jednu dobu říkalo, že je to fakulta asistentská – tam nějaké pobídky ze strany děkana k přípravám habilitací byly. My můžeme vyjít vstříc tím, že se pokusíme co nejrychleji, ale objektivně projednat zahájení jmenovacích řízení, a ne tím, že budeme zavírat oči a říkat: Hlavně že mají nějakého docenta.

Zmínili jste také nutnost využít nakladatelství Karolinum k vydávání univerzitních reprezentačních publikací. Velká část knih má být v angličtině. V jakém stádiu je tento plán?

Na kolegiu rektora byl tento plán akceptován. Cílem je, aby nebyly vydávány jenom dějiny UK, ale aby měl v typu reprezentační publikace zastoupení každý významný obor. Aby zahraniční badatel, který na univerzitu přijede, nedostal

jenom soubor pohledů Prahy, ale kvalitní monografii ze svého oboru v jazyce, který je schopen číst. U některých publikací bych preferoval, aby vycházely ve dvou mutacích.

Žertovná otázka na závěr: Za jak dlouho se mohou stát profesorem, když budu opravdu pilně pracovat?

Po magisterském studiu byste měl absolvovat doktorandské. Tři léta. A bylo by dobré dostat se na chvíli do zahraničí. Docent by měl, kromě dvaceti relevantních publikací, a to taky nenastrádáte za dva roky, trvale učit čtyři léta. A profesor zase tři roky po habilitaci na docenta. Takže ta docentura je možná, když to budete brát hodně fofrem, kolem třiceti a profesura nejdříve kolem pětaticeti. Ostatně mladí docenti a profesori jsou žádoucí. Profesura do důchodu člověku

udělá radost, ale pro instituci přínosná není.

Prof. PhDr. Mojmir Horyna, CSc.

Vystudoval dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, studoval také ve Vídni a Štýrském Hradci. Kvůli zákazu působit ve školství nastoupil v roce 1972 do Státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů v Praze. V roce 1990 se vrací na univerzitu, vede Ústav pro dějiny umění. Je členem nákupních komisí Národní galerie a Severočeské galerie v Litoměřicích. Zabývá se především uměním baroka a 19. století, architektonickým vývojem Prahy a ochranou kulturních památek. Je považován za nejlepšího znalce díla geniálního architekta 18. století J. B. Santiniho.

Autor: redakce

VĚDECKÁ ČINNOST DOKTORANDŮ

Bohuslav Gaš

Před časem jsem hovořil během zahraniční konference s kolegyní z Finska o tom, jak jde výzkum, a shodli jsme se: „Ještěže máme schopné doktorandy!“ Ano, na všech univerzitách se doktorští studenti účastní podstatné části vědecké a výzkumné práce. Doktorské studium v dnešní právní úpravě existuje od počátku platnosti zákona č. 111/1998 Sb., předtím se mu říkalo postgraduální a ještě předtím kandidátské nebo také vědecká příprava. Do doktorského studia se vždy hlásili ti nejlepší studenti, kteří neprohráli po okamžitých finančních požitcích a byli ochotni se protloukat studiem, často s manželkou a dítětem, za pár tisíc korun stipendia. Vede je k tomu touha objevovat nové, nepoznané? A jaké mají pro své studium podmínky?

Nakolik jsem měl možnost poznat třeba pracoviště Přírodovědecké fakulty naší univerzity, podmínky nejsou tak špatné. Ve velké většině jsou pracoviště vybavena velmi dobře, v několika případech jsou na světové úrovni. Pozoroval jsem přímou úměrnost mezi úrovní pracoviště a ochotou doktorských studentů angažovat se v tvrdé práci, po večerech, o víkendech. Studenti jsou dnes mnohem lépe jazykově vybaveni než třeba před deseti lety a mají mnohem více sebevědomí. Práci na renomovaném pracovišti proniknou do vědecké komunity, naučí se formulovat myšlenky a publikovat výsledky své práce. To všechno jsou předstupy pro získání zajímavého a výjimečně dobře placeného zaměstnání. Ano, mnoho významných světových firem, především v takových oborech jako biologie nebo chemie, přijímá na svá výzkumná a vývojová pracoviště pouze nejlepší absolventy doktorského studia. A to nemluvím o pozicích na univerzitách.

Až potud zní vše dobře. Přesto vidím v systému českého doktorského vzdělávání problémy. Jedním z nich je současná

výše doktorského stipendia, resp. finanční příjem, jaký mohou studenti získat. Je jasné, že z pěti či osmi tisíc korun stipendia se doktorský student přece jen dlouhodobě neuživí, zvláště má-li vlastní rodinu. To je podle mého názoru hlavní příčina, proč tak malá část doktorských studentů dokončí svá započatá studia. Na naší univerzitě to je v průměru pouze každý třetí student. To je však plýtvání, a to jak částí života mladého člověka, tak i finančními prostředky z veřejných zdrojů. Právě pomoc doktorským studentům v této situaci byl jeden z důvodů, proč upravujeme pravidla Grantové agentury naší univerzity (GA UK). Od příštího kalendářního roku je koncipována jako soutěž pouze pro doktorské (a zvláště nadané magisterské) studenty. Rozděluje se nemálo – 90 mil. Kč. Soutěž je zamýšlena jako jakýsi trénink, kde si studenti mohou vyzkoušet budoucí práci v roli příslušníků vědecké a výzkumné komunity. Výzkum a vývoj, jak víme, sestává z velké části ze sepisování projektů a přesvědčování někoho, kdo rozděluje peníze (bohužel většinou ne své), o kvalitách projektu. Oproti předchozím letům je podstatně zvýšen podíl, který může být z prostředků GA UK vyplacen jako mimořádné stipendium – pro studentského navrhovatele je možné navýšení stipendia o 4 000 korun měsíčně.

Přestože doktorské studium je nejvyšší dosažitelné formální vzdělání, po jeho absolvování plnohodnotný vývoj mladého vědce či výzkumníka ještě není hotov. Je nanejvýš vhodné, aby se „otrkal“, tedy získal další znalosti a zkušenosti někde jinde. V mnoha zemích k tomu slouží tzv. postdoc pobyt – mladý absolvent doktorského studia ještě po dobu několika let pracuje na jiné univerzitě nebo na špičkovém výzkumném pracovišti. Jeho plat pak už dosahuje důstojnějších parametrů. Je velká škoda, že současné poměry v naší

zemi nijak nepodporují příliv pracovníků typu postdoc z jiných zemí – a vlastně ani z jiných škol tohoto státu. Přicházíme o hodně, především o nové myšlenky, které se zrodily jinde a které by nás mohly inspirovat. Místo toho přijímáme jako nové pracovníky na svá pracoviště své vlastní studenty. Výstižně se to nazývá inbreeding („inbreeding – to produce by the continued breeding of closely related individuals“, takto je tento termín vysvětlen v anglickém výkladovém slovníku). Jak vědí všichni genetici, inbreedingem se znásobují vrozené vady.

Univerzity a výzkumná pracoviště v USA jsou si dobře vědomy důležitosti postdoc míst, míří tam z celého světa tisíce absolventů doktorského studia, i těch našich. Že by právě proto byly Spojené státy technologickou velmocí a světovou špičkou ve vědě a výzkumu? Mluvil jsem s několika absolventy Přírodovědecké fakulty, kteří jsou na postdoc pobytu na špičkových pracovištích v USA. Někteří by se rádi po čase vrátili, ale budou se muset smířit s tím, že jejich plat spadne na zlomek amerického... Tato situace bude patrně ještě dlouho přetrvávat a bude do značné míry závislá na ochotě naší země podporovat výzkum a vývoj.

Takže co vlastně pudí mladé lidi na nejistou cestu doktorského studia, nejvyššího vzdělání a hlubokých vědomostí v daném oboru? Připusťme, že část z nich po mnoha letech dosáhne významných pozic a vysokého platu ve vědě a výzkumu, ať už v naší zemi, či jinde, ať už na univerzitě, ve výzkumném ústavu nebo v soukromé firmě.

Stále si však myslím, že je drží i ona vášeň pro zkoumání nových, nepoznaných světů.

Autorem tohoto článku je **prof. RNDr. Bohuslav Gaš, CSc.**, prorektor UK pro vědu a tvůrčí činnost.

DOKTORANDI: VŽDYCKY JE CO ZLEPŠOVAT!

Pravidelná rubrika DUEL je v tomto čísle FORA nahrazena materiálem s názvem TRIAL. Proč? Slovo trial naznačuje, že zpovídání nebudou jako obvykle dva, nýbrž tři. Navíc význam slova trial velmi dobře popisuje průběh doktorandského studia, o němž bude v rozhovoru řeč zejména: trial je totiž překážková motokrosová dráha...

Zleva: Petr Šustek, Jana Lokajová a Radvan Bahbouh

Jste interní, nebo externí doktorandi? A proč jste si vybrali právě tuto formu studia?

Petr Šustek, PF: Interní doktorandské studium práv mi dává možnost vyučovat, což mě baví, a to je nejdůležitější důvod, proč jsem si interní formu vybral.

Jana Lokajová, PŘF: Já jsem interní studentkou Přírodovědecké fakulty UK. Studuju fyzikální chemii, hlavní součástí mé práce jsou experimenty v laboratoři. Externí studium by bylo při časových nárocích laboratorního výzkumu s jiným zaměstnáním prakticky neslučitelné.

Radvan Bahbouh, FF: Já už jsem dostudoval. Byl jsem ale na rozdíl od kolegů doktorandem externím. V době svého

studia jsem byl zaměstnaný na katedře psychologie na plný úvazek jako asistent a přišlo mi hloupé pobírat od fakulty další plat.

Jak složité bylo dostat se na doktorandské studium? Přišlo vám výběrové řízení spravedlivé? Je těžké dostat se do dalšího ročníku, nebo doktorandský program dokončí každý?

Šustek, PF: Na doktoranda se hlásí lidi, kteří se nějakým způsobem identifikují s fakultou. Ta vazba se vypěstuje mnohem dřív. Není to jako přijímačky do bakaláře, že by se vybírali lidi podle testů. Vazba musí být dlouhodobější. Přijímací zkoušky

jsou u nás na právech ústní a na interní studium se berou skutečně jenom někteří. Katedra musí vědět, koho přesně si vybrala. Studium není extrémně náročné, primární cíl je disertační práce. To ostatní je externalita.

Lokajová, PŘF: Na naší fakultě je princip podobný. Velmi záleží na vazbě školitele a studenta, která se vytvoří během magisterského studia. Školitel poznává schopnosti a zájem studenta o daný obor právě v průběhu řešení diplomové práce. Samotný přijímací pohovor je důležitý, svou roli však jistě hraje také pozitivní reference z magisterského studia. Ale šanci dostanou i lidé, kteří se hlásí odjinud.

: Trial

FOTOVLADIMÍR ŠIGUT

Petr Šustek

Bahbouh, FF: Není složité se dostat. Pokud jde o externí doktorandy, hodně záleží na kvalitě projektu. Je-li představa, že by byl na katedře daný projekt někdo schopný vést, je snaha uchazeči vyhovět. Interní doktorand, to je něco jiného. Přesně jak říkali kolegové. Tam je vhodné, aby člověk v nějakém kontaktu s fakultou byl, aby ho lidé znali a věděli, co od něj očekávat. Ve většině případů tolik nezáleží na projektu, ale na tom, zda už dříve spolupracoval s katedrou.

Co tedy mají lidé dělat, chtějí-li pokračovat ve studiu jako doktorandi?

Šustek, PF: Můžete se třeba stát pomocnou vědeckou silou, která je k ruce členům katedry. Mně osobně se jako pregraduovanému studentovi podařilo získat univerzitní grant, jehož spoluřešitelé byli členové katedry. Užitečné jsou i zkušenosti z akademického senátu, kde se široce zapojujete do akademického dění.

Lokajová, PŘF: Účastnit se vědeckého života, číst články – člověk se musí dobře

orientovat v konkrétní problematice. Ovšem vedle teorie je také třeba prakticky bádát v laboratoři. Když se člověk opravdu snaží, možnost dokončení studia se zvyšuje.

Bahbouh, FF: Už toho moc nepřidám. Člověk by měl mít nejenom dobrý prospěch, ale měl by být i během studia aktivní. Být „pomvěd“ nebo někdo, kdo se snaží nad rámec své činnosti spolupracovat, publikovat, účastnit se projektů.

Má vůbec titul PhD. z české univerzity váhu?

Bahbouh, FF: Titul PhD. z Univerzity Karlovy váhu má. Ostatně jako celá naše univerzita. Na rozdíl od titulu magistr z titulu PhD. všeobecně dobře přijímán. Tam nastává kvalitativní skok.

Lokajová, PŘF: V rámci České republiky se v přírodních vědách stále ještě slyší na titul RNDr., který dnes označuje nižší úroveň vzdělání a získává se volitelně po rigorózní zkoušce, ještě před titulem PhD. Na naší katedře jsou dnes podmínky k získání titulu PhD. srovnatelné se západním světem.

Šustek, PF: Když jsem byl v rámci grantu na chvíli v Paříži, ostatní studenti z UK mi vyprávěli, že tam jsou přijímáni se zvláštními výsadami. To jsem nečekal. Ale nedělal bych si iluze. Zde bych odkázal především na světový ranking jednotlivých univerzit.

Věnujete se i jiné činnosti než práci související s vaším studiem?

Lokajová, PŘF: Víceméně jen práci související s katedrou, výzkumu a pedagogické činnosti. Stihám i nějaké koníčky, ale žádnou další práci nemám.

Bahbouh, FF: Před více než deseti lety jsem založil firmu, která je hlavním zdrojem mých příjmů a zároveň z ní platím i své projekty, takže nežádám o granty. S přednášením to jde skloubit docela dobře. Není to práce na osm hodin denně a ve firmě můžu spoustu věcí delegovat na kolegy. Šlo to i v době, kdy jsem studoval, ale tehdy byla firma na vedlejší koleji.

Šustek, PF: Kromě práce na kmenové fakultě přednáším i na 2. a 3. lékařské

FOTOVLADIMÍR ŠIGUT

Radvan Bahbouh

fakultě a na Fakultě humanitních studií. Najít správné tramvajové spojení, když mám v jeden den tři přednášky, bývá někdy hodně složité.

Proč zůstáváte na škole a nevyděláváte velké peníze v praxi?

Lokajová, PřF: Pro mne je prioritou využít nabídnuté příležitosti doplnit si vzdělání postgraduálním studiem, každý takové štěstí nemá. Je to pro mne závazek. Peníze jsou samozřejmě potřebné, samotný odchod do praxe je však nezaručí. Vyšší dosažené vzdělání šance na odpovídající místo na pracovním trhu zvyšují. Nezbyvá než doufat, že se investice do vzdělání jednou vrátí. Když se rozhlížím po bývalých spolužácích, mají dnes přede mnou značný finanční náskok.

Zvažujete někdy odchod z doktorandského studia?

Lokajová, PřF: Já ne. Mě práce ve škole baví. Ale část kolegů se studiem končí. Možná je demotivují aktuální nezdravé vědecké práci a dobrá nabídka zaměst-

nání, když si navíc uvědomí, že ti, kteří skončili v bakaláři, už dávno chodí do lépe placené práce.

Bahbouh, FF: Díky firmě si vydělám tolik, kolik potřebuji. Zaměstnání na psychologii mi přináší jiné věci než peníze. Práce se studenty je hodně inspirující, nutí mě posouvat se dál. Člověk se nesmí řídit jenom tím, co mu vydělává nejvíc peněz. Pak pořád dokola opakuje to, co je žádáno, a nepřemýšlí o věcech způsobem, jaký se pěstuje na akademické půdě. Je tam i jiné prostředí, než je potom v dravějším, obchodním světě. A navíc je to věc prestižní. Možná u mě hraje roli i snaha dát studentům to, co jsme nedostali my.

Šustek, PF: To bych podrhl a podepsal. Pokud chcete být dobrým učitelem a vědcem, musí vám fakulta dát prostor i pro realizaci v praxi, protože bez otevření praxe to nemá význam.

Panuje mezi doktorandy velká rivalita a konkurence?

Lokajová, PřF: Rivalitu rozhodně necítím. Obecně si studenti snaží navzájem

pomáhat, i když jim to vezme nějaký čas, který by mohli využít jen pro sebe. Atmosféra je inspirující, je to úplně jiné než někde v praxi nebo v zaměstnání.

Bahbouh, FF: V žádné větší skupině lidí nemůže být harmonie úplná. Ale v porovnání s ostatními kolektivy, které jsem měl možnost zažít, je na univerzitě prostředí, kde lidi hodně spolupracují. Tu rivalitu lze potom možná pozorovat až u lidí, kteří se dostanou dál než doktorandi.

Šustek, PF: Oddělil bych několik skupin. Doktorandy, katedru celkově a fakultu. Akademické prostředí je velký skleník, ve kterém se to musí míchat a docházet ke třenicím, ale v rámci doktorandů, alespoň u nás na katedře občanského práva pod vedením profesora Dvořáka, jsou vztahy velmi příjemné a přátelské. Je to skoro překvapivé vzhledem k tomu, že se každý bude chtít ucházet o místo odborného asistenta a ne na všechny se dostane. Kdykoli jsem potřeboval pomoc, tak mi každý pomohl, ať už to byla v rámci grantu profesorka Císařová, vedoucí katedry nebo přímo děkan.

Trial
Čemu konkrétně se v rámci doktorského studia věnujete? Dostali jste někdy nějaká ocenění za svoji práci? Byli jste v grantových projektech?

Bahbouh, FF: Věnuji se především metodě sociomappingu, která umožňuje sledovat dynamiku sociálních systémů. Tuto metodu rozvíjím již třináct let a psal jsem o ní i ve své diplomce, za kterou jsem dostal Bolzanovu cenu. Jednou na začátku jsem si žádal o grant a byl jsem tím procesem opravdu zklamán. Posudky byly tak rozporuplné, že mi přišlo, že to hodnotitelé ani nečetli. Tenkrát jsem se zařekl, že si na rozvoj sociomappingu vydělám sám. To jsem opravdu splnil, včetně finančních nároků vývoje softwaru a patentových řízení v USA, EU a dalších státech.

Lokajová, PŘF: My se věnujeme optimalizaci separačních procesů, zkoumáme pozadí metod, kterými se od sebe rozdělují nejrůznější látky. Vedle participace na dalších grantech jsem přímou nositelkou grantu FRVŠ, který je určen na pedagogické účely. Týká se zavedení nové úlohy pro separační procesy do praktik magisterského studia. Mimochodem napsat grant, to je spousta práce, od které někdy odrazují zkušenosti kolegů ve vztahu k transparentnosti a „spravedlnosti“ některých grantových agentur.

Šustek, PF: Pod transparentností procesu si každý představí asi něco jiného. Já myslím, že práce Grantové agentury UK je velmi dobrá. Činnost prorektorů pro vědu, bývalého Klenera a současného Gaše, byla a je kvalitní. Tady nás bota netlačí. Jako pregraduovaný student magisterského oboru jsem si zažádal o grant a dostal ho, to by myslím jinde nebylo průchozí. Svůj projekt jsem zaměřil na praxi. Napsal jsem ho poctivě, obstaral jsem si kvalitní spoluřešitele, přinesl ho na čisté dlani a grant prostě dostal. Ta cesta je pro každého stejná. V rámci GA UK vidím jenom pozitivní přístup.

V čem cítíte největší podporu vaší fakulty a v čem by naopak mohla přidat?

Lokajová, PŘF: Oceňuji svou fakultu především ve volnosti, kterou nám kon-

krétně naše katedra dává. Přestože máme pedagogické povinnosti, dá se najít čas na práci v laboratoři a výzkumu celkově. Obecně by bylo dobré přilepšit doktorandům finančně. Aby ze stipendia, které dostáváme, bylo možné při našem věku a vzdělání důstojně vyžít. Je to už přece jen práce na úrovni plného úvazku. Ale já osobně jsem spokojená. Aktivní spolupráce na jiných grantech a pedagogická činnost mi pomáhá navýšit základní stipendium, které je pro druhý ročník interního studia 6500,- Kč.

Šustek, PF: V rámci studia můžu taky děkovat za akademickou volnost. V čem přidat? To je tak strukturální problém, že bychom tu mohli být do zítřka. Na právech dostávám 5 000 čistého, což je tak na kolej a telefon. Ale koneckonců je to možná dobře, tlačí to člověka, aby dělal něco v praxi, kde získává další zkušenosti, které může vložit do akademické dráhy.

Lokajová, PŘF: U nás však bohužel praxe se školou skloubit nejde, brání tomu již zmíněné nároky na experimentální práce.

Doktorandi jsou „vlajkovou lodí“ univerzity. Cítíte se tak? Co byste vytkli univerzitě v přístupu k doktorandům?

Bahbouh, FF: Bylo by dobré v rámci univerzity trochu sladit nároky na doktorandy jednotlivých oborů. Jsou oblasti, kde jsou velmi náročné požadavky na publikace v zahraničních uznávaných časopisech, jinde zase tlak na publikace není. Mělo by to být trochu sjednocené, aby se od člověka s PhD. dal očekávat určitý standard. Taky bychom se měli víc otevřít zahraničí, třeba formou jednorázových přednášek. Přicestuje-li někdo na konferenci, je dobré zároveň zařadit, aby vystoupil i na škole.

Lokajová, PŘF: Podporovala bych více výuku jazyků a certifikované jazykové zkoušky, které jsou důležité pro doktorské studium, ale některé katedry je dnes už nevyžadují. Taky jsem pro širší možnost stahování plných textů vědeckých článků z databází, to je pro naši práci stěžejní.

Šustek, PF: Pojmenování „vlajková loď“ bych nechal automobilkám. Ve věcném

záměru univerzity je sblížení fakult. Když se řekne univerzita, pro studenta to znamená pouze vlastní fakultu. Chybí nám pocit sounáležitosti. Jako v rozbouraném moři, kde z jednoho ostrůvku není vidět na druhý. Kdybych nedělal grant, neznal bych lidi z jiných fakult. A tomu říkáme univerzita.

Jste spokojeni s technickým zázemím, které vám univerzita poskytuje?

Lokajová, PŘF: Ano. Dokonce u nás nedávno došlo k větší rekonstrukci veřejných prostor a pracoven, ale i laboroří. Ve srovnání se zahraničím se nemáme za co stydět. Je to i tím, že jsme některé přístroje získali od soukromých firem, pro něž děláme část výzkumu. Vždycky je co zlepšovat, ale co nezbytně potřebujeme k výzkumu, to máme nebo to můžeme získat.

Bahbouh, FF: Na Filozofické fakultě bude ideál vždycky před námi. To, co je bezprostředně potřeba, máme. Na katedře psychologie je totiž řada kolegů, kteří díky svým mimořádným aktivitám a kurzům navíc získávají další peníze, a tak jsme soběstačnější.

Šustek, PF: V ministerském pořadníku má Právnická fakulta koeficient jedna. To znamená, že by nám k vyučování měla stačit křída a tabule. Techniky moc nepotřebujeme. Jenom knihovnu – a ta u nás funguje dobře. Potřebuju taky multimediální místnost pro výuku a ta se na právech dá najít.

Bahbouh, FF: My máme taky koeficient jedna. A na oboru psychologie to v žádném případě neodpovídá. Psychologie potřebuje praxi. Musíte mít peníze na exkurze, aby studenti získávali kontakt s pracovišti, která by za to měla mít finanční kompenzaci. Ten koeficient je nutně přehodnotit.

Co by měla univerzita dělat pro to, aby si udržela doktorandy jako učitele i po konci jejich studia?

Myslíte, že „startovací byty“, které univerzita chystá, by mohly mladé doktorandy přilákat ke studiu?

Šustek, PF: Snažím se nebyť příliš naivní. Na startovací byty příliš nevěřím. Ale bylo

FOTOVLADIMÍR ŠIGUT

Petr Šustek a Jana Lokajová

by to moc hezké. Doktorandů je spousta a bydlení je rozhodnutí každého jednotlivce. Já jsem spokojený, univerzita mi dává všechno, co potřebuju.

Lokajová, PŘF: Nějaké startovací byty by určitě pomohly. Víím, že ústavy něco takového mají, ale netroufám si odhadnout, jak by to mohl zorganizovat kolos jako univerzita. Určitě by pomohla možnost dostat peníze z grantových agentur nebo z částečně vratných stipendií, aby měl člo-

věk možnost po postgraduálu přejít na vědeckou dráhu. Právě tam je nejkritičtější bod – katedra nemá tolik peněz, aby mohla hotového doktora přijmout, a doktorand zase nemá prostředky, aby sám sebe financoval. Moderním trendem některých pracovních skupin není si čerstvého doktora udržet, nýbrž poslat jej na zkušenou do zahraničí.

Bahbouh, FF: To je obecnější otázka: Jak udržet kvalitní lidi na vysokých školách?

Jedna cesta může být v kombinování toho, že člověk dává něco škole a zároveň si něčím své výdělky doplňuje. Lepší by samozřejmě bylo, kdyby se podařilo sehnat více mzdových prostředků a platy byly srovnány s konkurenčními nabídkami zvnějšku. Teprve pak by měli vysokoškolsí vědci a pedagogové platy odpovídající jejich odbornosti i schopnostem.

Autor: redakce

Mgr. Jana Lokajová (24)

Studovala VŠCHT a Přírodovědeckou fakultu UK. Magisterský titul získala na Katedře fyzikální a makromolekulární chemie PŘF UK. Je ve druhém ročníku doktorandského studia fyzikální chemie. Zabývá se optimalizací separačních systémů. Tři měsíce strávila na studijním pobytu na Farmaceutickém institutu Karl-Franzens Universität v rakouském Štýrském Hradci.

JUDr. Petr Šustek (25)

Je v prvním ročníku doktorandského studia na katedře občanského práva UK. V magisterském studiu získal před třemi lety jako hlavní řešitel grant GA UK. Zabývá se zejména standardizací souhlasových formulářů a jejich zaváděním do nemocnic. Kromě pedagogického působení na kmenové fakultě přednáší právo také na 2. a 3. LF a FHS UK.

MUDr. Mgr. Radvan Bahbouh, PhD. (36)

Vystudoval matematickou statistiku a teorii pravděpodobnosti na MFF UK, psychologii na FF UK, arteterapii na PedF JU a všeobecnou medicínu na 3. LF UK. Už při studiích založil vlastní firmu, která se zabývá psychologickým a matematickým servisem. Od roku 1995 přednáší na FF UK, kde také absolvoval doktorandské studium. Je autorem metody sociomapování.

AKADEMICKÉ TITULY A HODNOSTI NA PRAŽSKÉ UNIVERZITĚ OD JEJÍHO ZALOŽENÍ DO ROKU 1848

Ivana Čornejová

Udílení akademických titulů, či podle dobové terminologie akademických gradů, patřilo mezi základní výsadní práva univerzit už od středověku. Staré univerzity, obecná učení – latinsky studia generale, obdařovaly své studenty a absolventy těmito tituly po složení předepsaných zkoušek, často museli adepti doložit i svou účast na přednáškách a disputacích. Tyto akademické tituly pak měly platnost v celém křesťanském světě. Pokud bychom chtěli užít analogii s dnešní situací, pak tehdejší graduování nemuseli žádat o nostrifikaci svého diplomu. Nejinak tomu bylo i na pražské univerzitě.

I když se podmínky pro získání gradů lišily na jednotlivých fakultách, tzn. artistické (filozofické), lékařské, právnické a teologické, základní nomenklatura byla stejná. Nejnižším stupněm býval bakalaurát, bakalářství. Bakaláři artistické fakulty byli pak např. povinni konat přednášky z určitých lehčích předmětů, diktovat předepsané spisy studentům a později byli posíláni na různé městské, partikulární, školy, kde vyučovali mladší žáčky. Tak, jak to kdysi popsal historik a beletrista Zikmund Winter v dílku Nezbedný bakalář, převedeném posléze i na filmové plátno s nezapomenutelným Zdeňkem Štěpánkem v hlavní roli. Bakaláři z teologické fakulty museli na možnost udělení titulu čekat až šest let (zatímco na artistické pouze rok a půl), poté už také mohli sami přednášet.

Zvláštním mezistupněm, který se pak v pozdějších letech nejvíce uplatňoval na bohosloví, byl licenciát. Jeho podstata spočívala v tom, že kandidáti magisterského (mistrovského) gradu byli představeni kancléři – pražskému arcibiskupovi, který měl právo udílet grady, a ten jim udělil licenci, což znamenalo povolení přednášet na univerzitě bez jakéhokoliv omezení. Tomu ještě před-

cházely magisterské zkoušky a disputace a potom se licenciát mohl dostavit k slavnostnímu aktu promoce, při níž mu byly odevzdány odznaky mistrovského důstojenství: biret, rukavice a prsten. Nový mistr musel poté nejméně dva roky přednášet na příslušné fakultě, a stával se tak vlastně profesorem. Ve 14. a ještě i v prvních desetiletích 15. století se ovšem neužívalo termínu profesor, ale mistr-regent, magister actu regens.

Nejspletitější situace byla na fakultě bohoslovecké, která stála de facto na pomyslném žebříčku vzdělanosti až do poloviny 18. století nejvýše a kde celé studium trvalo až dvanáct let. Bakalaureát tu byl dokonce dvojitý – nižší neboli biblický a vyšší. Bohoslovecký licenciát udílel také kancléř, ale až po složení zvláštních zkoušek, a to jen tehdy, pokud uchazeč dosáhl věku alespoň 30 let. Nejvyšší teologický titul křesťanského světa mohl uchazeč získat až po složení dvou velkých disputací. Pro tento titul se sice užívalo též termínu magistr, ale záhy se vžil termín doktor, jenž byl po delší čas spjat právě jen s teologií. Později se rozšířil i na medicínu, práva a nakonec i filozofii.

Principy, které byly dány akademické obci už krátce po založení a které pochopitelně odpovídaly úzu i na jiných evropských univerzitách, především na těch, které sloužily Praze za vzor – univerzitách v Paříži a Boloni, přetrvaly beze změn až na práh husitské revoluce. V udílení gradů se nic nezměnilo dokonce ani poté, co v husitských bouřích zanikly všechny vyšší fakulty a v Praze zůstala až do roku 1622 pouze fakulta artistická – filozofická. Pravidla pro udílení titulů se sice nezměnila, ale proměnila se konfese promovendů i profesorů. Pražská univerzita byla po téměř dvě století utrakvistickou – závaznou se stala přísaha na kompaktáta.

Po přechodném a nadmíru bouřlivém období let 1622–1654, kdy se pražské vysoké učení ocitlo znovu v katolických rukou a byly obnoveny všechny čtyři fakulty, se trvalejšího správního uspořádání dostalo univerzitě po tzv. univerzitní unii z roku 1654. Ještě tři roky předtím – roku 1651 – schválil císař Ferdinand III. po vzoru vídeňské univerzity novou obligatorní přísahu. Jako se za utrakvistů přísahal na kompaktáta, nyní všichni promovani a noví profesori museli přísahat na Neposkvrněné početí Panny Marie. Tím byli z možnosti působit na univerzitě vyloučeni např. dominikáni, kteří tuto přísahu neuznávali. Neposkvrněné početí Panny Marie bylo pak už poněkud anachronicky dogmatizováno až v 19. století. Charakteristickým rysem pražské univerzity, která se od roku 1654 až do roku 1918 (resp. 1920) nazývala Karlo-Ferdinandova, byl určitý dualismus. Ač byla univerzita z právního hlediska jednotná instituce, přece se lišily duchovní fakulty (filozofická a teologická), sídlící v Klementinu a ovládané jezuiti, a fakulty světské (právnická a lékařská), které našly své místo v Karolinu.

Dlužno říci, že udílení akademických gradů i na tomto raně novověkém vysokém učení navazovalo na tradici středověké univerzity. Ostatně nikdy nebyla suspendována práva a privilegia starobylého Karlova učení, ač se o tom na počátku rekatolizace uvažovalo. Takže stále se udílel bakalaureát, licenciát a magisterium – doktorát, přitom na teologii i nadále trvala praxe dvojího bakalářství. Nejvyšší titul se nejen na bohosloví, ale i na dalších vyšších fakultách nazýval doktorátem. Měnily se jen předpisy pro zkoušky ke gradům. A jak bylo pro barokní období typické, obřadnější a barvitější byly promoce – i nadále

Diplom z roku 1837 potvrzující doktoru medicíny Josefu Hamernikovi udělení titulu doktor porodnictví

se dávaly odznaky spjaté s gradem, ale obřad byl provázen hudbou, jásavým zvukem trubek a hřměním tympanů. Novinkou byla povinnost vydávat obhájené teze a obšírnější disertace tiskem. Dobové teze a disertace jsou ozvláštněny mnohoslovným titulním listem, dedikací mecenášům, vyjádřením úcty panovníckému domu a pak skutečností, že jméno profesora vedoucího studenta ke gradu je uváděno jako první a takový profesor bývá často v pozdějších bibliografiích uváděn jako autor práce. Možná že by i mnozí naši současníci vyučující na vysokých školách takovouto praxi uvítali jako příspěvek k posílení vlastní prestiže. Přednášející se už od 17. století zásadně nazývají profesory. Profesoři jsou spjatí se svou katedrou – stolicí a pro jejich ustavování určil panovník přesná pravidla. Adepty navrhovala po zralé úvaze sama univerzita, ale zatímco profesoři na světských fakultách nemohli nastoupit na svá místa bez autentického panovníkova schválení, jezuitské profesory na duchovních fakultách císař a král jen formálně stvrzoval.

Zásadní, hektické a nepříliš dlouho trvající změny přinesly jako všude v podunajské monarchii tereziánsko-josefínské reformy. Následné období františkovského režimu náleželo k dobám nejhlubší nesvobody v celých dějinách naší alma mater (pochopitelně je předčila ještě nacistická perzekuce a pak i komunistický útlak). Zásadní změny přinesl i všeobecný studijní řád z roku 1784, který odstraňoval a ničil, spolu s jinými opatřeními, veškeré zbytky staré akademické autonomie. Ještě předtím Josef II. nařídil zrušení Přísahy na Neposkvrněné početí Panny Marie, která byla nahrazena konfesijně neutrální slavnostní sponzí – sponsio solemniss, jež se v obměnách opakuje až do dnešních dní. Bezpochyby největší změnou bylo zavedení doktorských rigorózních zkoušek po vydání dalšího studijního řádu, např. na právech se od roku 1810 musela skládat hned čtyři rigoróza. Vedle přísných, tedy rigorózních zkoušek se muselo ještě disputovat. V těchto „pojosefínských“ dobách také zanikají tituly bakalářské a licenciát je spjat jen s teo-

logy. Největší akcent je položen na titul doktorský, jehož dosažení se zejména na všech třech vyšších fakultách stává doslova prestižní záležitostí. Do fakultních pravomocí také tu více, tu méně mohou zasahovat i doktorské sbory, které zastupují všechny doktory graduované příslušnou fakultou a které se stávají konkurencí sborů profesorských, tedy shromážděním všech aktuálně přednášejících. S utužováním státního centralismu se současně i zpřísnují pravidla pro jmenování profesorů, jež stále náleží panovníkovi. Není divu – i dnes profesory všech vysokých škol z celé republiky jmenuje sám prezident.

Autorka článku, historička doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc., se specializuje na české a církevní dějiny 16.–18. století a dějiny českého školství. Působí v Ústavu dějin UK a v Archivu UK. Je autorkou monografií Kapitoly z dějin pražské univerzity 1622–1733 a Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách. Spolupracovala na české i anglické verzi Dějin Univerzity Karlovy.

VÝVOJ AKADEMICKÝCH TITULŮ A HODNOSTÍ NA PRAŽSKÉ UNIVERZITĚ PO ROCE 1848

Jana Ratajová

Rozhodující význam měla pro organizaci vysokého školství, a tím i pro akademické tituly, léta 1848–1849. Vysoké školy byly řízeny nově konstituovaným ministerstvem kultu a vyučování, v jehož čele stál od roku 1849 hrabě Lev Thun. Proto se také reformám studia z roku 1849 říká Thunovy reformy. Univerzita byla nadále administrativně řízena státem, nicméně měla výrazné samosprávné kompetence. Také postupně ustával tlak typický pro předbřeznovou dobu, kdy byla univerzita chápána jako učiliště pro státní úředníky, a naopak získávala stále více postavení centra vědeckého života. První změnou, zavedenou již od zimního semestru 1848/49, byla reforma filozofických studií, a tedy i organizace studijního života: dvouletý filozofický kurz, který byl základem studia na všech fakultách, byl oddělen od univerzity a stal se součástí gymnázií (jako tzv. lycejní třídy). Vznikla tak „tradiční“ osmiletá gymnázia. Filozofická fakulta tak získala postavení fakticky rovnocenné ostatním fakultám a jejím hlavním cílem se stala výchova budoucích středoškolských učitelů. Na konci roku 1848 vyšel habilitační řád, zavádějící do akademického prostředí nový prvek: tzv. soukromé docenty. Uchazeči o titul soukromého docenta předkládali profesorskému sboru příslušné fakulty doktorský diplom a habilitační spis (od roku 1873 výtisk), profesorský sbor pak spis posoudil, pozval uchazeče k vědeckému kolokviu a přednášce na zkoušku a poté v tajném hlasování rozhodl o udělení titulu soukromého docenta. Soukromí docenti měli právo přednášet na univerzitě (bezplatně) a, což byl hlavní důvod zavedení titulu, z jejich řad byli vybíráni noví profesoři. Profesory (řádné i mimořádné) vybíral profesorský sbor, který určil pořadí prvních tří uchazečů a tento návrh pak posílal na ministerstvo. Profesora pak podle návrhu ministra jmenoval panovník.

Novou organizaci univerzity zavedl zákon ze 30. 9. 1849, který zůstal v platnosti s dílčími úpravami po dobu trvání podunajské monarchie i v období meziválečném (s četnými úpravami). Ve vedení univerzity stál akademický senát v čele s rektorem, v čele fakult pak profesorské sbory s děkanem fakulty. Úloha doktorských sborů byla postupně omezována, až byly zákonem z roku 1873 z univerzity vyčleněny a staly se stavovskými a podpůrnými organizacemi. Předpisy stanovily také profesorské platy a placení tzv. kolejného (podle počtu zapsaných přednášek) namísto zrušeného školného. Dalšími předpisy pak byly upraveny i studijní a rigorózní řady jednotlivých fakult. Doktorský gradus získávali absolventi po složení rigorózních zkoušek. Povinnost předkládání písemné (disertační) práce se v průběhu doby na jednotlivých fakultách měnila. Rigorózní řád právnické fakulty z roku 1872 stanovil jako podmínku pro dosažení doktorátu tři rigorózní zkoušky, odpadla však povinnost doktorské disputace a písemné práce. Rigorózní řád lékařské fakulty z téhož roku zavedl namísto starých titulů (Med. Dr., Chir. Dr., magistr chirurgie, magistr porodnictví) jednotný titul MUDr., k jehož získání bylo zapotřebí složit během studia tři rigorózní zkoušky. Získání doktorského titulu bylo nutnou podmínkou habilitačního řízení (jen v prvních letech po roce 1848 byl ve výjimečných případech doktorát odpuštěn nebo nahrazen udělením doktorátu čestného), ale pro velkou část studentů ve druhé polovině 19. století (a vlastně až do roku 1939) skládání rigorózních zkoušek nutností nebylo. Většina studentů filozofické fakulty (tedy ti, kteří počítali s dráhou středoškolského profesora) skládala po absolutoriu zkoušky pro učitelství na gymnáziích.

Na udělování akademických hodností se nezměnilo nic ani po rozdělení univerzity

na českou a německou část roku 1882 a příliš se na něm nepodepsal ani vznik československého státu, nepočítáme-li fakt, že profesory místo panovníka nadále jmenoval prezident a počet udělovaných titulů se rozšířil o titul RNDr. pro absolventy přírodovědecké fakulty, vzniklé roku 1920, a o tituly „kandidát theologie“ a „bakalář bohosloví“ pro absolventy Husovy československé evangelické fakulty.

Výrazněji se v 20. letech změnil rituál doktorských promócí – došlo k jeho „historizaci“. Při promócích už nebyli v talárech, tak jako v 19. století, pouze pedelové, ale po vzoru renesančních oděvů byly vytvořeny také taláry pro další představitele univerzity (ti do té doby předávali diplomy ve fraku).

Zachován zůstal institut slavnostních promócí pro vynikající studenty (ostatní slavnostní placené promoce byly zrušeny), pouze se proměnil z promoce sub auspiciis imperatoris ve „slavnostní promoci ve velké aule“. Podmínkou pro tuto promoci byla maturitní zkouška s vyznamenáním, výborný prospěch při všech rigorózních zkouškách (i jejich částech) a předpoklady pro vědeckou práci. Povinností kandidáta bylo kromě splnění již uvedených podmínek ještě pronesení přednášky v délce 20–25 minut a také zaplacení promoční taxy, navýšené oproti standardu o náklady na slavnost (kam se započítávalo například vytápění auly, zpěváci, úklid atp.). Od roku 1931 byl zaveden institut „slavnostní promoce za účasti zástupce prezidenta republiky“. Podmínky byly pro uchazeče stejné jako při slavnostní promoci ve velké aule, ale tato promoce se mohla na každé vysoké škole konat jen jednou během akademického roku. Kandidáty na tuto promoci schvalovalo na návrh akademického senátu univerzity ministerstvo školství a národní osvěty.

Promoce v 11 hodin – z cyklu Mikoláše Alše 24 hodiny v Praze

Nejvýraznějším zásahem do činnosti univerzity bylo zavření českých vysokých škol po 17. listopadu 1939. Po květnu 1945 se život na univerzitě zdánlivě vrátil do předválečných kolejí, ale jisté změny nešlo přehlédnout. Přejemnějším to byl větší vliv studentských organizací na fungování vysoké školy. Normou, která organizaci vysokých škol změnila téměř k nepoznání, byl pak zákon o vysokých školách z 18. 5. 1950. Zákon především likvidoval autonomii vysokých škol a nově definoval jejich orgány. Zrušen byl akademický senát univerzity, vznikla rada univerzity (později vědecká rada). Bohoslovecké fakulty byly vyňaty ze svazku univerzity. Základní organizační jednotkou vědecké a pedagogické práce na fakultách se staly podle sovětského vzoru katedry, které sdružovaly pracovníky jednoho nebo několika příbuzných oborů. Doktorské tituly byly zrušeny a namísto nich byly zavedeny tituly „promovaný právník“, případně promovaný biolog, filolog, lékař apod. Diplomy byly vydávány ve formě knížek.

Reorganizována byla struktura vysokoškolských učitelů: byli zrušeni soukromí docenti a mimořádní profesori a zavedena kategorie odborných asistentů. Struktura státem placených vysokoškolských učitelů vypadala nyní takto: profesori, docenti, lektoři, odborní asistenti, asistenti a odborní instruktoři. Podle sovětského vzoru byly zavedeny nové vědecké tituly, které mohla od roku 1952 vedle nově zřízené Československé akademie věd udělovat i univerzita.

Jednalo se o tituly „kandidát věd“ (CSc.) a „doktor věd“ (DrSc.). Se vznikem titulu „kandidát věd“ se objevila i nová kategorie vědeckých pracovníků – tzv. vědeckých aspirantů (absolventů fakult, kteří po absolvování ročního až tříletého období, složení kandidátské zkoušky a obhájení kandidátské disertační práce získávali titul CSc.)

Jakýmsi výrazem změn, které probíhaly v Československu v 60. letech, je i nový zákon o vysokých školách z roku 1966, který mj. znovu zavedl doktorské tituly (titul MUDr. po absolutoriu lékařské fakulty, ostatní po rigorózních zkouškách a obhájení disertační práce). Utužení státní a stranické moci po roce 1968 mělo vliv i na chod univerzity. Stále větší moc získávaly stranické organizace, a to nejen fakultní, ale také Městský výbor KSČ, který projednával podklady pro udělování vědeckých a akademických hodností. Poslední zbytky univerzitní samosprávy odstranil zákon o vysokých školách z 10. 4. 1980. Nejenže rektor i děkani fakult byli nadále jmenovanými státními úředníky, ale zákon řešil do nejmenších podrobností i záležitosti studia na vysokých školách (včetně typů dílčích zkoušek, klasifikace, možnosti opakování ročníku apod.). Profesory mohl jmenovat prezident republiky bez předchozího řízení před vědeckými radami fakult, stejně tak ministr školství mohl jmenovat docenty bez předchozího habilitačního řízení. Doktorské tituly mohli získat absolventi nejen po vykonání rigorózní zkoušky, ale také za vynikající studijní výsledky.

Není proto divu, že ihned po převratu roku 1989 byl iniciován nový vysokoškolský zákon. Ten vyšel roku 1990 a řešil problematické udělování akademických titulů posledních let i se zpětnou platností (např. jmenování docenti měli předložit v určitém časovém období kvalifikační práci, jinak jim byl titul odebrán, apod.) Pokud jde o akademické tituly, vysokoškolský zákon chtěl především dosáhnout paralelnosti titulů zahraničních a českých. Odstranil tradiční tituly a zavedl pro absolventy titul „magistr“ (Mgr.) a fakultativně též titul bakalář (Bc.), jen absolventi studia lékařství a veterinárního lékařství získávali tituly MUDr., resp. MVDr. Zrušen byl též titul „kandidát věd“. Studenti postgraduálního studia podle nového zákona získávali po složení rigorózních zkoušek a obhájení doktorské práce akademicko-vědecký titul doktor – Dr. V současné době je platný vysokoškolský zákon z roku 1998. Tento zákon proklamoval zcela novou strukturu vysokoškolského studia i akademických gradů. Zavedeny byly na sebe navazující studijní programy, po jejichž ukončení získává absolvent příslušný titul. Bakalářský studijní program je tříletý a po složení státní závěrečné zkoušky (v jejímž rámci obhájí svou bakalářskou práci) získává absolvent titul „bakalář“ (Bc.). Magisterské studium ukončí absolvent státní závěrečnou zkouškou (spojenou s obhájením diplomové práce), pak získá titul „magistr“ – Mgr. (kromě studia lékařství a veterinárního lékařství, kde je magisterský program ukončen rigorózní zkouškou a udělením titulu MUDr., resp. MVDr.). Pokud absolvent magisterského studia složí rigorózní zkoušku a obhájí rigorózní práci, stává se doktorem (v oblasti teologie existuje vedle doktorátu teologie též licenciát teologie – ThLic.), pokud pak absolvuje doktorský studijní program a na závěr složí doktorskou zkoušku a obhájí doktorskou práci, získává vědecký titul Ph.D. (v oblasti teologie ThD.). Tituly „docent“ a „profesor“ zůstaly v novém zákoně nezměněny.

*Autorkou článku je historička **Mgr. Jana Ratajová**, která působí v Ústavu dějin Univerzity Karlovy a Archivu Univerzity Karlovy.*

DOKTOŘI, DOCENTI A PROFESOŘI NA UNIVERZITĚ KARLOVĚ A VÝVOJ JEJICH POSTAVENÍ

Mojmír Horyna

Obnova diplomu doktora medicíny po 50 letech prof. MUDr. Matěji Pešinovi roku 1937

Novodobé dějiny Univerzity Karlovy lze datovat od období osvícenských reforem ve druhé polovině 18. století. Tehdy během několika desetiletí prošla organizace výuky i řízení univerzity řadou bouřlivých proměn, které posléze přinesly omezení akademických svobod a výrazné posílení dohledu státu. Na samotném konci tohoto období stabilizoval poměry na půlstoletí studijní řád vydaný v roce 1804. Ještě před tím se v roce 1802 řízení fakult ujali studijní direktori, fakticky vlastně státní úředníci vykonávající dozor nad vyučujícími.

Na uvolněná místa profesorů byly vypisovány konkurzy, při kterých se uchazeči podrobovali ústním a písemným zkouškám. Písemné zkoušky měly podobu dvanáctihodinové klauzury, při které museli kandidáti zpracovat pět obsáhlých odpovědí na zadané otázky. Otázky určovala dvorská studijní komise a výsledky

posuzoval direktor spolu s komisí složenou z profesorů příslušné fakulty. Konečné rozhodování bylo v rukou dvorské studijní komise, která ovšem nemusela přihlížet k výsledkům zkoušek. Vyučující sbor – profesori řádní i mimořádní – byl plně podřízen studijnímu direktorovi. Od roku 1811 se vedle profesorů objevují i adjunkti – tedy ti, kdo se mají připravovat na učitelské působení a jako asistenti pomáhat profesorům.

Na cestě k dnešním docentům a profesorům

Další významnou změnu v udílení akademických hodností přinesly univerzitní reformy z let 1848–1850. Předpis vydaný 19. prosince 1848 určil podmínky pro habilitaci docentů. Docenti nebyli považováni za řádné, státem ustavené učitele, měli pouze povolení k vyučování. V profesorském sboru měli jenom poradní hlas.

Docenti měli povinnost vypisovat jednu přednášku v semestru a jejich práce nebyla univerzitou honorována. Proto ti z nich, kteří neměli výhled na brzkou profesuru, přednášet přestávali, čímž ztraceli i veniam docenti.

Postavení profesorů bylo zásadně jiné. Při obsazování uvolněných nebo nově zřizovaných univerzitních stolic měly fakulty právo podávat ministerstvu návrhy tří kandidátů v pořadí, které vyjadřovalo preferenci sboru. Na základě výběru ministra byli pak profesori jmenováni panovníkem. Stejně jako při habilitacích, i při profesorských jmenováních se přihlíželo k vědecké práci uchazečů. Jmenování profesori měli společenský statut vysokých státních úředníků. Mohli svobodně hlásat své názory a sami si volili témata přednášek. Nemohli být beze svého svolení propouštěni, překládání ani předčasně penzionováni. Byli vysoce

respektovanými osobnostmi i mimo univerzitu, v kulturním, společenském i politickém životě.

Od reformy v polovině 19. století se ustálily tři kategorie učitelů na univerzitě: profesorů řádných a mimořádných, docentů a asistentů (placených nebo neplacených). Tato struktura přetrvává v podstatě až dodnes, jenom s některými změnami. Teprve v období první republiky došlo k proměně charakteru vědecko-pedagogické hodnosti docent. Docentská habilitace přestala být chápána jenom ve smyslu „veniam doctenti“ a stala se titulem vyjadřujícím určitý stupeň vědecké a pedagogické způsobilosti. Jmenování získalo trvalý charakter bez ohledu na to, zda docent přednášel, nebo nepřednášel; titul neztratil svou platnost, ani když jeho nositel opustil akademickou dráhu.

Třístupňová struktura

Tato třístupňová struktura akademických kvalifikací platí i v současnosti. V zásadě platí, že místo odborného asistenta může zastávat pouze člověk s ukončeným úplným vysokoškolským vzděláním včetně doktorského studia (Dr. nebo PhD.). Vědecko-pedagogické hodnosti docent nebo profesor získává vědec a pedagog na základě své další práce. Obě složky působení – tedy výzkum i výuka – jsou důležité a kritéria pro jejich posuzování jsou vypracována a dále zpřesňována. Univerzita se svými sedmnácti fakultami a stovkami pěstovaných a vyučovaných oborů představuje jak z pedagogického, tak z vědeckého hlediska velice širokou škálu nejrůznějších typů aktivit, které mají velice rozmanité způsoby prezentace i různé formy a média mezinárodní komunikace. Právě proto je žádoucí vypracovat a případně transformovat kritéria posuzování kvality s ohledem na tuto rozmanitost tak, aby bylo možno aktivity i jejich výstupy vskutku přiměřeně posuzovat. Je třeba stanovovat kritéria dostatečně, ale zároveň ne přehnaně náročná, aby získání akademické kvalifikace pro žádný z oborů nebylo ani nedostupné, ani snadné. Nízká náročnost v hodnocení zapřičiňuje vždy a nutně úpadek a snižování kvality posuzované činnosti.

V roce 2000 byla schválena rámcová kritéria pro habilitační řízení a jmenování profesorem platná pro celou Univerzitu Karlovu. Byla vypracována na základě platného znění zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, a Řádu habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem Univerzity Karlovy v Praze. Shrnují tak rámcové požadavky na uchazeče ke jmenování docentem a profesorem a jsou podkladem pro práci hodnotících komisí i pro posuzování kandidátů vědeckými radami fakult i univerzity.

Kritéria pro uchazeče o habilitaci a profesuru

V textu nemůžeme představit kritéria v jejich úplnosti – jsou ostatně každému snadno dostupná v tištěné i elektronické formě. Jejich struktura vyjadřuje jasný záměr, aby kandidát prokázal jak pedagogickou zkušenost, tak své vědecké schopnosti. Prv je dokládáno souvislou víceletou učitelskou činností ve všech formách studia, vedením bakalářských i magisterských prací i úspěšným školením doktorandů (to především u profesur). Nikoli nepodstatným kritériem je i perspektiva dalšího pedagogického působení kandidáta na Univerzitě Karlově. Základním dokladem vědecké způsobilosti uchazeče o jmenování docentem je pak kvalitní habilitační práce. Ta by měla být skutečně zralým a objevným vědeckým výkonem, vyrostlým z kandidátovy soustavné vědecké činnosti. Právě poslední hledisko umožňuje podat jako habilitační práci soubor již tištěných studií v respektovaných vědeckých časopisech a sbornících, který je doplněn novým komentářem charakterizujícím celkovou problematiku, kterou studie zpracovávají, stav poznání i jeho proměny a význam předkládaných studií v tomto kontextu. Ve vztahu k habilitační práci je třeba trvat na tom, aby byly oponentské posudky zpracovány významnými odborníky v přísně objektivně kritickém duchu. Úspěšná obhajoba tvrdě oponované habilitační práce je sama nepochybně dokladem vědecké i diskusní (a tedy i učitelské) schopnosti kandidáta. Předmětem hodnocení posuzovatelů při řízení ke jmenování profesorem je pak

vědecká osobnost samotného kandidáta, jeho působení u nás i v zahraničí a výsledky jeho vědecké činnosti a průběh i úspěšnost pedagogické aktivity. Pro poslední jsou důležitým kritériem výsledky a rozsah výuky v doktorském studiu.

Bez profesorů není univerzity

Na závěr si dovoluji položit a zodpovědět zdánlivě zbytečnou otázku: Proč jsou na univerzitě jmenování docenti a profesori? Univerzita a profesori přece patří odjakživa k sobě. Univerzita má vlastně už od svých počátků dvě základní oblasti činnosti: vzdělávání studentů a vědecký výzkum. Obojí je stejně významné; kdo se nepodílí na výzkumu ve svém oboru, nemůže vzdělávat studenty na úrovni jeho současného vývoje a v duchu jeho aktuálních perspektiv. Jmenování docentů a profesorů na základě vědecko-pedagogických kritérií je dokladem toho, že univerzita má osobnosti schopné zajišťovat studium na vysoké a z hlediska aktuálního stavu poznání odpovídající úrovni. Proto je působení profesorů a docentů na daném oboru jednou z podstatných podmínek jeho akreditace, proto jsou profesori a docenti členy oborových rad doktorského studia.

Realizace náročných a progresivních výzkumných úkolů, vedených významnými osobnostmi, je důležitá i z hlediska spolupráce s dalšími vědeckými institucemi u nás i v zahraničí. Úspěchy na poli výzkumu opět zajišťují možnost projektování a provádění dalších a nových úkolů i jejich finanční podporu z nejrůznějších zdrojů. Mimoto činnost významných vědeckých osobností zakládá i vážnost a renomé univerzity ve společnosti vůbec. Udělení vědecko-pedagogické hodnosti je také výrazem hodnocení badatele i učitele ze strany univerzity i toho, že univerzitní pracoviště má zájem na jeho setrvání a další práci.

Autor textu, prof. PhDr. Mojmir Horyna, je prorektorem UK pro akademické kvalifikace. Přednáší na Ústavu dějin umění Filozofické fakulty UK a na Ústavu dějin křesťanského umění Katolické teologické fakulty UK.

HOSTUJÍCÍ PROFESOŘI NA UNIVERZITĚ KARLOVĚ

Titul	Jméno	Příjmení	Vědecká hodnost	Fakulta	Jmenován	Rok udělení
Bez titulu	Martin	Alda	FRCP (C)	1. LF	1.7.2002	2002
Dr.	Wilhelm	Ansorge	Dr. h. c.	1. LF	5.5.1994	1994
Prof. Dr. Jur.	Rainer	Arnold		PF	4.9.2000	2000
Prof. MUDr.	Richard	Balon		3. LF	4.9.2000	2000
Prof.	Michel	Billiard	MD	1. LF	6.6.2005	2005
Prof. Dr. C.	Christopher	Bremer		LFPI	9.1.1995	1995
Prof.	Daniel	Callahan		1. LF	15.4.1996	1996
Prof. Dr. med.	Claus-Frenz	Claussen		3. LF	2.9.1996	1996
Prof. RNDr.	Jiří	Čížek		MFF	9.1.1995	1995
Prof. Dr.	Manfred Albert	Dausés	D.E.S.	PF	8.4.1999	1999
Doc. RNDr.	Vlastimil	Dlab	M.D., Ph.D.	MFF	14.11.1994	1994
Prof. Dr.	Herbert	Ehringer	DrSc.	MFF	4.11.1996	1996
Prof. RNDr.	Václav	Fabian		MFF	4.11.1996	1996
Prof. PhDr.	Ivo	Fišer		FF	3.3.1997	1997
	M.A.R.	Freeman	M.D., F.R.C.S.	1. LF	6.6.2005	2005
Prof. Dr.	Adalbert J.	Gail	Dr. theol.	FF	17.3.1997	1997
Prof.	Pavel	Hamet	MD, Ph.D.F., CSPQ, FRCP (C)	1. LF	6.6.2005	2005
Dr.	Chang	Han-liang	CSc.	FF	2.12.1996	1996
Doc. Dr.	Georg	Herbeck	PhD.	3. LF	9.1.1995	1995
Prof. Dr.	David R.	Holeton	Dr. theol.	HTF	13.12.1999	1999
Prof. Dr.	Wolfgang	Hromadka		PF	19.11.1997	1997
Dr.	Kevin J.	Kaufman		1. LF	6.5.1996	1996
Prof. Dr.	Jean	Klastersky		1. LF	9.5.1995	1995
Prof. RNDr.	Milan	Klima	CSc.	LFPI	29.3.1999	1999
Ass. Prof.	Tomáš	Klíma		2. LF	30.9.1996	1996
Dr.	George J.	Kontoghiorges	PhD.	LFPI	14.11.1994	1994
Prof.	Joel D.	Kopple	M.D.	LFPI	4.5.1998	1998
Prof. Dr.	Jan P.	Kraus	Ph.D.	1. LF	15.6.1998	1998
Prof. MUDr.	Pavel	Kučera		3. LF	22.11.2004	2004
Doc. Dr.	Allan Bertel	Lassus	M.D., Ph.D.	LFPI	18.9.1995	1995
Prof.	Svere O.	Lie	M.D., Ph.D.	2. LF	30.9.1996	1996
Prof., M.D.	Torello	M. Lotti		2. LF	15.4.2002	2002
Prof. MUDr.	Karel	Maršál		1. LF	9.1.1995	1995
Ass. Prof.	Kenneth L.	McClain	M.D.	2. LF	30.9.1996	1996
Prof.	William H.	McDowel		PrF	10.6.1996	1996
Prof. MUDr.	Jiří F.	Městecký		1. LF	15.4.1996	1996
Ass. Prof. Dr. med.	Urs	Munzinger	M.D.	2. LF	30.9.1996	1996
MUDr.	Pavel	Novotný		1. LF	19.9.1994	1994
Prof. MUDr.	Hanuš	Papoušek	DrSc.	LFPI	22.12.1997	1997
Prof.	Barbara Hall	Partee		MFF	18.9.1995	1995
Prof. Dr. med.	Eckhard	Petri	Ph.D.	1. LF	6.6.2005	2005
Prof. MUDr.	Josef T.	Prchal		1. LF	7.10.1996	1996
Prof. MUDr.	Jana	Rašková	M.D.	3. LF	22.6.1998	1998
Prof. MUDr.	Stanislav	Reiniš	M.D.	3. LF	5.6.1995	1995
Prof. Dr.	Rainer	Rienmüller		2. LF	4.6.2001	2001
Prof. Dr. Dr. med.	Reinhard P.	Rychlik		1. LF	10.1.2000	2000
Dr.	Harrie	Sallman	CSc.	PrF	10.6.1996	1996
Prof.	Jaques	Sarles	M.D., DERBH	LFPI	10.4.2000	2000
Bez titulu	Norman	Sartorius	MD., FRCPPsych	3. LF	1.7.2002	2002
Dr. med. Dr. h. c.	Milhim Dawed	Sellmann	M.D.	LFPI	18.9.1995	1995
Prof. Dr. med. habil.	Rainer	Schiele		LFPI	23.11.1998	1998
Prof. Dr. med.	Franz	Schimek	DrSc.	3. LF	11.1.1999	1999
Prof.	Josef Petr	Skala	DrSc.	2. LF	30.9.1996	1996
MUDr.	Zdeněk	Slavík	D.M., FRCPC	LFPI	20.3.2000	2000
Prof. Dr. med., habil. Dipl. Psych.	G.VV.	Speierer		1. LF	21.4.1997	1997
Prof.	Adolf	Štafl	M.D., Ph.D.	2. LF	1.12.1997	1997
Bez titulu	Charles B.	Thaxton	CSc.	PrF	10.6.1996	1996
Doc. MUDr.	Václav	Vojta	Ph.D.	2. LF	30.9.1996	1996
Doc. Dr.	Jindřich	Wagner	M.D.	1. LF	14.11.1994	1994
Prof.	Christoph	Wanner	M.D.	1. LF	6.6.2005	2005
Prof. PhDr.	Kamil	Zvelebil	D.E.S.	FF	3.2.1997	1997

• Akademická kariéra ve světě

K vědecké kariéře i ke studentskému životu dnes již nezbytně patří stáž v cizí zemi. FORUM UK oslovilo vědce a pedagogy Univerzity Karlovy, kteří v zahraničí dlouhodobě pobývali a jsou odborníky na danou oblast, aby připravili články ilustrující vědu, studium a především získávání akademických titulů ve vybraných zemích světa. Na následujících stranách se dočtete zajímavosti o akademických hodnostech a jejich získávání v zahraničí, o promočních rituálech a uplatnění vysokoškoláků ve vědecké sféře, o uznávání titulů dané země ve světě a mnoho jiného. Jednotlivé státy jsme vybírali s ohledem na jejich atraktivnost pro vás, studenty a vědecké pracovníky UK.

UZNÁVÁ EU ČESKÉ ODBORNÉ KVALIFIKACE?

Zuzana Kunská

Systémy odborného vzdělání se v rámci Evropské unie v jednotlivých členských zemích liší. Cílem EU však není tyto systémy sjednotit, naopak jsou považovány za součást národní identity a kultury jednotlivých zemí. Oblast školství je plně v kompetenci vlád členských států Unie. Systém vzájemného uznávání kvalifikací a diplomů se v EU zatím uplatňuje pouze u tzv. neregulovaných profesí. Společný evropský kvalifikační rámec by podle eurokomisaře pro vzdělání, odbornou přípravu a mnohojazyčnost, Slováků Jana Figela, mohl začít fungovat od roku 2008.

Legislativa a pravidla EU pro uznávání kvalifikací

EU nemá u většiny profesí pravomoc harmonizovat vzdělávací systémy ani kvalifikační požadavky členských zemí. Evropské právo proto aplikovalo metodu vzájemného uznávání diplomů vydaných jinými členskými státy. Všeobecný systém uznávání diplomů pro regulované profese upravuje směrnice č. 89/48/EHS z 21. prosince 1988 o uznávání univerzitních diplomů, udělovaných po minimálně třech letech odborného vzdělávání. Tato direktiva se však netýká povolání, která jsou předmětem specifických směrnic (tj. neregulovaných profesí, které jsou ve státech EU uznávány automaticky). Všeobecný systém uznávání diplomů byl aplikován i na jiné profese směrnicí č. 92/51/EHS z 18. června 1992, jež se týká všech povolání a profesí nespádajících pod specifické směrnice a zahrnuje i profese regulované členy soukromých asociací.

Pohled na hlavní budovu Universität Jena

Uznávání se zároveň rozšířilo i na vyšší vzdělání v délce minimálně jednoho roku. Třetí směrnice č. 42 z roku 1999 (1999/42/ES) upravuje profese hospodářských odvětví bez ohledu na požadované vzdělání. Tyto směrnice byly novelizovány řadou dalších směrnic (31994L0038, 31995L0043, 31997L0038, 32000L0005 a 32001L0019).

Základní pravidlo EU v oblasti uznávání dosažené kvalifikace spočívá v tom, že státnímu příslušníkovi členské země, který je plně kvalifikovaný k výkonu regulovaného povolání v jednom členském státě, lze jeho odbornou kvalifikaci uznan v jiném členském státě. Povolání je regulované, pokud právní předpisy

příslušného státu podmiňují jeho výkon přesně stanovenou odbornou kvalifikací. Příslušný kompetentní orgán v dané zemi má zhruba tři měsíce na vyřízení žádosti, přičemž v případě jejího zamítnutí nebo uložení dodatečných požadavků má daný orgán povinnost specifikovat důvody svého rozhodnutí. Pokud je však odborná příprava nebo oblast činnosti příslušného povolání v hostitelském členském státě podstatně odlišná, může se od žadatele požadovat důkaz o praxi (absolvování adaptačního období pod dozorem kvalifikovaného pracovníka) nebo složení testu odborných schopností. Žadatel zpravidla sám volí jednu z těchto možností. Důkaz o praxi se vyžaduje v případě, že je vzdě-

• Akademická kariéra ve světě

lání nebo příprava žadatele minimálně o jeden rok kratší, než se požaduje v hostitelském členském státě. Naopak zkouška způsobilosti se požaduje tehdy, pokud jsou zjištěny podstatné rozdíly ve vzdělání. Po úspěšném splnění daných požadavků má pracovník právo vykonávat regulované profese ve vybraném členském státě EU.

Automatické a poloautomatické uznávání

Vzájemné uznávání kvalifikací podle práva EU je automatické pro povolání lékař, zubní lékař, zdravotní sestra, porodní asistentka, veterinární lékař, farmaceut a architekt, která spadají pod zvláštní (sektorové) směrnice, protože minimální požadavky na vzdělání a odbornou přípravu potřebné k akceptaci byly již mezi členskými státy harmonizovány. Uznávání je automatické i pro právníky, kteří vykonávají praxi s odborným titulem ze svého domovského státu – tento titul jim byl udělen na základě povolení vykonávat praxi v domovském státě. EU automaticky uznává i odborné činnosti řemeslníků, obchodníků a farmářů, kteří ukončili příslušnou délku odborné praxe v domácím členském státě. U těchto povolání, tzv. neregulovaných, stačí předložit přeložený diplom, případně jiné doklady požadované konkrétním členským státem. Nebude se však kontrolovat například to, které zkoušky pracovník vykonal, nebo nevykonal. Pokud vybrané povolání v daném státě není regulované, zájemce má právo vykonávat ho stejně jako státní příslušníci členského státu. Rozhodnutí o přijetí zahraničního pracovníka závisí na potenciálním zaměstnavateli. Povolání, u nichž je vzdělání uznáváno automaticky, jsou tedy ta, na jejichž náplni a délce studia se členské státy dohodly. V mnoha případech to nebylo jednoduché – například směrnice pro architektky vznikala čtrnáct let. Pro ostatní povolání, např. pro inženýry, rehabilitační pracovníky (a jiné doplňkové profese ve zdravotnictví), učitele, účetní, daňové poradce, designéry, urbanisty a další profese, na které se vztahují směrnice všeobecného systému uznávání odborných kvalifikací, není uznávání

Astronomický institut bonnské univerzity

automatické. Označuje se jako tzv. poloautomatické uznávání, které spočívá v porovnání délky studia a obsahu vzdělání na porovnatelné vzdělávací instituci. Zjistí-li se v délce studia rozdíl minimálně jednoho roku, absolventi si mohou tento časový deficit kompenzovat následnou praxí. V případě zásadních rozdílů v obsahu vzdělání si žadatel o uznání bude moci vybrat mezi složením zkoušky a doplněním kvalifikace praxí pod odborným vedením (viz výše). Uznání vzdělání na základě získané praxe se týká zejména pracovníků s nižší kvalifikací a zároveň malého počtu povolání, jako jsou například zedníci, maséři, kadeřnice a jiné osoby samostatně vykonávající činnost regulovanou živnostenským zákonem. Musejí předložit doklad o vykonané praxi ve svém domovském státě, přičemž délka praxe je předepsaná pro jednotlivé kategorie pracovníků.

Posledním z možných režimů je tzv. uznávání za účelem výkonu služby. Turistu z Itálie v Praze v případě choroby nebo zranění může v pražské nemocnici ošetřit jeho italský lékař nebo ho v jiném případě může před českým soudem obhajovat italský advokát. Toto je však jen zjednodušený princip dočasněho výkonu služby.

Tyto principy pro uznávání kvalifikací platí stejně pro Českou i Slovenskou repub-

liku a všechny ostatní členské země EU. Důležité je ale to, že diplomy udělené vzdělávacími institucemi v třetích zemích uznání kvalifikací ve státech EU a ve státech EHP (EU, Norsko, Island, Lichtenštejnsko) nepodléhají. V takovém případě se postupuje podle uzavřených bilaterálních dohod, pokud nějaké existují. Evropské právo závazně neupravuje ani uznávání diplomů občanů třetích států. Na druhé straně mají ale státy EU povinnost uzнат kvalifikace občanů získané mimo EU nebo EHP, pokud už byly uznány v jiném členském státě a pracovník má za sebou dva nebo tři roky odborné praxe.

Občan ČR se tedy nejprve musí rozhodnout, v kterém členském státě chce pracovat. Poté je třeba zjistit, zda zvolené povolání je, nebo není ve vybrané zemi regulované. Pro výkon regulovaného povolání jsou právními předpisy členských států stanoveny požadavky, jejichž splnění podmiňuje výkon tohoto povolání (např. stupeň a obor vzdělání, délka praxe nebo zdravotní stav). Předepsané požadavky se v jednotlivých členských zemích liší, stejně jako počet regulovaných činností. Informace lze získat u příslušných národních koordinátorů, jejichž seznam se nachází na webových stránkách*.

Občanům EU může při uznávání kvalifi-

Letecký pohled na areál kolínské univerzity

kací a schopností pomoci tzv. Europass, zavedený v zemích EU a EHP počátkem roku 2005. Europass je první evropský souhrnný doklad o vzdělání a pracovních zkušenostech, který popisuje dosažené kvalifikace, zjednodušuje transparentnost kvalifikací a kompetencí, a zlepšuje tak profesní i studijní mobilitu na evropském trhu práce. Europass tvoří pět dokumentů: evropský životopis, jazykový pas, informace o mobilitě, dodatek k diplomu (potvrzení o dosaženém univerzitním vzdělání) a dodatek k osvědčení (informace o absolvovaných kurzech a školeních). Úřední vydání Europassu je bezplatné a používání jednotlivých dokumentů, případně celého portfolia je dobrovolné. Občané EU tedy mohou, ale nemusí tuto možnost využít. V ČR Europass vydává od března 2005 Národní centrum Europass (více informací na www.europass.cz).

Jednotná hierarchie titulů

Uznání diplomu je závaznou podmínkou pro uznání kvalifikace a toto uznání je pak nutné pro výkon povolání v jakémkoli státě EU. Uznávají se dnes v EU české akademické tituly? Již jsme uvedli, že vzdělávací politika nepodléhá harmonizaci na úrovni Unie, ale zůstává

v kompetenci každého členského státu. EU uplatňuje princip subsidiarity, takže zodpovědnost za obsah a organizaci vzdělání a systémů odborné přípravy spočívá na jednotlivých členských státech. Úlohou EU je doplnit a podpořit aktivity na národní úrovni. Různé akademické tituly udělované členskými státy dokonce považuje EU za jejich národní dědictví. Z toho vyplývá, že českým i slovenským absolventům vysokých škol jejich tituly zůstanou, ale až po uznání. Některé naše tituly v západní Evropě neexistují, existuje však jejich ekvivalent. V takové situaci pracovník může používat buď svůj původní titul (například Mgr.), nebo jeho ekvivalent používaný v hostitelském státě (v tomto případě MA). Pokud jde o získané tituly, největší změna se po rozšíření EU dotkla zubních lékařů. V Unii si stomatologové po ukončení studií píší před jméno titul MDDr. – doktor dentální medicíny – místo původního českého MUDr. Kvalifikace zubních lékařů se tak odlišuje od všeobecných lékařů.

Změnou prošel i systém vzdělávání zdravotních sester. Zdravotní sestry, které ukončily klasické české střední školy, si musejí vzdělání doplnit. Chtějí-li pracovat v členské zemi EU, musejí absolvovat

program přípravy v oboru všeobecná sestra, který je koncipován jako tříleté pomaturitní studium. V EU se také striktně rozlišuje mezi povoláním zdravotní sestra a porodní asistentka.

Rozdílnost titulů se v EU sice plně akceptuje, obsah a délka studia by se však neměly lišit. Lékař, veterinář nebo architekt z jedné členské země by měl mít přibližně tutéž vzdělanostní úroveň jako jeho kolega z jiné země. Jedním z hlavních úkolů vzdělávací politiky EU je proto sjednocení systému vysokoškolského vzdělání. Velký krok kupředu v této oblasti znamená dohoda představitelů evropských států zodpovědných za vysoké školství z června 1999, známá jako Boloňská deklarace o Evropském prostoru vysokoškolského vzdělání. Jejím hlavním cílem je právě „přijetí systému snadno srozumitelných a porovnatelných titulů s cílem zvýšit možnost zaměstnávání evropských občanů a mezinárodní konkurenceschopnost evropského systému vysokého školství“.

Podle Boloňské deklarace by měly do roku 2010 všechny členské státy EU přejít na jednotný trojstupňový systém univerzitního vzdělání. Ve společenských vědách tak například student získá první titul po třech letech studia (bakalář, Bc.). Druhý titul obvykle získává po dvou dalších letech studia (magistr, Mgr.) a třetí po dalších třech letech (doktor filozofie, PhD.). Tento systém se zavádí i na české univerzity.

Vzájemné uznávání odborných kvalifikací je pro členské státy EU důležitým úkolem. Za reálný termín lze považovat rok 2008, nelze však vyloučit zavedení přechodných období a výjimek v citlivých sektorech. Bezproblémové uznávání kvalifikací mezi členskými státy je jedním z hlavních motorů profesní i studentské mobility. A ta je v Evropské unii stále velmi nízká.

*Autorka článku **PhDr. Zuzana Kunská** je interní doktorandkou na Institutu mezinárodních studií FSV UK a členkou Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM.*

* http://evropa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf.

NENÍ SORBONNA JAKO SORBONNA (K VYSOKÉMU ŠKOLSTVÍ VE FRANCII)

Tomáš Duběda

Pohled na budovu Institutu humanitních a sociálních věd univerzity v Toulouse

Díky oficiálně uváděnému počtu 92 univerzit a četným dalším vysokým školám je Francie na předním místě mezi evropskými zeměmi, pokud jde o nabídku vysokoškolského vzdělání. Ve srovnání s Českou republikou se tento sektor vzdělávání dotýká většího procenta populace, neboť vysokoškolské vzdělání absolvovalo relativně více Francouzů než Čechů a v současné době studuje na vysokých školách rovněž relativně více Francouzů než Čechů (u nás 2,8 % z celkové populace ČR, ve Francii 3,3 % z celkové populace Francie). Francie nabízí větší šíři různých dlouhých studijních programů a – jako i jinde – zahrnuje instituce s různě vysokou úrovní výuky a výzkumu.

Několik slov o historii

Stejně jako jsou Oxford a Cambridge emblémy britského vysokého školství, honosí se Francie Sorbonnou – svou nejstarší univerzitou. Do našeho obecného povědomí se však ještě nedostal fakt, že

Sorbonna dnes není jedna, ale hned tři. Vezměme ale věci po pořádku: v roce 1257 byla založena kolej pro chudé studenty, které se začalo říkat Sorbonne po jejím zakladateli, Robertu de Sorbon; tímto názvem se později začalo říkat celé pařížské univerzitě, která vznikla již ve 12. století. Patří k nejstarším evropským univerzitám a od svého vzniku je významnou součástí francouzského veřejného života. Své sídlo má na levém břehu Seiny, v Latinské čtvrti – ta své jméno odvozuje od tehdejšího jazyka vzdělanců a církve. Ještě ve středověku vznikly i další francouzské univerzity, např. v Toulouse či v Montpellier. Na konci 18. století přišla Francouzská revoluce se svými osvícenskými ideály, ovšem k univerzitám se zachovala dosti neosvícensky – zrušila je. Hlavním důvodem byl přetrvávající vliv církve. Místo nich bylo založeno několik tzv. grandes écoles, tedy laických vysokých škol (polytechnika, vysoká škola průmyslová, škola výtvarných umění atd.), z nichž většina existuje dodnes a podílí se na

„dvojkolejnosti“ francouzského vysokého školství. V následujícím století došlo k obnově univerzit, které se rozvíjely vstříc dalšímu kritickému okamžiku: roku 1968. V květnu toho roku vyústil neudržitelný stav francouzského vysokého školství v mohutné celonárodní demonstrace, které vedly k zásadním reformním krokům: univerzity získaly větší samostatnost, jejich vedoucí pracovníci začali být voleni a akademické prostředí se více otevřelo vnějšímu světu. Tehdy také došlo k „explozi“ kolosu zvaného Sorbonna, který se rozdělil na 13 menších univerzit, z nichž tři ve svém jménu zachovaly název Sorbonne. Použití samotného názvu Sorbonna tedy buď odkazuje do historie, nebo je nepřesné.

Univerzity a jejich diplomy

V některých evropských zemích je přijímání uchazečů o studium na univerzitě selektivní, v jiných postačuje k zápisu maturitní vysvědčení: do první skupiny patří např. Velká Británie, Španělsko a vět-

šina nových členských zemí EU, do druhé skupiny patří vedle Německa, Itálie a dalších zemí i Francie. Podmínky přístupu na francouzské grandes écoles jsou však oproti univerzitám přísnější a počet míst omezenější. Není třeba dodávat, že grandes écoles svou kvalitou zastihují většinu univerzit a že jejich absolventi mají lepší vyhlídky na profesní uplatnění; nabídka oborů však není v obou typech vzdělávacích institucí stejná. Mezi důsledky zmíněné dvojkolejnosti francouzského vysokého školství tedy patří na jedné straně „elitářství“ vybraných prestižních institucí, a naopak poměrná benevolence – kvantitativní i kvalitativní – většiny univerzit. Množství udělovaných diplomů není v souladu s poptávkou na francouzském trhu práce, a ne náhodou tak pronikl výraz „předdiplomovanost“ do běžného slovníku. Mezi stovkou nejlepších světových univerzit podle žebříčku šanghajske Jiao Tong University (jistě ne jediného možného) se nacházejí i čtyři francouzské vysoké školy: Université Paris 6 (41. místo), Université Paris 11 (48. místo), Université de Strasbourg 1 (82. místo) a École normale supérieure de Paris (85. místo).

Ještě donedávna bylo pro francouzské vysokoškolské studium – zvláště v humanitním zaměření – typické velké množství diplomů a valorizace poměrně krátkých úseků studia. Např. dvouleté studium bylo ukončováno diplomem DEUG (Diplôme d'études universitaires générales), po absolvování 3. roku student získal diplom zvaný licence, po 4. roku maîtrise a po 5. roku DEA (Diplôme d'études approfondies). Vzdělávání tak bylo uděleno „po kouskách“ a pro přesnou charakterizaci dosažené úrovně se často používala formulka typu „Bac+3“ (maturita a k tomu tři roky vysoké školy). Tento stav byl zcela nesrovnatelný s naším vysokým školstvím, kde dlouho platilo „buď celé studium, nebo nic“. S postupem sjednocování vzdělávacích systémů v Evropě a zvyšování

jejich dostupnosti si i francouzští studenti budou muset zvyknout na méně vstřícné podmínky: v nedávné reformě „LMD“ (Licence/Master/Doctorat) byl zaveden třístupňový model vysokého školství, jemuž u nás odpovídají bakalářský, magisterský a doktorský cyklus.

Studium, studentský život, mobilita

Oproti praxi na našich vysokých školách klade studium na francouzské univerzitě větší důraz na samostatnost, která se projevuje mj. i v tom, že těžiště bakalářských, magisterských i doktorských zkoušek spočívá v samostatné práci založené na studiu materiálů a vlastním výzkumu. Vedle zvládnutí jednotlivých předmětů musí student prokázat schopnost vypracovat samostatný projekt a obhájit jej. Hlavní rozdíl v hodnocení výuky spočívá ve větším podílu písemných atestací.

Francouzský stát vytváří studujícím vcelku příznivé podmínky, a není to jistě jen s vědomím revolučního roku 1968. V případě politických rozhodnutí, která se dotýkají studentů a jejich budoucnosti, jsou i dnes univerzity připraveny reagovat ihned a razantně – to ostatně souvisí s příslovečnou náchylností Francouzů ke všem formám veřejných manifestací. Stejně jako u nás mají studenti ve Francii k dispozici koleje, jejichž cena je úměrná kvalitě a ve vyšším standardu se přibližuje ceně tržního pronájmu, a také husté síť dotovaných menz, v nichž se místo polévky servírují mnohem zdravější saláty. Univerzitní studenti platí školné, ovšem jeho výše je poměrně nízká (v závislosti na připravovaném diplomu orientačně 100–300 euro ročně); název tohoto poplatku navíc není školné, ale zápisné. Jedním z hesel současného vysokého školství v Evropě je mobilita. Francouzští studenti se stejně jako naši účastní např. výměn v rámci systému Erasmus – francouzský režisér C. Klapisch tento fenomén výstižně ztvárnil ve filmu

Sorbonna: současná podoba západního průčelí s observatoří, pocházející převážně z 19. století

Paříž 16. března 2006: studentské protesty proti návrhu kontroverzního zákona o zaměstnávání mladých pracovníků

L'auberge espagnole (v českém překladu Erasmus a spol.). Na úrovni doktorského studia Francie propaguje tzv. doktorát pod dvojím vedením (doctorat en cotutelle), při němž student pracuje střídavě na dvou univerzitách – jedné francouzské a jedné zahraniční – a je odměněn dvěma diplomy. Dalším aspektem studentské mobility, který navíc souvisí s výraznou multikulturalitou Francie, je přítomnost velkého množství cizinců a Francouzů cizího původu na přednáškách a seminářích. Francouzská republika spatřuje své vzdělávací poslání i za svými hranicemi a neúnavně šíří „frankofonii“, tedy sdílení francouzského jazyka a kultury.

Autor tohoto článku **Tomáš Duběda, PhD.**, je odborným asistentem Fonetického ústavu Filozofické fakulty UK. Od roku 1995 absolvoval studijní i vědecké stáže na několika francouzských univerzitách. Je členem Mezinárodní fonetické asociace a výboru Jazykovědného sdružení ČR.

Bližší informace najdete na webových stránkách:

Les 100 premières universités mondiales: <http://management.journaldunet.com/repere/universites.shtml>

EURYDICE – Information network on education in Europe: <http://www.eurydice.org/>

Les établissements d'enseignement supérieur: <http://www.univ-paris7.fr/DPATED2/sf1.html>

Enseignement supérieur: <http://www.education.gouv.fr/sup/>

Venir étudier en France: <http://www.education.gouv.fr/int/venir.htm>

ŠPANĚLSKÉ VYSOKÉ ŠKOLSTVÍ NA ROZCESTÍ

Jana Králová

Budova univerzity v Barceloně

Španělské vysoké školy, veřejné i soukromé, se řídí zákonem z roku 2001. Tento zákon přinesl do španělského vysokého školství hluboké změny, s nimiž se španělská společnost dosud nevyrovнала. V tisku neustále pokračují polemiky o pozitivních a negativních zákona, koncem minulého roku se konaly manifestace jeho odpůrců i příznivců. Cílem tohoto článku není přínos zákona hodnotit, ale předložit čtenářům základní informace o struktuře španělského vysokého školství, absolventech a jejich titulech a o vědeckých a pedagogických hodnostech zaměstnanců španělských vysokých škol.

Novinky oproti minulému stavu, často kontroverzní, spočívají zejména v zavedení principů hodnocení, certifikace a akreditace studijních programů, a to prostřednictvím instituce zvané Národní agentura pro hodnocení kvality a akreditaci (Agencia Nacional de evaluación de la calidad y acreditación). Jejím cílem je zajistit standardní hodnocení výuky i vědecké práce na vysokých školách, transparentnost jejich činnosti, spolupráci mezi jednotlivými centry i soutěživost mezi nimi. Na tomto základě má pak agentura poskytovat co nejpřesnější informace stávajícím studentům, zájemcům o studium i státní administrativě.

Vycházíme-li od přijímacího řízení, tento zákon stanoví jako základní podmínku přijetí maturitu na střední škole, ale vedle toho umožňuje jednotlivým vysokým školám a studijním programům, aby si podle

svých potřeb stanovily další podmínky pro přijímání nových studentů. Tento poslední bod představuje pro španělské vysoké školy v řadě případů novinku a stává se častým terčem kritiky jako prostředek omezující rovný přístup ke vzdělání.

Zákon předpokládá zavedení tří stupňů studia – bakalářského (členěného podle jednotlivých specializací na Diplomado Universitario, Arquitecto Técnico, Ingeniero Técnico), magisterského (Licenciado, Arquitecto, Ingeniero) a doktorského. O konkrétní podobě těchto tří stupňů i o titulech, které absolventi získají, se opět vedou spory – podle informací zejména z denního tisku i z kontaktů se španělskými kolegy se zatím jako nejpravděpodobnější jeví model čtyřletého prvního cyklu a jednoletého cyklu druhého. Pokud jde o kreditní systém, předpokládá se, že první, základní cyklus bude mít 180 až 240 kreditů a bude podmínkou pro přijetí do stupně druhého (máster), pro jehož ukončení bude nezbytné, aby student dosáhl 300 kreditů. Do počtu kreditů nejsou zpravidla zahrnovány závěrečné řízené písemné práce a praxe. Systém má být zaveden od 1. října 2007.

Absolventské tituly jsou v zásadě dvojitě druhu: tituly oficiální s platností na celém území státu, které jsou uvedeny v tzv. katalogu oficiálních univerzitních titulů a odpovídají obecným principům příslušných studijních plánů schválených vládou; a vlastní tituly univerzit a center vysokého školství, případně certifikáty z kurzů celoživotního vzdělávání.

Změny akademických kvalifikací

Prvkem, který zavedl zmíněný zákon, je rovněž rozdělení vysokoškolských pedagogů do dvou základních kategorií – tzv. smluvní učitelé (personal docente contratado) a vlastní profesorský sbor (profesorado funcionario). Tzv. smluvní

Kampus Soria, univerzita ve Valladolidu

učitelé mají zpravidla termínované smlouvy (zákon předpokládá nejvýše čtyři roky), u některých kategorií je nezbytnou podmínkou ukončené doktorské studium, spadají sem i učitelé přijímaní na konkrétní vědecké projekty, externí učitelé a hostující profesori.

Druhou skupinu tvoří vlastní profesorský sbor – jeho členové se dělí do dvou kategorií. První stupeň je tzv. Profesor Titular (odpovídá přibližně hodnosti docent) a pro získání této pozice se nezbytně vyžaduje doktorský titul a habilitační řízení, které má podle zákona tři části: diskuse o dosavadní vědecké a pedagogické práci uchazeče, diskuse na odborné téma, které si kandidát vylosuje, a obhajoba původní vědecké práce. Druhý stupeň, Catedrático, odpovídá přibližně naší hod-

AKADEMICKÁ KARIÉRA V SOUDOBÉM POLSKU

Michal Kubát

Široký pojem „akademická kariéra“, obsažený v titulu článku, je nutné specifikovat, a to obzvláště v Polsku, kde se setkáváme s jeho dvojitým základním pojetím. Za prvé to jsou akademické hodnosti a tituly ve smyslu dosažených výsledků ve vědecké činnosti, za druhé se jedná o pracovní zařazení zaměstnanců polských vysokých škol. Zatímco soustava vědeckých hodností a titulů je relativně prostá, systém pracovního zařazení je naopak komplikovaný. V obou případech se pak setkáváme proti českým úpravám s četnými rozdíly.

Akademické hodnosti a tituly

Poláci rozlišují vědecké hodnosti (stopień naukowy) a akademický titul (tytuł naukowy). Rozdíl v čísle není náhodný. Vědecké hodnosti jsou totiž dvě („doktor“, tedy doktor, a „habilitovaný doktor“ – doktor habilitowany) a vědecký titul pouze jeden („profesor“ – profesor).

Polský doktorát je ekvivalentem našeho tzv. velkého doktorátu (PhD.). V Polsku se ovšem nepoužívá zkratka PhD., nýbrž pouze dr. Poláci neznají náš tzv. malý doktorát (PhDr., JUDr., MUDr. apod.) a například absolvent medicíny je v Polsku prostě „lékařem“ (lekarz med.) a ne „doktorem“. Doktorské studium trvá zpravidla od tří do pěti let a uskutečňuje se na vysokoškolském pracovišti (fakulta, institut aj.), které získá příslušné oprávnění od Ústřední komise pro otázky hodností a titulů (podmínkou je vysoká vědecká úroveň instituce, která musí na plný úvazek zaměstnávat alespoň osm profesorů nebo habilitovaných doktorů). Doktorand pracuje pod vedením školitele (promotor), musí složit doktorské zkoušky (dvě z oboru a jednu z cizího jazyka) a obhájit disertační práci. Ta by měla být originálním vědeckým pojednáním prokazujícím kandidátovy příslušné teoretické znalosti a jeho schopnost vědecké práce. Na studium dohlíží a dok-

torský titul uděluje vědecká rada fakulty, institutu či jiného oprávněného vysokoškolského pracoviště.

Podobné podmínky, i když značně přísnější, jsou stanoveny pro proceduru získání hodnosti habilitovaného doktora (zkratka dr. hab.), který byl v minulosti nazýván „docentem“ (docent). Oprávnění udělovat habilitace má vědecky významné pracoviště s nejméně 12 profesory nebo habilitovanými doktory na plný úvazek, přičemž profesorů musí být alespoň šest. Habilitační řízení (przewód habilitacyjny) otevírá a ukončuje udělením titulu vědecká rada pracoviště. Kandidát předkládá publikovanou habilitační práci (event. monotematický cyklus kratších vědeckých textů) posouzenou nejméně třemi oponenty, která stanoví „značný“ autorův vklad pro rozvoj daného oboru. On sám pak musí být držitelem doktorátu a také autorem významného vědeckého díla (dorobek naukowy). Kromě toho je povinen proslovit habilitační přednášku. Titul uděluje tajným hlasováním vědecká rada, avšak ten nabývá platnosti až po schválení Ústřední komisí pro otázky hodností a titulů.

Vědecký titul „profesor“ (zkratka prof.) uděluje prezident republiky na návrh Ústřední komise pro otázky hodností a titulů. Profesorské řízení zahajuje vysokoškolské pracoviště oprávněné udělovat habilitace. Vědecká rada pracoviště určuje minimálně tři oponenty-profesory, kteří posuzují vědeckou a didaktickou činnost kandidáta na profesorský titul. V případě pozitivních oponentur vědecká rada tajným hlasováním doporučuje jmenování a toto doporučení zasílá komisi. Komise návrh posoudí, a pokud s kandidaturou souhlasí, postoupí ji prezidentu republiky, kterému přísluší konečné, i když v podstatě jen formální rozhodnutí.

Obecně platí, že získání vědeckých hodností a vědeckého titulu je značně

obtížné, a to nejen meritorně, ale i formálně. Výhodou tohoto faktu je udržování vysoké kvality akademického prostředí, nevýhodou jeho jistá nepružnost. Zejména na tradičních polských univerzitách a vysokých školách se lze setkat s lpěním na takových faktorech, jako je třeba věk kandidáta. Habilitovaný doktor a profesor zkrátka nemůže být „příliš mladý“, a to bez ohledu na výsledky jeho vědecké a didaktické práce.

Systém udělování vědeckých hodností a titulů je tedy značně centralizovaný a klíčovou roli v něm hraje Ústřední komise pro otázky hodností a titulů. Bez jejího souhlasu nelze udělit habilitaci ani profesuru. Je to důsledek historického vývoje, kdy stát usiloval o vliv na tato jmenovací řízení a zprostředkovaně na univerzity. Dnes komise působí při úřadu premiéra, který jmenuje předsedu komise, a je součástí ústřední státní správy. Přesný počet členů komise určuje premiér, stejně tak způsob jejich jmenování. Zákon pouze obecně stanoví, že se komise skládá alespoň ze tří zástupců reprezentujících každý registrovaný vědní obor (členem komise se může stát polský občan, který je držitelem titulu profesor).

Pracovní zařazení

Systém pracovního zařazení akademických pracovníků vytváří jejich hierarchii odlišnou od té hodnostní a titulární. Na polských vysokých školách působí dva druhy zaměstnanců: akademičtí učitelé a pracovníci, kteří jimi nejsou. Existují čtyři typy akademických učitelů: vědecko-didaktičtí pracovníci, didaktičtí pracovníci, vědečtí pracovníci a diplomovaní knihovníci (mohou např. vyučovat, jak využívat informační zdroje).

Vědecko-didaktičtí pracovníci a vědečtí pracovníci mohou působit jako řádní profesori (profesor zwyczajny), mimořádní profesori (profesor nadzwyczajny), hostu-

Slavnostní otevření akademického roku na Varšavské univerzitě

jící profesori (profesor wizytujący), odborní asistenti (adiunkt) a asistenti (asystent). Didaktičtí pracovníci mají funkce tzv. starších přednášejících (starszy wykładowca), přednášejících (wykładowca) a lektorů nebo instruktorů. Kromě toho mohou vysoké školy zaměstnávat didaktické pracovníky v pozici docentů (docent), kteří jsou ve stejném postavení jako seniorští přednášející a nemají nic společného s „našimi“ docenty.

Ve funkci řádného profesora může působit pouze pracovník s vědeckým titulem profesor. V pozici mimořádného profesora může být zaměstnanec, který je držitelem vědeckého titulu profesor nebo vědecké hodnosti habilitovaný doktor. Stejný požadavek se vztahuje na funkci hostujícího profesora s tím rozdílem, že ten je zaměstnancem cizí vysoké školy. Pro funkci odborného asistenta se vyžaduje minimálně vědecká hodnost doktor. Asistent a také didaktický pracovník je přinejmenším magistrem. V případě didaktických pracovníků tvoří výjimku pouze docenti, kteří musí mít alespoň doktorskou vědeckou hodnost.

Zatímco funkce docent není v Polsku příliš častá, vysoké školy se jen hemží mimořádnými profesory. Příčina je velmi prozaická. Do funkce mimořádného profesora jmenuje sama škola, která tak činí

s velkou chutí. Vyšší počet profesorů totiž zvyšuje prestiž pracoviště ve vztahu k veřejnosti, pro kterou je profesor prostě profesorem a která nerozlišuje tolik mezi jeho řádnou a mimořádnou formou, tj. mezi vědeckým titulem a akademickou funkcí. Zdaleka ne všichni mimořádní profesori dodržují formální požadavek na odlišné označení své funkce, které tvoří zkratka za jménem. Například na Jagellonské univerzitě to je zkratka prof. UJ. (Řádní profesori se brání tím, že namísto zkratky před jménem prof. používají zkratku prof. zwycz.) Funkce mimořádného profesora nezvyšuje pouze prestiž pracoviště, ale i osobní prestiž jejich nositelů. Vykonávají ji totiž zpravidla lidé s vědeckou hodností habilitovaný doktor, kteří nelibě nesou, že se formálně, pro veřejnost, málo odlišují od „normálních“ doktorů (oba jsou oslovováni stejně: „pane doktore“). Jsou-li však habilitovaní doktoři zároveň mimořádnými profesory, jejich (vyšší) postavení se tak od doktorů jasně liší.

Vysokoškolské a zejména univerzitní prostředí se v Polsku těší velké prestiži (to se méně týká soukromých vysokých škol, u nichž kvantita někdy převažuje nad kvalitou). Akademičtí pracovníci v čele s řádnými profesory zaujímají ve společenské hierarchii vysoké místo. Příčiny jsou historické, politické a sociální.

V II. republice (1918–1939) byla akademická sféra nejprestižnějším povoláním vůbec. To mělo své kořeny v dobách záborů, kdy vzdělanec a učitel disponoval nejvyšší autoritou ve společnosti, protože uchovával polskou identitu, byl držitelem „polskosti“. Nejdůležitější institucí byla (polská) škola, protože vychovávala Poláka a formovala národ. Po I. světové válce se prestiž učitelského a akademického stavu přenesla do realití obnoveného státu. Nemalou roli zde sehrála skutečnost, že celková vzdělanostní úroveň celé polské společnosti byla malá a vzdělání lidí prostě chybělo. Ve 30. letech 20. století středoškolským a vysokoškolským vzděláním disponovala asi jen 2 % společnosti. Vysoká prestiž vysokoškolsky vzdělaných lidí se tedy také vyvozovala z jejich exkluzivity. Během II. světové války patřili vysokoškolské učitelé k nejpostiženější části společnosti a současně aktivně působili v odbojovém hnutí (podzemní vysoké školství). Podobně v období Polské lidové republiky si víceméně dokázali uchovat jistou míru nezávislosti na státu a univerzity se mnohdy staly součástí či přímo centry odporu.

Dnes je akademické prostředí typické aktivní účastí v polském veřejném životě. Zástupci akademické sféry jsou například významně přítomni v polské politice. Takové resorty jako školství, spravedlnost, zdravotnictví, ekonomické resorty a další jsou velmi často obsazovány lidmi s vědeckým titulem profesor. Nelze říci, že by tato „nadrepräsentace“ profesorů v polské politice nějakým způsobem zvyšovala „kvalitu“ této politiky, protože ta zůstává politikou se všemi jejími kladnými i zápornými stránkami, které jsou ve všech demokraciích podobné. Je to však jev, který dobře ilustruje pozici vysokoškolského prostředí v Polsku.

*Autor tohoto článku **PhDr. Michal Kubát, PhD.**, je odborný asistent Katedry ruských a východoevropských studií Institutu mezinárodních studií FSV UK. Je mj. autorem publikací *Politika v Polsku po roce 1989. Volby, volební systémy a jejich politické konsekvence a Demokracie v Polsku. Politický systém Polské republiky (1989-2005)*.*

RAKOUSKO A TRADICE AKADEMICKÝCH TITULŮ

Peter Fidler

Národy sousedící s Rakouskem, především Němci a Švýcaři, se často vysmívají rakouské zálibě v titulech, z nichž současníka ovane vůně naftalinu či jím otřese chlad hrobky – stačí se projít na hřbitově a rozjímat o světské pomíjivosti dvorních, vládních či úředních radů apod. Vedle těchto titulů udělovaných dodnes za věrné a dlouholeté služby ve spolkových či zemských úřadech a institucích si alpská republika libuje v akademických titulech udělovaných za výkony v posluchárnách, seminářích a laboratořích vysokých škol.

Tradice akademických titulů se v Rakousku datuje od počátků vídeňské univerzity, založené 1365 vévodou Rudolfem IV. a potvrzené papežem Urbanem V. Již v univerzitních statutech z roku 1389 se počítá s udělováním doktorských titulů na artistické fakultě. Studium „artes liberales“ zahrnovalo rétoriku, geometrii, dialektiku a filozofii a bylo po dvou letech odměněno titulem bakaláře. Další rok studia vynesl bakaláři magisterium spojené s právem na univerzitě i vyučovat – „licentia“ aneb „facultas ubique docendi“.

Humanisté zavedli na přelomu 15. a 16. století na artistické fakultě zvučný titul „poeta laureatus“ v souvislosti s rozdělením výuky na „cursus philosophicus“ a „lectiones humaniores“. Toto rozdělení platilo v Rakousku až do druhé tereziánské univerzitní reformy v roce 1774. A byli to rovněž humanisté, kteří zavedli titul doktor filozofie namísto „magister artium liberales“.

V roce 1623 převzali vídeňskou univerzitu jezuité. V jejich pedagogické koncepci ztratily tradiční akademické hodnosti „bakalář“ a „magistr“ svůj význam, neboť bakalářské a magisterské zkoušky absolvovali adepti doktorátu v rychlém sledu za sebou. Po bakalářské promoci udělil kancléř univerzity v kostele sv. Štěpána novoapečenému bakaláři „licentia“. Poté se akademická

slavnost přenesla do univerzitní auly, kde proběhla doktorská promoce.

Za Leopolda I. byla tato procedura obohacena o promoci „sub auspitiis imperialis“, vyhrazenou zpočátku pouze urozeným a za Marie Terezie (1749) přístupnou i nešlechticům. Tradice vyzdvihovat mimořádné studijní výkony promoci „sub auspitiis“ prezidenta republiky je živá dodnes.

Magisterský titul, používaný již jenom synonymně s titulem doktorským, zmizel císařským rozhodnutím roku 1786. O dva roky později byl eliminován i titul bakaláře. Univerzitní reforma z roku 1788 zavedla tříleté studium filozofie a přírodních věd, které završovala doktorská promoce.

Až do roku 1848 byl doktorát nejvyšším akademickým titulem, který univerzita udělovala. Řada nařízení týkajících se univerzitních reforem z let 1848–1899 zavedla habilitační řízení pro soukromé docenty a stanovila instituci disertační práce, jakož i formu a kritéria rigorózních zkoušek za účelem zvědečnění titulu doktora filozofie, který se uděloval jak v duchovnědných, tak i přírodovědných disciplínách.

Po připojení Rakouska k Říši udělovaly rakouské univerzity v letech 1938–45 podle německého vzoru tituly doktora filozofie (Dr. phil.) nebo přírodních věd (Dr. rer. nat.).

Po roce 1945 byla obnovena jurisdikce z roku 1899 a dosavadní řada akademických titulů byla rozšířena. K titulům doktor medicíny, práv a filozofie či diplomovaný inženýr („Dipl. Ing.“ na rozdíl od titulu „Ing.“ příslušejícího absolventům průmyslovky), obchodníka („Dipl. Kaufmann“) a národohospodáře („Dipl. Volkswirt“) přibýly po zavedení diplomového studia v roce 1966 ještě akademické tituly magistra filozofie či přírodních věd podmíněné napsáním diplomní práce a složením závěrečných zkoušek.

Reformy posledních let

Univerzitní zákon z roku 1999 obnovil tituly bakaláře a magistra a prozatím poslední novela zákona z roku 2002 umožňuje používání těchto titulů výlučně v anglickém znění „Bachelor“ a „Master“. V doktorandském studiu lze získat titul doktora jak v humanitních, tak přírodních vědách. V případě, že je doktorandské studium ohodnoceno více než 240 ECTS, přísluší jeho absolventovi titul „PhD“.

V současné době se nachází rakouské vysoké školství ve stadiu dalekosáhlých reforem v rámci tzv. Boloňského procesu, jehož konec a výsledek se dají jen stěží předvídat.

Vyčleněním lékařských fakult vznikly lékařské univerzity, vedle univerzit se etablovaly tzv. „vysoké odborné školy“ (Fachhochschule) a připravuje se i převedení dosavadních pedagogických akademií na vysokoškolskou úroveň. Bylo upuštěno od klasického rozdělení na humanitní, přírodovědecké a technické fakulty, v jejichž někdejší rámci vznikla celá řada fakult nových.

Reforma změnila i dosavadní systém studia. Podle doposud platného studijního řádu sestávalo diplomní studium ze dvou částí: tzv. 1. a 2. úseku (1. und 2. Abschnitt) s předepsaným počtem a formou studijních jednotek (přednášek, seminářů, exkurzí, cvičení apod.) Úspěšné zakončení druhého úseku, aprobace diplomní práce a složení komisionální diplomní zkoušky opravňovalo absolventy k použití akademického titulu magistra. Na magisterské či diplomové studium navazovalo studium doktorandské s předepsaným počtem a formou seminářů, přednášek apod., které bylo po aprobaci disertační práce dvěma posuzovateli a úspěšném složení rigorózních zkoušek korunováno doktorskou promoci.

Právě probíhající reforma zavádí šestise-mestrové bakalářské studium, na které

Představitelé Leopold-Franzens-Universität Innsbruck. Zleva: Rektor Manfred Gantner, prorektorka pro studijní záležitosti Eva Bänninger-Huber, zemský hejtmán Herwig van Staa a prorektor pro výzkum Tilmann Märk

může navazovat čtyřsemestrové studium magisterské a poté i studium doktorandské. Předepsaný rozsah studia se již neurčuje v časových jednotkách, nýbrž v souladu s normami platnými v Evropské unii v ECTS.

Na závěr uvádím přehled dosavadních i budoucích akademických titulů, které udělují nebo budou udělovat rakouská vysokoškolská zařízení.

Bakaláři:

Bakk. art. (Bakalář umění)
Bakk. rer. nat. (Bakalář přírodních věd)
Bakk. phil. (Bakalář filozofie)
Bakk. rer.soc.oec. (Bakalář sociálních věd)
Bakk. techn. (Bakalář technických věd)

Magisterské a diplomové tituly:

DI nebo Dipl.-Ing. (Diplomovaný inženýr)
Mag.med.vet. (Magistr veterinář)
Dr.med.univ. (MUDr.)
Dr.med.dent. (MUDr. – zubař)
Mag.arch. (Magistr architektury)
Mag.art. (Magistr umění)
Mag.rer.nat. (Magistr přírodních věd)
Mag.pharm. (Magistr farmacie)
Mag.phil. (Magistr filozofie)

Mag.phil.fac.theol. (Magistr filozofie teologické fakulty)
Mag.iur. (Magistr práva)
Mag.rer.soc.oec. (Magistr sociálních věd)
Mag.theol. (Magistr teologie)
Mag.des.ind. (Magistr průmyslového designu)
Mag.iur.rer.oec. (Magistr hospodářského práva)

Doktorské tituly:

Dr.nat.techn. (Doktor zemědělství)
Dr.med.univ.et scient.med. (Doktor lékařských věd)
Dr.mont. (Doktor hornictví a metalurgie)
Dr.rer.nat. (Doktor přírodních věd)
Dr.phil. (Doktor filozofie)
Dr.phil.fac.theol. (Doktor filozofie na katolické univerzitě)
Dr.iur. (Doktor práv)
Dr.rer.soc.oec. (Doktor společenských věd a práva)
Dr.techn. (Doktor technických věd)
Dr.theol. (Doktor teologie)
Dr.med.vet. (Doktor veterinární medicíny)

Tituly „Master“:

MES (Master of European Studies)

ZAS (Master of Advanced Studies)
MA (Master of Arts)
MBA (Master of Business Administration)
MBL (Master of Business Law)
MIB (Master of International Business)
LL.M. (Master of Laws)
MPOS (Master in Psychoanalytic Observational Studies)
MPH (Master of Public Health)
MSc (Master of Science)

Akademické tituly udělované na odborných vysokých školách (Fachhochschul-Studiengängen):

Bakk. (FH), Bakkalaureus (FH) / Bakkalaurea (FH)
Dipl.-Ing. (FH), Diplom-Ingenieur (FH) / Diplom-Ingenieurin (FH)
Mag. (FH), Magister (FH) / Magistra (FH)

Autor článku, **Ao. Univ.-Prof. Dr. Peter Fidler**, působí od roku 1983 na Institutu dějin umění Univerzity v Innsbrucku. Narodil se a vystudoval v Brně a pracoval ve Slovenské akademii věd v Bratislavě. Zabývá se zejména architekturou šestnáctého až osmnáctého století.

UDÍLENÍ VĚDECKÝCH HODNOSTÍ NA UKRAJINĚ

Alla Archanhelská, Věra Lendělová

Vědecké hodnosti kandidáta a doktora věd se na Ukrajině udělují na základě obhajoby předložené práce, zatímco titul odborného asistenta (staršij naukovyj spivrobotnyk), docenta a profesora získávají lidé na základě jmenování při splnění těchto podmínek: úplné vysokoškolské vzdělání, profesní kompetence a výsledky v daném vědním oboru a pedagogická činnost. Níže popsané procedury udělování vědeckých hodností kandidáta a doktora věd a jmenování docenta a profesora platí s malými modifikacemi i pro Ruskou federaci.

Zásadní rozdíl ve srovnání s českou praxí je, že aby byl jmenován docent na české akademické půdě, musí vypracovat a předložit k obhajobě habilitační spis, zatímco ukrajinský budoucí docent ne. Udělování ukrajinských vědeckých hodností a titulů spadá do kompetence Vyšší atestační komise (VAK), otázku udělování docentury a profesury řeší Ministerstvo školství Ukrajiny (MŠ) a je schvalována v souladu s výnosem „O proceduře udělování vědeckých hodností a jmenování docenta či profesora“, vydaným Kabinetem ministrů Ukrajiny 28. června 1997. Udělení vědecké hodnosti či jmenování docentem nebo profesorem stvrzují diplom či vysvědčení o státní zkoušce. Diplom doktora věd, kandidáta věd a vysvědčení odborného asistenta vydává VAK, osvědčení profesora a docenta MŠ.

Vědecký stupeň kandidáta věd se uděluje na základě veřejné obhajoby disertace. Ta v případě kandidáta věd představuje odbornou práci v rozsahu 4,5–7 autorských archů (jeden autorský arch neboli AA odpovídá 36 000 znaků), pro získání tzv. velkého doktorátu ze společenských a humanitních věd musí být předložen text v rozsahu 6,5–9 AA. Disertace se předkládá k obhajobě v rukopise, musí být vypracována samotným autorem

a musí obsahovat vědecky zdůvodněné teoretické a praktické výsledky, jež dokládají autorův osobní vklad do vědy. Závaznou podmínkou k tomu, aby byla disertace přijata specializovanou vědeckou radou k obhajobě, je publikace jejich materiálů minimálně ve třech vědeckých sbornících a aprobace postulatů a výsledků bádání na vědeckých konferencích, kongresech a sympoziích.

Disertace k získání titulu doktora věd se může předkládat k obhajobě v rukopise nebo jako publikovaná monografie (v rozsahu 15 AA pro humanitní a společenské vědy a 10 AA pro vědy technické) s recenzemi, nákladem minimálně 300 exemplářů a s mezinárodním standardem ISBN. Materiály disertace k získání vědeckého stupně doktora věd, předložené v rukopise, musí být publikovány minimálně ve 20 statích ve vědeckých sbornících včetně zahraničních (jako publikace se počítají i osvědčení o vynálezech či patentech, jež se nutně týkají vědeckých výsledků disertace) a musí vyjit jako autorské monografie.

Publikace základních vědeckých a badatelských závěrů disertačních prací a jejich aprobace se řídí Výnosem „O publikování výsledků disertací a získání vědeckých hodností doktora a kandidáta věd a jejich aprobací“, č. 178 VAK z 4. 4. 2000, a rovněž v souladu s Nařízením prezidia VAK č. 1/02/2 z 9. 2. 2000 „O publikování základního obsahu materiálu disertace“.

Formou přípravy kandidátských a doktorských disertací je aspirantura a doktorandura. Aspirantura má dvě formy: interní (doba trvání tři roky) a externí (doba trvání čtyři roky). Aby byl uchazeč přijat do aspirantury, musí úspěšně složit přijímací zkoušky a předložit obširnější projekt budoucí disertace. Během studia v aspirantuře musí aspirant složit zkoušky z filozofie, cizího jazyka a specializace. Co se týče doktorandury,

uchazeč může požádat o třiletou stáž na katedrách vysokých škol či akademických institucí Ukrajiny (Akademie věd, Akademie lékařských věd, Ukrajinská akademie zemědělských věd, Akademie pedagogických věd, Akademie právních věd či Akademie umění).

Organizace či instituce, kam byl aspirant (doktorand) přijat, mu přiděluje vědeckého vedoucího, jenž nese odpovědnost za včasné vypracování práce a její navržení k obhajobě. Doktorand si může sám vybrat jednoho nebo několik konzultantů. S návrhem práce k obhajobě, který byl předložen po předběžné obhajobě na školitelské katedře vysoké školy či akademie, se aspirant obrací na vědeckou radu. Vědecká rada podrobuje studii předběžné analýze a navrhuje k obhajobě oficiální oponenty z okruhu kompetentních odborníků a ze školitelské instituce. K obhajobě kandidátské disertace se navrhuje dva oficiální oponenti, k obhajobě práce pro získání tzv. velkého doktorátu tři. Na základě analýzy disertace a publikovaných prací věnovaných tématu vědeckého badání oponenti předkládají vědecké radě posudky, v nichž je obsažena analýza hodnocené práce, na niž musí aspirant během obhajoby fundovaně reagovat. V případě negativních posudků ze strany všech oponentů práce nemusí být navržena k obhajobě.

K samotné obhajobě kandidátské práce aspirant musí vypracovat autoreferát v rozsahu 0,7–0,9 AA, k obhajobě tzv. velkého doktorátu 1,3–1,9 AA. V autoreferátu musí být uvedena aktuálnost obhajované práce, její vědecká a praktická hodnota, autorův osobní vklad do vědy, krátký obsah a závěry a seznam publikovaných prací věnovaných tématu. Autoreferát se rozesílá minimálně měsíc před obhajobou disertace na všechna školitelská akademická pracoviště a rovněž do knihoven, aby se s ním mohli

Slavnostní setkání studentů Charkovské univerzity

seznámit vědeckí pracovníci. Oznámení o obhajobě kandidátské či doktorské práce vychází v Bulletinu VAK a v příloze k tomuto bulletinu, časopise Vědecký svět. Veřejná obhajoba disertace probíhá za účasti členů vědecké rady a zainteresovaných osob. Aspirant všechny přítomné krátce seznámí s obsahem své práce, pohovoří o aktuálnosti tématu, praktickém významu práce a přednese hlavní teze, jež mají být obhájeny. Po seznámení s oponentskými posudky se otevírá diskuse, během níž aspirant reaguje na připomínky svých oponentů a na dotazy všech přítomných. Po skončení obhajoby disertační práce vědecká rada tajně hlasuje. Z rozhodnutí vědecké rady je/není aspirantovi udělen vědecký titul kandidáta či doktora věd.

Prezidium VAK po skončení obhajoby provádí podrobnou expertizu disertace a podmínek, za nichž obhajoba probíhala, a má právo zvrátit výsledky vědecké rady, jestliže byly zjištěny odchylky od požadavků VAK, zejména pokud byly části práce již použity v kandidátových předchozích obhajobách nebo pokud jsou v disertaci použity myšlenky, názory, výsledky a citace jiných autorů bez odkazů na ně.

Zdroje: http://ci.uz.gov.ua/ua/kab_min/pkm_97_644.html
www.ukma.kiev.ua, www.uosa.uar-net

Profesorem může být na Ukrajině jmenován doktor věd, jenž v minulosti získal titul docenta, má minimálně pětiletou pedagogickou praxi, publikoval po obhajobě doktorské disertace aspoň deset prací a vedl alespoň tři kandidáty věd. Výjimečně může být jmenován profesorem i kandidát věd, jenž byl předtím jmenován docentem, pracuje ve vědeckých a vzdělávacích institucích minimálně deset let, je autorem učebnice (vědecké publikace) nebo minimálně tří učebnic ve spolupráci s MŠ a majících certifikát ISBN, přednáší základní disciplíny na vysoké odborné a metodické úrovni a byl školitelem nejméně pěti kandidátů věd. Profesorem může být jmenován za zvláštní úspěchy ve svém oboru i kulturní činitel nebo odborník z oblasti tělovýchovy a sportu, jemuž bylo státem uděleno čestné uznání a jenž pracuje na vedoucích postech, má na svém seznamu minimálně patnáct odborně metodických a vědeckých prací, publikovaných v odborných sbornících, a jenž vyškolil odborníky vysoké kvalifikace.

Docentem může být jmenován i doktor či kandidát věd, jenž pracuje na vedoucích postech minimálně tři roky a publikoval nejméně pět odborně metodických

a vědeckých prací po obhajobě disertace. Výjimečně mohou být jmenováni docenty i kulturní činitelé, odborníci z oblasti tělovýchovy a sportu, kteří mají státní čestná uznání, pracují na vedoucích postech a dosáhli zvláštních tvůrčích úspěchů ve sféře své působnosti.

Jmenování profesora a docenta uděluje MŠ na základě rozhodnutí vědeckých rad vysokoškolských akademických pracovišť, na nichž pracuje uchazeč o daný titul. Diplom kandidáta a doktora věd je aspirantovi předán předsedou vědecké rady instituce, kde probíhala obhajoba, osvědčení profesora a docenta získávají uchazeči na vysokoškolských pracovištích, kde jsou zaměstnáni.

K obrození tradic středověké univerzity včetně rituálu slavnostního předávání osvědčení docenta a profesora dnes dochází především na vysokých školách s dávnou tradicí – v Kjevsko-Mohyljanské akademii (byla založena Metropolitou kyjevským a haličským Petrem Mohylou r. 1615; akademie přerušila svou působnost v r. 1817 z rozhodnutí Synodu a byla obnovena až po vyhlášení nezávislosti na Ukrajině, 19. září 1991) a na státní univerzitě – Ostrožské akademii (byla založena knížetem Vasylem-Kostjantynem Ostrožským a kněžnou Halškou Ostrožskou r. 1576 jako slovanско-řecko-latinská akademie; r. 1636 přerušila svou činnost a byla obnovena 12. dubna 1994 nejdříve jako Ostrožské kolegium, pak jako Státní univerzita Ostrožská akademie).

Nostrifikace diplomů a osvědčení vydávaných občanům Ukrajiny v jiných zemích se provádí na VAK a MŠ v souladu s mezinárodními smlouvami a konvencemi.

Doc. Alla Archanhelská, CSc., vyučuje mj. ukrajinskou frazeologii a konverzaci na Ústavu slavistických a východoevropských studií Filozofické fakulty UK.

PhDr. Věra Lendělová, CSc., je odborná asistentka na katedře rusistiky Ústavu slavistických a východoevropských studií FF UK. Svou kandidátskou práci obhájila po čtyřleté interní aspirantuře na Státní moskevské univerzitě M. V. Lomonosova. Překládá z ruštiny a ukrajinštiny.

OXFORDSKÁ UNIVERZITA A BRITSKÁ AKADEMICKÁ TRADICE

Šárka Kühnová

Anglický vysokoškolský systém se liší od českého v několika ohledech. Struktura studia a akademických hodností je ucelenější a průhlednější. Většina absolventů odchází po třiletém bakalářském studiu, někteří pokračují v postgraduálním studiu magisterském a doktorském. Názvy jednotlivých titulů se na jednotlivých univerzitách a oborech mohou lišit, ale v zásadě můžete postupně získat hodnost bakaláře, magistra (anglicky „Master“) a doktora.

Blíže jsem měla možnost poznat Oxfordskou univerzitu, kde jsem vystudovala doktorát, a proto nebudu posuzovat jiné britské univerzity a zaměřím svůj komentář na ni a na srovnání tamního systému s našim.

Organizace studia

Oxfordská univerzita má stejně jako Cambridge mezi britskými univerzitami privilegované postavení. Toto privilegium je založeno na takzvaných „tutorials“, v rámci nichž každý student jednou týdně dochází na hodinu individuální výuky k učitelům předmětů, které v daném roce studuje. Tento systém není snadné financovat, a navíc samozřejmě klade na studenty obrovské nároky. Z týdne na týden mají za povinnost mít načtenou primární a sekundární literaturu a napsán esej na zadané téma. Vůbec se na Oxfordu daleko víc než u nás klade důraz na originalnost myšlení a samostatný písemný projev – eseje se píšou i na přírodovědných oborech, jako je medicína. Studenti dále mají možnost navštěvovat celou řadu nepovinných přednášek a seminářů. Celkově je tedy studium daleko intenzivnější.

Akademický rok se dělí na trimestry; každý ze tří semestrů trvá osm týdnů, po něm následuje šest týdnů studijního volna a v létě navíc prázdniny. Během semestru musí všichni studenti bakalářských kurzů bydlet na kolejích, ať pocházejí přímo z Oxfordu, nebo ze vzdálených koutů

Británie či ze zámorí. Během volna odjíždějí domů a věnují se samostudiu. Během roku mají tedy na čtení a přípravu více času než naši studenti. Studenti magisterských kurzů a doktorandi rovněž musejí většinu doby trvání studia pobývat v Oxfordu. Externí studium je v podstatě vyloučené – pouze několik specifických oborů umožňuje dálkovou či externí formu.

Mohlo by se zdát, že v porovnání s počtem atestací u nás nemají oxfordští studenti žádné zkoušky. Zmíněný způsob výuky však daleko lépe ověřuje připravenost než jednorázová atestace. Po prvním roce bakalářského kurzu skládají studenti první písemnou zkoušku. Zásadní jsou pak závěrečné zkoušky, které jsou opět písemné, trvají celý týden a studenti v nich formou esejů prokazují znalosti ze všech probíraných předmětů. Navíc nemají možnost zkoušky opakovat. Veškeré písemné materiály, které kandidáti odevzdávají při přijímacím řízení, rozsáhlé domácí eseje, které se počítají do závěrečné známky, závěrečné písemné zkoušky a tzv. „transfery“ čili postupové zkoušky (ukázky kapitol z doktorské či jiné postgraduální práce) jsou odevzdávány anonymně a nezávisle čteny dvěma vyučujícími. V případě postupu na doktorát je jedním z učitelů externista. To zajišťuje vysoký stupeň objektivity.

Každý student a učitel přísluší k některé z kolejí (College) Oxfordské univerzity. Koleje fungují jako samostatné subjekty, sdružují studenty a odborníky rozličných oborů. Na jejich půdě tak vzniká specifické intelektuální klima, tvoří se zde debatní spolky a zájmové kroužky. Každý student i učitel musí být přijat jak kolejí, tak univerzitní oborovou fakultou či katedrou.

Promoce na Oxfordu

Promoce probíhají v historické budově Sheldonian Theatre, kterou v 17. století navrhl architekt Christopher Wren, známý díky katedrále sv. Pavla v Londýně. Ve stře-

dověku se veškeré důležité mše a ceremonie odehrávaly v kostele sv. Marie. Současná podoba promočního obřadu si v základu zachovává původní rysy a probíhá v latině. Učitelé i studenti musejí mít akademický oděv (tzv. sub fusc – tj. formální černý oblek s černým talárem, popřípadě i biret či čapku), který mají za povinnost nosit na veškeré zkoušky a některé formální příležitosti (základní studentský talár je krátký, postgraduální delší). Kandidáti sedí po obou stranách budovy Sheldonian Theatre, která tvarem připomíná písmeno D. Nejdříve přichází rektor Oxfordské univerzity (Vice-Chancellor), za ním pedelové, proktoři a notář (Registrar). Rektor pronese úvodní řeč v angličtině a zahájí obřad v latině. Notář oznámí, že všichni kandidáti dostali svolení od svých kolejí k udělení hodností. Doktorské, magisterské a bakalářské promoce probíhají současně, v posloupnosti od nejvyšších hodností – je to vlastně série jednotlivých promocí, které se od sebe jen nepatrně liší. Proktoři vstanou a jeden z nich přečte jména kandidátů, kteří se ucházejí o určitou hodnost. Proktoři pak projdou tam a zpátky před děkany (v tomto případě kolejními děkany pro udělování hodností), kteří svým mlčením dávají najevo, že hlasují ve prospěch kandidátů. Je to tradiční způsob hlasování – přítomní mají prostor vznést námítky. Potom pedel vyzve představené koleje, aby představili kandidáty na tu kterou hodnost. Představený stojí po levé straně skupiny kandidátů, které reprezentuje, uchopí nejbližšího kandidáta za pravou ruku a latinsky představuje své svěřence, kteří se s ním střídavě uklánějí rektorovi a proktorům. Rektor pronáší slova, kterými kandidátům přiznává jejich hodnost. Poté kandidáti odcházejí postranními dveřmi, aby se převlékli do taláru (a biretu nebo čapky) odpovídajícímu jejich nové hodnosti. Venku na ně čeká vrátný jejich koleje, který jim za tradiční poplatek obstaral (tedy zapůjčil)

Budova Sheldonian Theatre

a přinesl patřičný oděv. Například doktorský talár je červený s tmavomodrým hedvábným lemem a nový stojí přes sto liber. Potom se noví doktoři, vedeni pedelem, vracejí předním vchodem do sálu, rektor všem potřese pravicí a oni usedají na vyhrazená místa. Promoce pokračuje udělováním dalších hodností.

Tituly pro absolventy

Absolventi univerzity získávají po třech letech studia titul BA (Bachelor of Arts). Magisterské studium je jednoleté či dvou- i víceleté, záleží na oboru a typu kurzu. MSt (Master of Studies) trvá rok a na mnohých oborech je jakýmsi předstupněm doktorského studia (první, tzv. podmíněčný rok doktorátu). Na oboru English (tedy anglická literatura) zahrnuje kromě písemné práce (transfer) například kurz bibliografie a paleografie. Dvouleté je studium na MPhil (Master of Philosophy), které kombinuje výukový kurz s diplomovou prací (v případě oboru filozofie se titul tradičně nazývá BPhil). Na MJur (Magister Juris evropského a srovnávacího práva) a MBA (Master of Business Administration) se studuje rok. MSc (Master of Science) se v zásadě týká nehumanitních oborů, ale také například sociologie, trvá tři roky a je založen na písemných zkouškách, v některých případech i na diplomové práci. MLitt (Master of Letters) je obdobou MSc pro humanitní obory a vždy se opírá o diplomovou práci.

Nejvyšší hodnost je doktorská. Dnes nejběžnějším typem doktorského studia pro humanitní i přírodovědné obory je DPhil (Doctor of Philosophy). Oxfordská univerzita používá místo jinde běžného PhD svůj vlastní titul DPhil, aby se odlišila svým vyšším standardem od jiných univerzit. (Jen samotný rozsah disertační práce odpovídá naší habilitační.) Spíše než množství titulů se v Británii cení to, kde jste studovali a čeho jste dosáhli. Například absolventi, kteří získali hodnost bakaláře (BA) na Oxfordu, si mají možnost rok po ukončení studia zažádat o udělení MA (Master of Arts) – většina z nich to neučiní.

Prestiž bez dlouhých titulů

Nejvyšší hodností je tedy doktor, pak už jen profesor. Profesura je tradičně vázána na profesorskou stolicí. J. R. R. Tolkien, autor slavného Pána prstenů a odborník na anglosaskou literaturu, byl svého času „Merton Professor“ anglického jazyka a literatury. Mertonskou profesuru donedávna zastával snad nejvýznamnější současný literární kritik John Carey (nyní emeritní profesor). Světově proslulá badatelka Helen Cooperová získala stolicí anglické středověké a renesanční literatury na Cambridgi, která kdysi náležela literárnímu kritikovi a autoru Letopisů Narnie C. S. Lewisovi. Takovýchto postů je ovšem na Oxfordu a Cambridgi poskrovnu. Vlivem okolního světa a především tlaku z USA, kde je vět-

šina akademiků profesory, začala Oxfordská univerzita asi před deseti lety udělovat zvláště významným badatelům profesorský titul. Britští badatelé a vědci si vystačí s tituly Prof. nebo Dr., které se nejčastěji píší před jménem. Při bližší specifikaci (pro účely curricula apod.) lze tituly psát za jménem: např. MA, DPhil nebo FBA (tj. člen Britské akademie).

Nejnápadnějším rozdílem mezi českým a anglickým prostředím je tedy naše úporná snaha o velkolepé pojetí. Samočelnému dělení na akademické, pedagogické a vědecké hodnosti, a tedy tituly před a za jménem, které máte zasvěceného, natož pak laika, by Angličan stěží porozuměl. Kategorie „akademický“ versus „vědecký“ působí jako naprostá záhada: mají snad akademické hodnosti být nevědecké a naopak? To, že se nadále používají některé staré tituly (CSc. a DrSc.), situaci rozhodně neusnadňuje. Nesetkala jsem se s tím, že by na dveřích některého významného oxfordského profesora stálo jeho jméno ze všech stran opentleno předchozími tituly. To, že je oxfordským profesorem, doktorem nebo učitelem, mluví samo za sebe. Do Oxfordu přijíždějí zájemci z celého světa, aby měli možnost pracovat s největšími kapacitami ve svém oboru, které ani nutně nemusejí mít titul profesora či doktora. Británie má samozřejmě výhodu v tom, že se přes ni nepřehnal převratné vlny naší novodobé historie. I v dnešním rychle se měnícím světě si Oxford snaží zachovat své tradice a dál sázet na kvalitu.

Když si v roce 1917 Karel Čapek povzdechl, že jméno je více nežli titul, že „špatné jenom je házet demokratickému národu do očí písek titulů po německé módě a klásti titul tam, kde má mluvit jen dílo“, netušil, že nám v budoucnosti přibude – nakonec i přebude – mnoho titulů, a ubude opravdových jmen.

Autorka článku Šárka Kühnová studovala anglickou literaturu na Oxfordské univerzitě (University College, Oxford), kde r. 2001 získala doktorát (DPhil in English). Od roku 2001 přednáší anglickou literaturu na Ústavu translologie a Ústavu anglistiky a amerikanistiky FF UK. Specializuje se na anglickou literaturu 17. století, především dílo básníka Johna Milтона.

CESTA FINŮ K DOKTORSKÉMU KLOBOUKU

Hilkka Lindroos, Lenka Fárová

Pohled na hlavní budovu tamperecké technologické univerzity

Počátky vysokého školství ve Finsku sahají do 17. století, kdy byla v Turku roku 1640 založena první a až do 19. století i jediná univerzita. Od získání nezávislosti roku 1917 však Finsko rozvoj vysokého školství významně podporovalo a k velkému nárůstu počtu vysokých škol došlo zejména v 60. letech 20. století. Tehdy se také významně změnil i způsob studia na vysokých školách. Studentské rebelie v 60. letech v Evropě nezůstaly bez odezvy ani ve Finsku. Velkými změnami nejprve prošla Helsinská univerzita. Uvolnila se také atmosféra na vysokých školách a vztahy mezi učiteli a studenty – odstoupilo se od vykání a titulování (studenti svým profesorům až na výjimky tykají), učitelé a studenti spolu diskutují demokraticky a ne z pozic akademické hierarchie. Vzdělání ve Finsku je celosvětově vyhlášené pro svou kvalitu, která pramení zejména z toho, že školství získalo v 70. a 80. letech prioritní postavení ve státním rozpočtu. Na trend zvyšování kvality procesu vzdělávání, financování rekonstrukcí akademických budov nebo doplňování školních knihoven Finové navázali i v posledním desetiletí.

Centrální budovy jvääskylské univerzity, takzvané Agora centrum na břehu jezera

Dnes se na území Finska nachází dvacet univerzit a vysokých škol – deset tradičních univerzit, tři vysoké školy ekonomické, tři vysoké školy technické a čtyři umělecké akademie. Jedna univerzita (Åbo akademie) a jedna vysoká škola (Vysoká škola ekonomická) nabízejí možnost studia ve švédštině (švédská minorita ve Finsku je cca 6 % z celkového počtu obyvatel). Na všech výše zmíněných školách lze studovat v bakalářském, magisterském i doktorském studijním programu. Ve Finsku je na vysokých školách v současnosti zapsáno zhruba 174 000 studentů.

Dvoustupňový, resp. třístupňový systém byl plošně zaveden od 1.8.2005, ale na finských vysokých školách existoval podobný systém už dříve, a proto byl také znovu zaveden starý titul pro bakalářské studium (kandidát – kandidaatti). Spolu s tímto systémem byl také pozměněn rozsah studia, který nyní činí zhruba 60 kreditů na rok, pro získání magisterského titulu (maisteri) je tedy třeba cca 180 kreditů. Cílem těchto změn bylo zlepšit mezinárodní srovnatelnost finských titulů. Zároveň jde o to, aby studenti mohli v průběhu studia

v případě zájmu bez větších problémů přecházet z jedné univerzity na druhou. Podobně jako v Česku se počítá s tím, že nižší, kandidátský titul student získá za tři roky, navazující magisterské studium potrvá další dva roky. Průměrná doba studia je ovšem 6,5 roku, ale striktně penalizována není ani delší doba studia. Mnoho studijních programů je dnes přístupných i v angličtině, neboť Finsko chce přilákat i studenty z jiných zemí. Již nyní tvoří zahraniční studenti na finských vysokých školách více než 17 %! Absolventů vysokých škol rok od roku přibývá. Pro zajímavost – jen na Helsinské univerzitě v letech 1992–2003 počet udělených titulů narostl z 2 433 na 4 367, tedy téměř na dvojnásobek. Školné se neplatí a každý student má navíc právo na státní podporu při studiu. Tato podpora, odvozená částečně ze sociální situace studentovy rodiny a z jeho prospěchu, se vyplácí každý měsíc a je nastavena tak, aby pokryla základní potřeby studenta. Navíc student dle situace může požádat o podporu na bydlení a státem garantovanou půjčku, takže není finančně závislý na svých rodičích.

Budova finské univerzity v Turku, pohled z ulice Hämeenkatu

Studenti většinou studují jeden tzv. hlavní obor (pääaine) a jeden či více oborů vedlejších (sivuaine). Skladbu studia si určují sami bez přílišného množství omezujících předpisů (tedy tzv. vedlejší předměty lze např. studovat i na jiných vysokých školách, než na které je student zapsán). Samozřejmostí je doplnění studia o kurzy několika cizích jazyků. Studium se skládá ze tří úrovní kurzů: základní/úvodní studium, oborové studium a prohlubující studium.

Valná většina zkoušek probíhá písemnou formou. Větší ústní zkoušky kromě jazykových jsou spíše výjimkou. Stresující komisionální závěrečné státní zkoušky jako v Česku nejsou známé, student pouze obhájí svoji závěrečnou práci. Postgraduální studium ve Finsku zahrnuje možnost získat titul licenciát (lisensiaatti) (tento nižší postgraduální titul se v současnosti uděluje už jen na některých oborech) a doktor (tohtori). Přestože neexistuje povinnost vydat disertační práci tiskem, v praxi většina těchto prací v knižní podobě vyjde, i když v poslední době se rozšiřuje zvyk zveřejnit je na internetu.

Veřejná obhajoba disertační práce je záležitostí skutečně veřejnou, již se kromě kandidáta, kustoda (jakéhosi moderátora akce) a oponentů účastní také kandidátova rodina, přátelé, kolegové a mnoho dalších lidí z oboru. Mnohdy se při této příležitosti rozvine opravdu živá diskuse.

Symbolem úspěšného završení postgraduálního studia je získání vysokého černého doktorského klobouku, který pak držitelé titulu doktor smějí používat při slavnostních akademických příležitostech. Slavnostní promoce ve smyslu českém se ve Finsku na žádném stupni vysokoškolského studia nekonají, diplom absolvent většinou obdrží poštou. Čas od času se pořádají velké, velmi slavnostní promoce, na které se pak mohou

přihlásit všichni ti, kteří v mezichase akademický titul v nějakém oboru získali. Další vědecké tituly získávají držitelé doktorského titulu ve finském akademickém světě podle svých zásluh. O titul docent (dosentti) může vysokoškolský učitel žádat po určité pedagogické praxi a po řadě publikací ve svém oboru. Počet publikací však není rozhodující ani pro docenturu, ani pro profesuru – rozhodující je, že jde o renomovaného a ve svém oboru uznávaného učitele. Proto je také běžné, že docenti a profesori na finských univerzitách jsou mnohem mladší ve srovnání s kolegy na českých univerzitách, kde je získání vyššího akademického titulu někdy neadekvátně přísné.

PhDr. Hilka Annikki Lindroos, CSc., je odbornou asistentkou Ústavu lingvistiky a ugrofinistiky Filozofické fakulty UK. Je jako rodilá Finka specialistkou na finský jazyk obecně, specializuje se na lexikografii. Je autorkou *Stručné mluvnice finštiny, učebnice finštiny a mnoha slovníků*.

Mgr. Lenka Fárová, PhD., je odbornou asistentkou Ústavu lingvistiky a ugrofinistiky FF UK, oddělení finštiny. Překládá z finštiny a je autorkou mnoha recenzí finských knih a článků o finské kultuře.

VYSOKOŠKOLSKÉ STUDIUM V ZEMI JAVOROVÉHO LISTU

Klára Kolinská

Kanada, tento obrovský a mnohotvárný prostor amerického severu, se možná na první pohled nejeví jako země s hlubokou vzdělávací tradicí a bujícím intelektuálním životem. Přesto má systém vysokého školství v Kanadě dlouhou a pestrou minulost a ze srovnání se světem nevyčází vůbec špatně. Příznivé životní podmínky v Kanadě, její propracovaná a vstřícná migrační politika a v neposlední řadě i bohatá nabídka studijních programů a stipendií lákají na kanadské univerzity stále rostoucí počet uchazečů.

Historie

Počátky historie kanadského vysokého školství sahají do Nové Francie roku 1663, kdy byl založen seminář Le Grand Séminaire de Québec, předchůdce dnešní frankofonní katolické Université Laval v Québec City. Z anglofonních institucí, nesoucích od počátku titul univerzity, byla jako první v roce 1789 založena King's College University, sídlící původně ve Windsoru v Novém Skotsku. V roce 1923 byla přestěhována do Halifaxu, hlavního města provincie. Nejstarší a zároveň největší bilingvní kanadskou univerzitou je University of Ottawa, ustavená v roce 1848; k nejprestižnějším univerzitám založeným v 19. století patří především University of Toronto, největší kanadská univerzita vůbec (založena 1827 jako King's College), anglofonní McGill University v Montrealu (1821), frankofonní Université de Montréal (1876), Acadia University ve Wolfville v Novém Skotsku (1841) a Dalhousie University v Halifaxu (1818). Na počátku 20. století začaly vznikat univerzity i na západ od Ontaria jako jeden z projevů rostoucí stability a vlivu společenských systémů jednotlivých kanadských provincií. Dobrou největšího rozmachu institucí vyššího vzdělávání byla 60. léta 20. století, kdy byla ve všech provinciích založena řada tzv.

colleges, nabízejících více prakticky orientovanou alternativu univerzitního vzdělání a přípravné programy pro univerzitní studium.

90. léta 20. století pak zaznamenala další významné proměny systému vyššího vzdělávání: veřejné colleges financované provinčními vládami získaly větší autonomii a mnohdy i akreditace k udílení akademických hodností nižšího stupně. Také byly vypracovány strategie pro usnadnění většího zapojení zahraničních studentů a odborníků do akademického života Kanady. Demografické ukazatele totiž jasně vypovídají o skutečnosti, že nárůst počtu obyvatel Kanady v budoucnu bude i nadále především důsledkem imigrace, což od státního vzdělávacího systému vyžaduje hladkou a transparentní mobilitu, možnost uznávání akademických titulů a certifikátů, flexibilní informační služby a technologie, systém sociální podpory studentů a dostupnou jazykovou přípravu.

Současný systém vysokého školství

Kanada jako federální stát, který tvoří deset provincií a tři teritoria, nemá centralizovaný systém školství. Veškerá odpovědnost za všechny stupně vzdělávání spočívá na vládách jednotlivých provincií, přičemž federální vláda poskytuje univerzitám pouze nepřímou podporu, především ve formě financování výzkumu a studentských stipendií. V důsledku toho neexistuje ani celostátní akreditační orgán; za důkaz skutečnosti, že univerzita nabízí studijní programy a udílí akademické hodnosti odpovídající úrovně, je považováno její členství v Asociaci univerzit a vysokých škol Kanady (Association of Universities and Colleges of Canada – AUCC). Kanadské instituce vyššího vzdělávání se dělí na čtyři základní typy:

Universities – Univerzity jsou tím „nejvyšším“ a nejteoretičtějším typem vysoké

školy. Nabízejí studijní programy na bakalářském, magisterském a doktorském stupni v široké škále především (ale nikoli výlučně) vědecky orientovaných oborů. Univerzity si uchovávají značnou autonomii, samostatně si stanovují kritéria pro přijímání uchazečů, hodnocení v průběhu studia i tvorbu studijních programů.

University Colleges – Tradiční colleges poskytují praktičtěji orientovanou přípravu a usilují o propojení odborného vzdělání s praxí. V Britské Kolumbii a Novém Skotsku však colleges kombinují praktické vzdělání s prvky univerzitního studia a kromě udílení college diplomů se podílejí i na udílení univerzitních titulů. V Albertě jsou colleges akreditovány provinční akreditační komisí a poskytují univerzitní tituly. V Ontariu a dalších provinciích jsou colleges obvykle zavedeny jako předstupeň univerzitní formy studia, který si však uchovává jistou autonomii.

Cégeps – Colléges d'enseignement général et professionnel (vyšší obecné a odborné školy) jsou v Québecu obdobou anglofonních colleges. Jsou to dvouleté až tříleté vyšší školy technického směru tvořící mezistupeň mezi střední školou a univerzitou.

Community Colleges – V Kanadě je přibližně 170 community colleges, tj. lokálně zřizovaných vyšších škol připravujících praktické odborníky pro místní strukturu průmyslu, obchodu a služeb z řad absolventů středních škol.

Akademické tituly

Získání bakalářského titulu (bachelor's degree) trvá v Kanadě tři až čtyři roky, v závislosti na provincii a stupni specializace studia. Podmínkou k přijetí je absolutorium střední školy nebo dvouletého stupně cégep v Québecu. Bakalářský titul lze získat i formou honours, která znamená větší „pracovní nasazení“ během studia a lepší studijní průměr. Na někte-

rých univerzitách ocenění honours vyžaduje další rok studia.

Získání magisterského titulu (master's degree) většinou obnáší jeden až dva roky dalšího studia po absolutoriu bakalářského stupně. Magisterský titul je zpravidla podmínkou pro přijetí k doktorskému studiu; existují však i výjimky umožňující přijetí úspěšných absolventů bakalářského studia formou honours.

Doktorandské studium obvykle trvá pět let, přičemž první dva roky jsou zaměřeny na absolvování kurzů, do značné míry podle výběru studenta. Tato část končí obdobou rigorózních zkoušek, po nichž následují tři roky soustavné samostatné práce na vlastním výzkumu a psaní disertace. Studium pak vrcholí její komplexní komisionální obhajobou. Jednou z podstatných výhod kanadského systému je možnost pracovat během studia jako studentský asistent (teaching assistant, TA). Tato možnost nejen do značné míry pomáhá pokrýt náklady na studium, ale nabízí i řadu nenahraditelných odborných zkušeností.

Doktorský titul většinou nese obecné označení Ph.D.; lze ho však udělit i ve specializovaných oborech, jako je hudba (DMus) nebo právo (LL.D.).

V některých vysoce specializovaných oborech jako medicína, právo, učitelství nebo sociální práce k udělení licence nestačí doktorský titul, ale je vyžadováno absolvování praxe pod odborným vedením (internship).

Kanadská specifika

Kanadský vzdělávací systém má několik výrazných a inspirujících specifik, vyplývajících z geografických charakteristik země a z okolností jejího historického vývoje. Kanada je především nesmírně obrovská, ale dosud velmi řídko osídlená země. Zeměpisné vzdálenosti ztěžují přístup ke vzdělání, a tak se Kanada stala průkopníkem v oblasti kombinovaných forem distančního vzdělání (distributed learning). Ty mají v Kanadě dlouhou tradici, ale největšímu rozvoji se těší zejména od 90. let 20. století, v důsledku rostoucí dostupnosti informačních technologií. Symbolem kanadské podoby distančního studia je systém nazvaný „otevřená univerzita“

(open university), nabízený řadou univerzit v Britské Kolumbii, Albertě a Québecu. Další specifický rys kanadského vzdělávacího systému je přímým výsledkem jazykové dvojdomosti země. Kanada je historicky bilingvní a podle Zákona o úředních jazycích (Official Languages Act) z roku 1969 nesmí být jeden z jazyků ve veřejné komunikaci upřednostňován před druhým. Federální vláda proto investuje značné finanční prostředky nejen do jazykového vzdělávání v obou úředních jazycích země, ale i do vzdělávání v dalších jazycích, především v jazycích kanadských minorit.

Úspěchy a priority

Kanada se může právem pyšnit především skutečností, že má jeden z nejvyšších podílů zapojení obyvatel do vzdělání na světě, což je přesvědčivý důkaz otevřenosti a demokratičnosti jejího vzdělávacího systému. Tradičně vysoké je i zastoupení žen – tvoří až 60 % absolventů bakalářských i magisterských programů, pouze v doktorských programech mají mírnou převahu muži.

Dále se kanadské školství může pyšnit etnickou a kulturní diverzitou, která reflektuje oficiální multikulturní politiku i každodenní skutečnost země. Počet zahraničních studentů na kanadských univerzitách neustále stoupá a účast cizinců je podporována pružným a velkorysým systémem stipendií a grantů a také infrastrukturou informačních a sociálních služeb na univerzitních kampusech.

Rada ministrů školství Kanady (Council of Ministers of Education, Canada – CMEC) nedávno definovala tři základní priority ve vzdělávání pro budoucnost země; jsou jimi vzdělání původních obyvatel, gramotnost a právě vysoké školství.

Podle statistik se 3–4 % Kanadčanů etnickou hlásí k původním obyvatelům kontinentu, tj. k indiánským, inuitským nebo míšeneckým (Métis) minoritám. Pro školství a vzdělávání má význam především to, že jde o velmi mladou část populace – více než třetinu obyvatel z „Prvních národů“ (First Nations) tvoří děti mladší čtrnácti let. Jejich podíl na vzdělání však zůstává nízký, zejména na vyšších stupních škol. Proto se připravuje lepší systém sociál-

Promoce studentů na McGill University

ních podpor pro původní obyvatele, vytvářejí se motivační programy a kulturně relevantní učební materiály a kvalifikační programy pro učitele z řad původních obyvatel samotných.

Co se týče gramotnosti, výsledky patnáctiletých Kanadčanů, kteří se v roce 2004 účastnili testů OECD v rámci Programu pro mezinárodní hodnocení studentů (Programme for International Student Assessment – PISA), zkoumajících učební gramotnost v oblasti čtení, přírodních věd, řešení problémů a matematiky, patřily k nejvyšším na světě.

Rozvoj vysokého školství musí brát v úvahu rostoucí zájem o studium. Tomu bude nutné přizpůsobit kapacitu vysokých škol a úroveň jejich technického vybavení. Nutnost investic do výstavby a modernizace kampusů tak, aby vyhovovaly i studentům se zvláštními potřebami, si vyžádá užší spolupráci univerzit s veřejnými i soukromými institucemi mimo oblast vzdělání. Bude také třeba zdokonalovat systém studentských půjček a stipendií, aby hrozící zadluženost neodrazovala od studia potenciálně úspěšné zájemce. Další prioritou je práce na mobilitě a přenosnosti kanadských akademických titulů.

Z výše uvedeného zřetelně vyplývá, že Kanada, „divoká“ země amerického severu, je nejenom zemí více než ochotnou se učit, ale i zemí, která lidem dychtícím po vzdělání nabízí úrodnou a otevřenou akademickou půdu.

*Autorka **Mgr. Klára Kolinská, M.A., Ph.D.**, je členkou Kabinetu kanadských studií v Ústavu anglistiky a amerikanistiky Filozofické fakulty UK. V roce 2005 obhájila disertační práci o současné literatuře původních obyvatel Kanady.*

VYSOKÉ ŠKOLY V USA

Miloš Calda

Není třeba zdůrazňovat téměř výsadní postavení amerických vysokých škol ve světovém měřítku. Americké univerzity se úspěšně prosazují ve stupňující se globální konkurenci o získání nejlepších studentů a mladých badatelů. Ti odcházejí i z tradičních evropských bašt vzdělanosti, například z Německa. Jedním z důvodů je nepříliš slibná perspektiva uplatnění v „přeplněných oborech“.

O dominantním postavení amerických vysokých škol vypovídají i oba významné a obecně uznávané žebříčky přinášející mezinárodní srovnání. Jeden z nich vydává britský týdeník Times Higher Education Supplement, druhý univerzita Jiao Tong v Šanghaji.¹

Britský žebříček bere v úvahu pět faktorů: (1) pověst univerzity v širší akademické komunitě, (2) procento zahraničních pedagogů, (3) procento zahraničních studentů, (4) počet studentů na jednoho pedagoga a (5) citační index. Podle těchto kritérií se umístilo v horní světové dvacítky jedenáct amerických univerzit.

O této situaci čas od času píší i periodika určená širší veřejnosti. Např. časopis The Economist² ve vydání z 8. září 2005 uvádí ve „špičkové“ dvacítky jen tři univerzity působící mimo USA: Cambridge, Oxford a Tokio.

Postavení amerických univerzit je dáno mnoha faktory. Podívejme se na několik z nich:

Financování. Je samozřejmé, že bohatá ekonomika je schopna generovat dost prostředků na rozvoj univerzitních pracovišť a knihoven. Navíc univerzity v USA těží ze staré tradice velkého důrazu na vzdělání, která sahá až do počátků puritánské kolonizace v první polovině sedmnáctého století. Tohoto důrazu jsou si dobře vědomy i politické elity. Zavládne-li názor, že školství přestává být v mezinárodním měřítku konkurence-

schopné, může být ovlivněn i výsledek voleb (například v roce 1960 i z tohoto důvodu, na základě nepříliš fundované a později vyvrácené argumentace, že americké školství zaostává za sovětským, opoziční kandidát John F. Kennedy porazil Richarda M. Nixona). Prakticky na všech univerzitách musí studenti platit „školné“ (tuition), často umožněné výhodnými půjčkami. Školné se liší od univerzity k univerzitě a jeho výše se řídí i tím, zda student žije ve státě, v němž hodlá studovat. Vzhledem k tomu, že absolutorium na univerzitě vede zpravidla k vyšším příjmům, bylo by považováno za neetické, kdyby studenti studovali „zdarma“ a tím fakticky parazitovali na daňových poplatnících, kteří mají často horší příjmy než absolventi vysokých škol. Univerzity rovněž udržují podrobné databáze svých absolventů. Zvou je na pravidelná letní setkání, od úspěšných absolventů získávají značné finanční příspěvky. Ve společnosti, kde má značnou prestiž individuální obětavost, tento zdroj nikdy nevysychá. Již desítky let působí v USA bohaté nadace, často založené významnými podnikateli, které univerzitám poskytují četné granty.

Soutěživost. Americké univerzity lze rozdělit na státní (tedy financované jednotlivými státy USA), soukromé a církevní. Toto dělení je ovšem velmi hrubé; prakticky všechny univerzity jsou financovány z více zdrojů, veřejných i soukromých. Princip legitimacy konkurence je v USA přijímán již po generace. Univerzity soupeří o finanční zdroje, o nadané studenty a pedagogy, snaží se prosadit i na úkor jiných univerzit a nijak se tím netají. Nikdo nehovoří o „zbytečném duplikování programů“ či o „tríštění sil“. Stojí jistě za zmínku, že Oxford a Cambridge, dvě ze tří evropských univerzit, které se v žebříčku Times Higher Education Supplement dokázaly prosadit

Výukové centrum William R. Hewlett na Stanfordově univerzitě

do první desítky, mají systém navzájem si konkurujících kolejí.

Tradičně měly výlučné postavení dávno založené univerzity z tzv. Břečtanové ligy (Ivy League), tedy univerzity Brownova, Kolumbijská, Cornellova, Harvardova, Pensylvánská, Princetonská a Yaleova, a také Dartmouthova kolej. V dnešních žebříčcích pár z nich předstihly mnohé univerzity novějšího založení, které jsou většinou na západním pobřeží USA, například Berkeleyská, Stanfordova či Kalifornská technika. (Připomínám, že názvy mnoha z uvedených univerzit jsou často chybně překládány do češtiny, bez ohledu na to, zda jsou odvozeny z místního názvu nebo zda jsou pojmenovány po svém zakladateli.)

Akademické hodnosti, jichž lze na amerických vysokých školách dosáhnout, mohou žadatelům o americká stipendia a stáže připadat poněkud nekompatibilní s evropským systémem. Nejvyšší dosažitelnou metou je titul Professor, resp. Full Professor (univerzitní profesor). Našemu docentovi odpovídá Associate Professor, odbornému asistentovi Assistant Professor, asistentovi Lecturer nebo Instructor. Promoční a jmenovací rituály, které po úspěšném dosažení titulu následují, se v jednotlivých institucích značně liší.

Asociace univerzitních učitelů

Na rozdíl od svých evropských kolegů si američtí univerzitní učitelé vytvořili moc-

FOTO: SONA SKVÁROVÁ

White-Gravenor Hall, část kampusu georgetownské univerzity ve Washingtonu

nou profesionální asociaci, Americkou asociaci univerzitních profesorů (American Association of University Professors, AAUP)³. Organizaci založili v roce 1915 dva filozofové, Arthur O. Lovejoy a John Dewey, kteří tehdy na setkání s kolegy poukázali na případ z roku 1900, kdy Stanfordská univerzita propustila významného ekonomu Edwarda Rosse jen proto, že se paní Stanfordská, manželce zakladatele univerzity a železničního magnáta Lelanda Stanforda, nelíbily Rossovy názory na imigranty a na

železniční monopoly. Asociace od té doby prosazuje principy akademické svobody, a to nejen vůči vnějším ohrožením, ale také svobodu projevu vůči univerzitním orgánům, které se mohou dostat pod tlak osob a institucí, jež univerzity financují. Již v roce 1940 AAUP vydala Prohlášení o zásadách akademické svobody a definitivy (Statement of Principles on Academic Freedom and Tenure)⁴, které později potvrdil Nejvyšší soud USA. V žádné zemi, ani v USA, není akademická svoboda jednou provždy zajištěna. Proto si AAUP

udržuje význam i 91 let po svém založení. Asociaci se rovněž podařilo prosadit princip definitivy a značně zlepšit hmotné postavení vysokoškolského učitelstva. Asociaci univerzitních učitelů nelze nahradit žádnými odbory. Historie AAUP svědčí o tom, že ve svobodné společnosti se mohou prosadit jen ty skupiny, které se dokáží za svou věc brát a příslušně se zorganizovat.

Autor tohoto článku **doc. PhDr. Miloš Calda** je vedoucím Katedry amerických studií Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd UK, kde přednáší o americké filozofii, o současné americké společnosti a o historii USA ve 20. století. Je členem Americké politologické asociace.

1) Volně k dispozici na: <http://ccer.pku.edu.cn/ss/world-rankingsUnis.pdf>

2) http://www.economist.com/displaystory.cfm?story_id=4339960 (omezený přístup)

3) www.aaup.org

4) <http://www.aaup.org/statements/Redbook/1940stat.htm>

AKADEMICKÉ TITULY V LATINSKÉ AMERICE

Josef Opatrný

Z hlediska získávání a užívání akademických titulů přetrvávají v Latinské Americe stále španělské tradice, které však byly od druhé poloviny 19. století poznamenány i jinými vlivy. Projevil se zde obdiv ke kultuře a vědě západní Evropy, především Francie, ale také např. Německa. V posledních desetiletích se pak v latinskoamerickém vysokém školství prosazuje stále silněji vliv USA. To platí jak pro obsah a způsob studia, tak pro systém akademických titulů i ceremonie při jejich udělování.

Myšlenka založení univerzit se objevila na americkém kontinentu záhy po likvidaci velkých předkolumbovských říší na území dnešního Mexika a Peru (byť vůbec první univerzita na západní polokouli byla založena na ostrově Española). V Novém Španělsku požadoval založení univerzity arcibiskup Juan de Zumárraga brzy po ustavení místokrálovství už v roce 1536. Přestože se mu dostalo podpory i ze strany místokrále, reagovala koruna s velkým prodlením, jednání o vysokém učení v Mexiku trvalo dlouho, a tak podepsal španělský král a císař svaté říše římské Karel V. dekret o založení Královské a pontifikální mexické univerzity až v září 1551. Ve stejném roce byla založena i Univerzita San Marcos v Limě, obě podle vzoru v této době nejprestižnější španělské univerzity v Salamance.

V metropoli i v koloniích byl největší zájem o studium práv a teologie. Doktorát práv otevíral cestu do služeb státu i do světa léta se táhnoucích pří, které vynášely obratným advokátům vysoké příjmy. Tisíce často protichůdných nařízení poskytovaly profesionálním účastníkům sporů možnosti, které lákaly ke studiu na právnických fakultách po staletí existence koloniálního režimu četné zájemce. Budoucí doktory práv přitahoval příslib mimořádných příjmů i vysoké společenské prestiže. Bohaté

kreolské rodiny přitom často posílaly svoje členy ke studiu na univerzitách ve Španělsku, ale také ve Francii či Británii a na konci 18. století i do Spojených států.

Částečnou proměnu přineslo do univerzitního studia ve španělských koloniích v Americe až 18. století. Společný zájem státu a majitelů plantáží, dolů a obchodních domů vedl jednak k zavedení nových oborů na starých fakultách, zejména fyziky, chemie či botaniky, ale také národohospodářství, na druhé straně pak k zakládání nových technických škol především báňského a metalurgického zaměření. V Novém Španělsku tak bylo založeno Colegio de minería s kontakty na střední Evropu, kde se kromě technických oborů vyučovala i francouzština. Inženýři opouštějící tyto ústavy neměli sice zpočátku tak vysokou prestiž ve společnosti jako doktoři práv, teologie či medicíny, v průběhu 19. století se však váha jejich titulů ve společnosti s tituly starými vyrovnávala.

Devatenácté století pak přineslo do systému vysokých škol v Latinské Americe další změnu. Likvidace koloniálního režimu znamenala oslabení kulturních a vědeckých kontaktů se Španělskem a představitelé nových nezávislých států i reprezentace latinskoamerické vědy a kultury hledali cestu k překonání koloniálního dědictví v akademické oblasti v přijímání vzorů z jiných evropských zemí, především z Francie. Vzhledem k pověsti, již získal během pětiletého amerického pobytu v místní společnosti Alexander von Humboldt, sloužily jako příklad pro zvyšování úrovně především přírodovědných oborů na latinskoamerických univerzitách také vysoké školy německé jazykové oblasti. V polovině století začaly zvat vlády Chile, Venezuely či Peru na místní univerzity evropské odborníky, aby zlepšily jejich

úroveň přebíráním studijních plánů a učebnic, ale i přímým působením evropských vysokoškolských pedagogů.

Později pak začali na některých institucích zavádět studium oborů, které se dříve studovaly na technických školách. Tento trend dále zesílil ve 20. století, kdy vzniklo především v Mexiku několik velmi úspěšných vzdělávacích ústavů. Ty pak sloužily jako vzor pro další latinskoamerické státy ve formě výuky i v udělování akademických titulů. K nejdůležitějším patřila Národní autonomní mexická univerzita (Universidad Nacional Autónoma de México – UNAM) budovaná postupně od roku 1910, Colegio de México založené ve spolupráci španělských republikánských emigrantů a jejich mexických patronů po Francově vítězství v občanské válce na Pyrenejském poloostrově a nakonec Technologický institut (TEC) v Monterrey, jehož vzorem byl Technologický institut v Massachusetts.

Colegio de México se záhy stalo institucí zaměřenou především na doktorské studium ve společenskovedních oborech. Od druhé poloviny 40. let zde dosáhly doktorátu či trávily na stážích kratší či delší dobu stovky badatelů ze všech zemí Latinské Ameriky, kteří později získali světovou pověst v lingvistice, historii, filozofii či antropologii (např. Germán Carrera Damas, venezuelský historik a jeden z editorů Dějin Latinské Ameriky, které právě vydává UNESCO). UNAM a TEC Monterrey zase nabízely studium humanitních, technických i přírodovědných oborů na takové úrovni a v takovém rozsahu, že sem lákaly studenty z celého kontinentu i ze zámoří (z cca 300 000 studentů UNAM je asi 50 000 cizinců, často v doktorských programech).

Po různých změnách v průběhu existence obou škol, z nichž první je veřejná a druhá soukromá s vysokým

školným, ale propracovaným systémem stipendií pro studenty z nižších příjmových skupin, dospěla organizace studia do současné podoby. Absolventi pregraduálního čtyřletého studia dosahují titulů licenciado či inženýr (ingeniero). Postgraduální studium má pak dva stupně – dvouletý magisterský (maestría) a zpravidla čtyřletý doktorský (doctorado). Požadavky na vzdělání v celé Latinské Americe rychle rostou, uchazeči o zaměstnání ve státních službách, veřejném i soukromém sektoru musí prokázat svou způsobilost předložením vysokoškolského diplomu. Zvyšující se počet vysokoškolsky vzdělaných Jihoameričanů podporuje tradiční ambice významné části společnosti latinskoamerických zemí uvést u jména jakýkoli akademický titul s preferencí doktora (přežívá ještě z koloniální doby) či inženýra. Také proto jsou promoce absolventů v tradičních talárech důležitou rodinnou a společenskou událostí. Třebaže ve všech latinskoamerických zemích neustále stoupá počet škol, které nabízejí doktorské programy, snaží se řada absolventů pregraduálního studia dosáhnout doktorských titulů buď ve Spojených státech, nebo v Evropě (především ve Španělsku), popřípadě na těch institucích v Latinské Americe, které mají nejvyšší prestiž. Nositelé takto získaných titulů pak stále tvoří významnou část pedagogů na latinskoamerických univerzitách, ale také ve státní správě, veřejných a kulturních institucích či v místní i „vysoké“ politice. Přinejmenším od poloviny minulého století pak mívají zájemci o komerční sféru, techniku, přírodní vědy či medicínu spíše do Spojených států, zájemci o humanitní vědy pak hledají univerzitu, na níž by dosáhli doktorátu, spíše v Evropě. Kromě Španělska láká Latinoameričany stejně jako kdysi Francie a Británie. Například z dvanácti pracovníků Historického ústavu Michoacánské univerzity v Morelii s doktorským titulem ho získala polovina v Mexiku – čtyři na UNAM a dva na Colegio de México, druhá polovina pak v cizině – dva na Universidad Jaume I (Španělsko) a po jednom na univerzitách v Havaně, Paříži (Sorbonna), La Coruni

Tecnológico de Monterrey

FOTO: WWW.PUBLIC.ASU.EDU

Universidad Nacional Autónoma de México

FOTO: IAS.BERKELEY.EDU

a Complutense (obě poslední jsou ve Španělsku, Universidad Complutense de Madrid je přitom stále považována za nejprestižnější vysokou školu na Pyrenejském poloostrově, byť její pozici začínají ohrožovat některé školy soukromé).

O akademických titulech v Latinské Americe platí totéž, co o akademických titulech v jiných regionech. Znějí sice stejně – licenciado, inženýr, maestro či

doktor – mají však v zasvěcené společnosti různou váhu, danou prestiží školy, na níž byly získány.

Autor textu prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc., je odborník na dějiny Latinské Ameriky a USA, které přednáší na Filozofické fakultě UK jako vedoucí Střediska iberoamerických studií. Je autorem historických monografií o Kubě, Mexiku a Panamě.

VYSOKÉ ŠKOLY V ČÍNĚ

Olga Lomová

V očích mnoha Čechů stále ještě přetrvává romantický pohled na Čínu jako zemi básníků, filozofů a vzdělanců. Tato představa tkví svými kořeny hluboko v 18. století, kdy po zveřejnění dopisů, které jezuitští misionáři posílali z Číny do Evropy a v nichž nadšeně líčili vytříbenost čínské kultury, nastala vlna čínské módy a idealizace Číny. Jedním z rysů čínské kultury, který osvícenci zvláště obdivovali, byla vážnost přisuzovaná ve staré Číně vzdělání a souvislost mezi výší vzdělání a společenským postavením. Podle některých badatelů dokonce čínský systém vzdělání a státních zkoušek jako nástroje ke jmenování úředníků státní správy inspiroval evropské reformy školství probíhající od 18. století.

Idealizovaný pohled na Čínu však přehlíží hlubokou krizi, v níž se ocitla čínská společnost a čínská kultura v 19. století a kterou dále prohloubila drastická konfrontace s expanzí západních mocností. Reakcí na tuto krizi byly nepřilíš úspěšné pokusy o modernizační reformy na konci 19. století a vzápětí příklon k západním vzorům a ikonoklasmus tzv. Májového hnutí 1919. Toto radikální vystoupení proti domácím tradicím ve jménu „demokracie“ a „vědy“ vyhlásilo jako svůj hlavní úkol vybudovat „novou kulturu“. Přirozenou součástí reformního a později i radikálního úsilí modernizovat Čínu byla také změna systému vzdělání, včetně vzniku vysokých škol moderního typu.

„Vysoké školy“ v tradiční Číně

V tradiční Číně, jakkoliv si cenila vzdělanosti, neexistoval jednotný systém vzdělání. Školy, od základních až po „akademie“ (šu-juan), vznikaly především z iniciativy soukromníků, případně místních komunit a byly financovány ze

soukromých zdrojů. Vedle toho se již od starověku u císařského dvora zřizovala tzv. císařská akademie (kuo-c'-tien), která sloužila výchově princů a synů z nejvýznamnějších rodin. Ani v soukromých školách, ani v císařské akademii však neexistoval pevný studijní plán a časový rozvrh studia. Studium spočívalo především v memorování a výkladu kanonických textů. Za integrální součást studia se považovalo sebezodkonávání a pěstění charakteru v duchu požadavků morálky formulované právě v kanonických spisech konfucianství. Studium tedy bylo do značné míry individuální a studenti se hlásili ke státním zkouškám, vypisovaným zpravidla jednou za tři roky, podle vlastního uvážení. Pokud uspěli, jejich vzdělání bylo formálně u konce a kvalifikovali se pro získání státního úřadu.

Reformy na prahu moderní doby

V tomto systému nemělo místo studium jako hledání pravdy, nepodřízené žádnému dalšímu praktickému účelu, a nevznikly podmínky pro rozvoj vědy v západním slova smyslu. Systém se na konci 19. století zcela přežil a přirozeně zanikl v r. 1905, kdy byly zrušeny státní úřednické zkoušky. Na jeho místo přichází vzdělání západního typu. Již ve druhé polovině 19. století začaly v Číně z iniciativy křesťanských, zejména protestantských misionářů vznikat školy západního stříhu. První vysokou školu moderního typu založili američtí misionáři v Šanghaji r. 1879. Roku 1898 pak z iniciativy skupiny reformně naladěných dvořanů kolem císaře Kuang-süho vzniká Pekingská univerzita, jež se dodnes těší pověsti nejprestižnějšího vysokého učení v Číně. Roku 1917 se rektorem Pekingské univerzity stal Cchaj Jüan-pchej, který se do značné míry zasloužil o to, aby získala podobu

moderní vysoké školy s jasně vymezenými fakultami a studijními programy – a samozřejmě také s odstupňovanými akademickými tituly. Cchaj Jüan-pchej se pro své reformy inspiroval na německých a částečně francouzských univerzitách, kde dříve pobýval několik let. Usiloval o vytvoření ideální školy, v níž se snoubí svobodné hledání pravdy s humanistickým étosem pomoci bližním a odpovědnosti vůči společnosti a hledání krásy překračující praktické potřeby doby. Cchaj Jüan-pchejovi se podařilo shromáždit na Pekingské univerzitě nejvýznačnější osobnosti své doby a proměnil ji v centrum formulace nových myšlenek a nového pohledu na čínskou kulturu.

Vedle Pekingské univerzity a dalších státních škol v průběhu prvních dekád 20. století vznikla v Číně také celá řada soukromých vysokých škol zřízených misionáři či jinými zahraničními subjekty. Mezi nimi převažovaly školy zřizované Američany, kteří je částečně financovali z prostředků válečných reparací, jež Čína musela platit USA po Boxerském povstání. Mnohé z těchto škol – například šanghajska univerzita Fu-tan – se staly prestižními institucemi, které poskytovaly elitní vzdělání plně v duchu tehdejších amerických univerzit. Na těchto školách učili také američtí učitelé a část výuky probíhala v angličtině. Studovala zde společenská elita, často mladí muži a ženy původem ze starých vzdělaných rodin, kteří doma získali důkladné humanitní vzdělání v čínském duchu a na vysoké škole se pak plně soustředili na „západní vědění“ s jasnou představou, že chtějí Čínu přeměnit v moderní stát.

Čínská lidová republika

Po vytvoření Čínské lidové republiky v r. 1949 prochází čínské vysoké škol-

ství řadou dramatických proměn a jednu chvíli se ocitá na hranici kolapsu. Prvním krokem reformem po r. 1949 bylo zestátnění všech škol a jejich centralizace v tom smyslu, že nejlepší učitelé byli soustředěni v několika nejlepších školách v Pekingu a Šanghaji, které také začaly dostávat největší dotace ze státního rozpočtu. V té době vzniká akademie věd podle sovětského vzoru a objevuje se tendence oddělit od sebe „výzkum“ a „výuku“. Jak známe i odjinud, badatelé, kteří nebyli shledáni politicky dostatečně spolehlivými k tomu, aby působili na mládež, nacházejí v této době v akademii útočiště. Vyšší vzdělání i v socialistické Číně zůstávalo výsadou úzké vrstvy společenské elity, na niž vedení komunistické strany pohlíželo s nedůvěrou. Proto na konci 50. let dochází k neblahému pokusu přednostně poskytovat vysokoškolské vzdělání kádrům z řad „dělníků, rolníků a vojáků“. Dříve než se mohly plně projevit důsledky tohoto experimentu, postihla čínské vysoké školství ještě horší katastrofa v podobě Kulturní revoluce (1966–1976), kvůli níž bylo čínské vysoké školství na několik let zcela ochromeno.

Obnova začala až v r. 1977, v době počínajících ekonomických reform a zahraničněpolitické orientace na USA. V této době se podle amerického příkladu na čínských vysokých školách zavádí systém třístupňového vzdělání s akademickými hodnotami süe-š' (bakalář), šuo-š' (magistr) a po-š' (doktor). Tento systém vstoupil v platnost zákonem z r. 1981.

Kritéria pro získání příslušného akademického titulu jsou jednotná a dohlíží na ně vládní Výbor pro akademické tituly. Délka studia a nároky na jeho ukončení (státní zkouška a obhajoba diplomové práce) jsou srovnatelné s praxí, jakou známe ze Západu a v poslední době i z Česka. Na webových stránkách čínských univerzit lze najít přesné instrukce, jak má vypadat diplomová práce, počínaje charakteristikou podílu teoretických vědomostí a shromážděných dat a konče podrobně vypočítanými formálními

Promoce absolventů studia v Centru ekonomických studií na Pekingské univerzitě v roce 2000

náležitostmi. U magisterských a doktorských prací se také předepisuje, že musí obsahovat krátký abstrakt v čínštině, doplněný o klíčová slova, a dále abstrakt v angličtině. Jistou zvláštností je vysoký počet odevzdávaných exemplářů – v případě diplomových prací jich musí být 15 a doktorských prací dokonce 25.

Na vysokých školách, kde se studují cizí jazyky, je zvláštností požadavek obhájit diplomovou práci v příslušném cizím jazyce. V takovém případě se pochopitelně více než originalita myšlenky a přínos vědě cení schopnost plynule se vyjadřovat v cizím jazyce.

Čínské promoce

Výše uvedené historické skutečnosti se promítají i do obřadů, jimiž se formálně uzavírá studium na čínských vysokých školách. V předmoderní Číně úspěch ve zkouškách oznamovala císařská vyhláška, vyvěšená na vratech paláce, a císařští poslové, kteří s patřičnou pompou přišli oznámit úspěch osobně až do domu uchazeče.

S reformami podle západního vzoru se do Číny dostala i promoce podobná těm našim. Po roce 1949 se promoce jeden čas téměř nekonaly a studenti dostávali své vysokoškolské diplomy podobně, jako dostávají žáci na

základní škole vysvědčení. Dnes se vrací do univerzitních promoci poměznost předrevolučních obřadů na amerických vysokých školách v Číně. Na některých vysokých školách studenti stále ještě musí vyslechnout projev tajemníka komunistické organizace univerzity, jinak však promoce probíhá podobně jako u nás a jejími součástmi jsou hymna, projev zástupců školy, slavnostní slib, projev zástupců studentů a předávání diplomů. Na rozdíl od našich zvyklostí však čínští studenti přicházejí k promoci v „historických kostýmech“, vzdáleně připomínajících oblečení studentů v Oxfordu či Cambridge, a touto reminiscencí na evropský středověk si vynahrazují skutečnost, že čínské vysoké školství má vlastně jen velmi krátkou historii.

Doc. PhDr. Olga Lomová, CSc., je proděkanou pro zahraniční a vnější vztahy na Filozofické fakultě UK, kde také přednáší čínský jazyk a literaturu. Je ředitelkou Mezinárodního sinologického centra Chiang Ching-Kuovy nadace při UK a generální tajemnicí Evropské asociace čínských studií. Píše o čínské literatuře a kultuře, překládá z čínštiny.

AKADEMICKÉ KVALIFIKACE V ZEMI VYCHÁZEJÍCÍHO SLUNCE

Ludvík Armbruster

Studentky v tradičních kimonech

Zdrucující porážka Japonského císařství v druhé světové válce proměnila japonskou společnost od základů nejen politicky a hospodářsky, ale i v jejím kulturním profilu. Poprvé ve svých dějinách byla japonská ostrovní říše okupována cizí armádou, která na sedm dlouhých let převzala řízení země a diktovala, co je a co bude moderní Japonsko. Že se dnes Japonsko jako hospodářská velmoc řadí mezi přední vyspělé státy světa a je to de jure i de facto ostrov a výspa občanského právního řádu v Asii, je do velké míry zásluhou humánní spojenecké (prakticky: americké) okupační politiky, jež ve své lidskosti nemá v dějinách obdoby. Zdaleka ne všechno se vyvíjelo podle původních amerických představ a plánů, ale bez

šance začít úplně znovu, které se Japonci energicky chopili, by se Japonsko nikdy nestalo dnešní prosperující demokratickou zemí, i když jiného ražení než USA nebo státy Evropské unie.

Okupační správa iniciovala koncem čtyřicátých let reformu japonského školství podle amerického vzoru. Povinná školní docházka byla rozšířena na devět let a dělila se na šestiletou základní a tříletou nižší střední školu (šógakkó a čúgakkó). Na ni navazuje tříletá vyšší střední škola (kótógakkó), kterou dnes navštěvuje skoro celá japonská mladá generace. Rozhodující význam pro poválečnou japonskou společnost však měl okupační správou podporovaný obrovský nárůst počtu univerzit (daigaku) nového typu,

poprvé otevřených studentům obojího pohlaví. Měla-li v předválečném Japonsku přístup na univerzitu pouze úzká elita necelých tří procent obyvatelstva, zvýšil se v následujících desetiletích podíl obyvatelstva na vysokoškolském vzdělání více než desetinásobně.

Nová poválečná univerzita je strukturována do tří stupňů, které připomínají bakalářský, magisterský a doktorský program, jak je předepisuje pro země Evropské unie boloňská dohoda. Základní bakalářský kurz (gakubu) je však na rozdíl od našeho čtyřletý, protože poskytuje kromě odborného i všeobecné vzdělání, jež je u nás podstatou vyšších ročníků gymnázia. Po obhájení diplomové práce získávají absolventi akademický titul

Bakalářský diplom Teologické fakulty katolické univerzity Sophia

FOTO: ARCHIV AUTORA

gakuši. Promoce se slaví okázale, i když bez akademické přísahy obvyklé u nás, a k předávání diplomů přichází mnoho studentek v pestrých japonských kimonech, jež se krásně vyjímají na pamětních fotografiích pod rozkvetlými sakurami. V Japonsku totiž končí školní rok na jaře. Navazující dvouletý magisterský program zvaný daigakuin připravuje studenta na odbornou výzkumnou práci a je zakončen obhájením diplomové práce a udělením titulu šúši. Mnoho studentů ovšem potřebuje k vypracování diplomové práce ještě třetí rok. Teoreticky má každý student právo zůstat zapsán dvojnásobek let předepsaných pro jednotlivé stupně, tedy osm let v gakubu a čtyři roky v daigakuin kurzu. Velmi vysoké školné však efektivně chrání univerzity před zahlcením „věčnými studenty“.

Tříletý doktorský program (hakuši katej) dovršuje univerzitní vzdělání. Při udělování doktorského titulu bývaly japonské univerzity velmi zdrženlivé. Dlouho zde přežívala francouzská tradice, kde býval titul docteur en lettres spíše korunováním akademické kariéry než jejím zahájením. Japonský akademický dorost tak zpravidla opouštěl doktorské studium pouze s potvrzením o jeho úspěšném zakončení (hakuši katej šúrjó). Japonský vysokoškolský zákon totiž nezná habilitační řízení jako klíčový mezistupeň na akademické dráze. Místo habilitace obdržel japonský vysokoškolský pedagog doktorský titul hakase až po prezentaci a obhájení důkladné práce, často životního díla. Teprve příliv zahraničních studentů na japonské univerzity v posledních desetiletích si vynutil změnu v praxi udělování doktorátu. Ve jménu meziná-

rodní mobility studentů a pedagogů začalo japonské ministerstvo školství naléhat na domácí vysoké školy, aby se při udělování doktorských titulů přizpůsobily evropským a americkým standardům. Výsledkem bylo zavedení titulu gakudžucu hakase, který odpovídá našemu PhDr. před jménem a který je nyní možno běžně získat v rámci doktorského studia. Na rozdíl od naší střeoevropské situace studuje v Japonsku většina studentů na soukromých vysokých školách. Státní, krajské a městské univerzity se dělí jen o pětinu studentstva. Ačkoli nad vědeckou úrovní vysokých škol bdí nezávislá akreditační komise, panují mezi jednotlivými univerzitami velké rozdíly co do kvality výuky i výzkumu, takže podobně jako v USA při posuzování akademické kvalifikace hodně záleží na tom, na které univerzitě kdo akademický titul získal. Na špičce pyramidy trůní státní univerzity Tokio, Kjóto a Hitocubaši, mezi soukromými univerzitami vynikají Waseda, Keiό a Džóci (Džóci je japonské jméno katolické univerzity Sophia). Typické pro japonskou situaci je, že pět z těchto šesti univerzit sídlí v Tokiu. Tokio je pro Japonsko, co je Paříž pro Francii.

Tokijská státní univerzita, nástupce první ze sedmi bývalých císařských univerzit, byla založena pro výchovu vysokých státních úředníků. Její rozpočet prý disponoval polovinou státní dotace pro vysoké školy. Nejúspěšnější absolventi její právnické fakulty směřovali na ministerstvo financí, druhou volbou bývalo ministerstvo zahraničí. Zlé jazyky tvrdí, že kdo se nedostal jinam, skončil na ministerstvu školství. Japonský průmysl a obchod verbuje spíše mezi absolventy soukromých univerzit, od nichž si slibuje více flexibility a osobní iniciativy. V letech velkého hospodářského rozmachu nezáleželo japonským firmám tolik na tom, jaký obor kdo vystudoval. Samy si své zaměstnance vycvičily v tom, čím se měli v rámci podniku zabývat. Nebály se do nich investovat, protože mohly počítat s jejich téměř feudální věrností. Teprve v nedávných letech plíživé hospodářské recese začalo propouštění zaměstnanců, něco neslýchaného v poválečném Japonsku, nový sociální problém, který

dnes nutí Japonce opouštět svou staletou inzulární mentalitu a vyjít na kolbiště globálních vztahů.

Jak bylo již zmíněno, všichni studenti platí v Japonsku vysoké školné, jež je zčásti kompenzováno systémem sociálních a prospěchových stipendií. Říká se, že když se v japonské rodině narodí dítě, rodiče otevřou nové bankovní konto a začínají spořit na jeho pozdější vzdělání. Školné je pochopitelně vyšší na soukromých univerzitách než na státních, které mají přístup k vydatnějším státním dotacím. Do financování vysokoškolského vzdělávání se význačným způsobem zapojuje i soukromý sektor sponzorováním výzkumných záměrů zejména v technických oborech. Nevyřešeným problémem a chronickou nemocí současného japonského školství jsou všudypřítomné přijímací zkoušky. Vzhledem ke kvalitativním rozdílům mezi jednotlivými školami je předpokladem pro úspěšné složení přijímací zkoušky na prestižní univerzitu absolvování kvalitní školy nižšího stupně. Přístup k ní je opět podmíněn přijímací zkouškou. Celé vzdělávání a výchova se tak hrozí zvrhnout v pouhou přípravu na zkoušky. Vznikl kvetoucí byznys přípravných škol, ve kterých si nezaměstnaní akademici vydělávají na živobytí tím, že nacvičují se školní mládeží techniku, jak uspět při elektronicky monitorovaných přijímacích zkouškách. Je veřejným tajemstvím, že se některé renomované univerzity rozhodly čelit tomuto systému tím, že cílevědomě investují hlavně do elitních postgraduálních kurzů a financují je tím, že chladnokrevně otvírají brány základního studia prakticky všem zájemcům, kteří jsou ochotni za závěrečný diplom zaplatit školné.

Clausula salvatoria: Autor připouští, že v posledních odstavcích poněkud přeháněl, ale právě karikatura často dovede vyzdvihnout charakteristické rysy fyziognomie. Autor se omlouvá, jestliže tím někoho urazil.

Autor článku **prof. PhDr. Ludvík Armbruster** je děkanem Katolické teologické fakulty UK. V Japonsku, kde žil celá čtyři desetiletí, mimo jiné přednášel filozofii na univerzitě Sophia v Tokiu a v letech 1975–83 řídil tamější univerzitní knihovnu.

Kvíz

Milí čtenáři,

s akademickými kvalifikacemi samozřejmě souvisí i akademické tituly. Často se diskutuje o tom, kdy a kde je má jejich nositel používat, ale jejich význam a původ může být pro někoho hádankou. V následujícím kvízu si můžete ověřit své znalosti o titulech – a to nejenom akademických. Pokud si nejste jisti odpověďmi, ty správné naleznete za poslední otázkou.

1) Kromě akademických titulů známe i tituly šlechtické, církevní, vojenské, vladařské a státnické. Titul P. P. – pater patriae, čili otec vlasti – nosilo mnoho římských císařů. O jeho přidělení rozhodoval senát. První muž, který jej získal, ovšem nebyl císař. Kdo to byl?

- a) Marcus Tullius Cicero
- b) Lucius Cornelius Sulla
- c) Marcus Porcius Cato

2) Britský šlechtický titul Sir (etymologicky odvozený od latinského slova senior – starší) se má používat buďto s plným jménem nositele, nebo pouze s křestním jménem. Proto se také Paulovi McCartneymu říká Sir Paul. Jaký je ale ekvivalent tohoto titulu pro ženy?

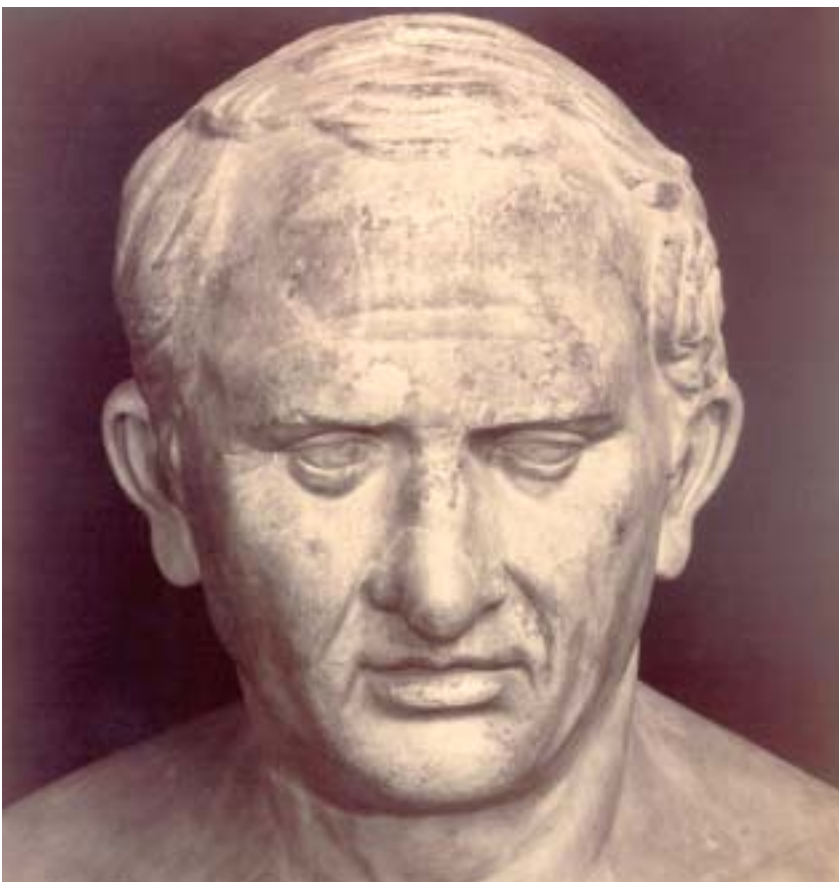
- a) Lady
- b) Madam
- c) Dame

3) Někdy se setkáváme s oslovením pomocí zkratky p. t., jejíž užívání je ovšem čím dál méně časté. Používá se ho zejména tehdy, pokud si nejsme jisti, jaké tituly dotyčný má, nebo pokud je nechceme všechny uvádět. Co tato zkratka znamená?

- a) pro titulo – místo titulu
- b) pleno titulo – plným titulem
- c) purus titulus – čistý titul

4) Vydávání titulů je v ČR upraveno Zákonem o vysokých školách. Zde se také určuje, jaký titul náleží jakým oborům. K jakému podle zákona přísluší titul MDDr.?

- a) doktor dětské medicíny
- b) doktor stomatology
- c) doktor farmacie

Marcus Tullius Cicero

5) Titul magistr byl dříve spojen především s absolventy farmacie, v 90. letech pak nahradil tituly typu prom. biol. (promovaný biolog). Jakou zkratku si v minulosti psali před jméno magistři farmacie?

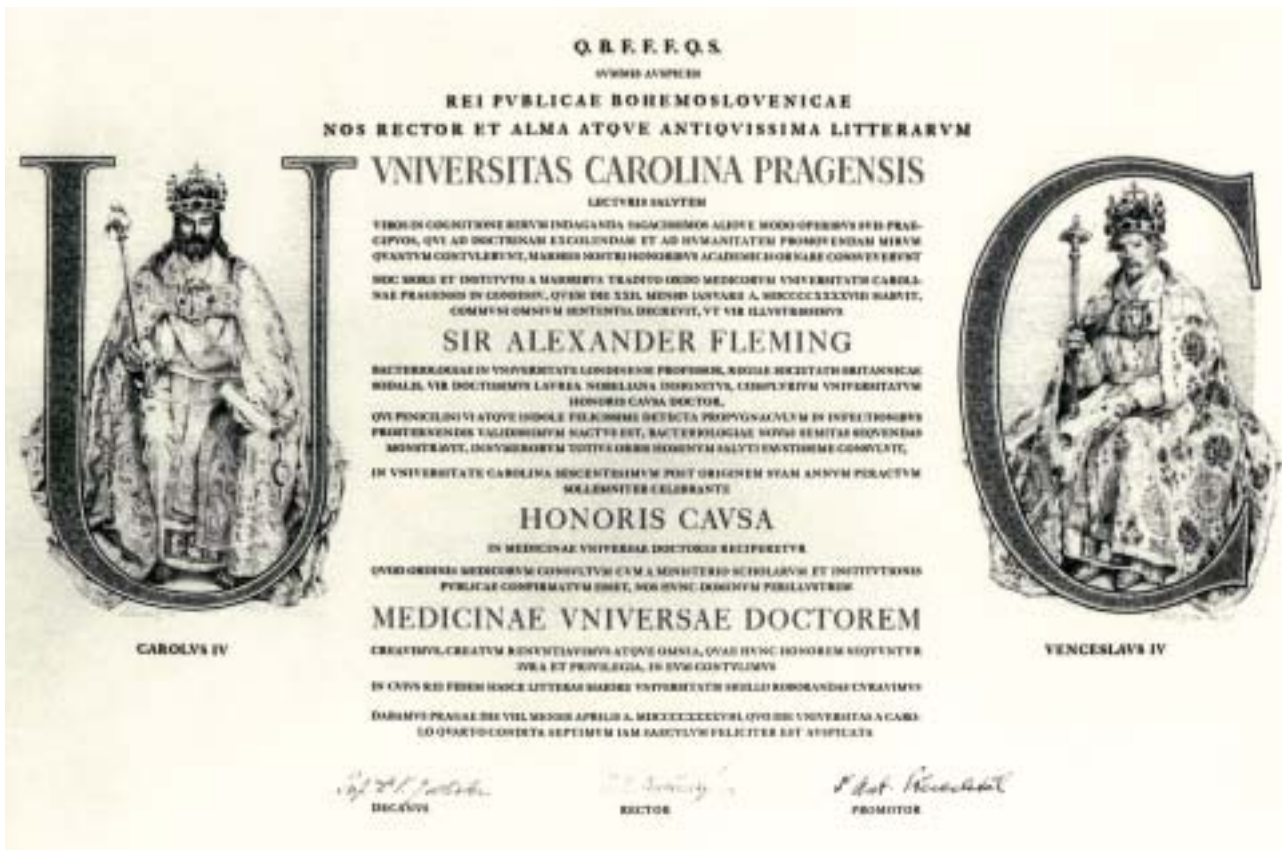
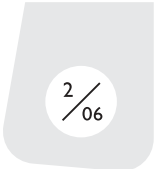
- a) PhMr.
- b) PhMgr.
- c) Mgr. Ph.

6) Absolventi lékařských oborů získávají titul doktora po absolvování školy, ostatní absolventi po složení rigorózních zkoušek. Vyšším titulem na některých teologických fakultách je ovšem licenciát teologie (ThLic.) Tento titul byl dříve

běžný a v některých zemích dosud je, zachoval se však jen na teologii. Byl předstupněm doktorátu, mnoho učitelů se však s tímto titulem spokojilo. Proč?

- a) doktorát byl spojen s nepříjemnými administrativními povinnostmi
- b) získat doktorát bylo příliš nákladné
- c) doktoři byli vázáni na danou univerzitu a směli ji opustit pouze z krajních důvodů

7) Akademické tituly „nižšího řádu“ se při psaní obvykle vynechávají. Nepíšeme tedy Mgr. Bc. Jindřich Svoboda. Jaká je ale kon-

Čestný doktorský diplom, který udělila UK profesoru Londýnské univerzity Siru Alexandru Flemingovi v roce 1948

FOTO: ARCHIV UK

vence, pokud člověk získá dva rovnocenné tituly, například Ing. a JUDr.?

- a) píší se v abecedním pořadí
- b) píší se v tom pořadí, jak je absolvent získal
- c) píší se v opačném pořadí, než jak je absolvent získal

8) Neobvyklý titul RSDr. (rerum socialium doctor, tedy doktor společenských věd), ironicky interpretovaný jako „rozhodnutím strany doktor“, vydávala před rokem 1989 Vysoká škola politická Ústředního výboru KSČ. Kde tato škola sídlila?

- a) ve Zlíně, tehdy Gottwaldově
- b) v Praze ve Vokovicích
- c) v Praze na Smetanově nábřeží

9) Vědecký titul CSc. (candidatus scientiarum, tedy kandidát věd) se uděloval absolventům „vědecké výchovy“ po obhajobě kandidátské disertační práce. Kdy mohl být podle nových předpisů udělen tento titul naposledy?

- a) v prosinci 1990
- b) v prosinci 1996
- c) v prosinci 2001

10) V 90. letech se rozpoutala vleklá aféra kolem toho, který poslanec má, nebo nemá titul JUDr. Úspěšně ukončit studium práv nestačí. Ve Spojených státech také existují dva různé stupně právníckého vzdělání. Nižší se nazývá juris doctor (J.D.). Jak se nazývá ten vyšší, který studenti získají po studiu určité specializace práva?

- a) LL.M. (legum magister čili magistr práv)
- b) JM. (juris master – magistr práv)
- c) L.D. (doctor of law čili doktor práv)

11) Historicky první titul doktora práv byl udělen v 12. století na nejstarší univerzitě v Evropě. Která univerzita to byla?

- a) římská univerzita
- b) boloňská univerzita
- c) univerzita ve Florencii

12) Po habilitačním řízení se pedagog nebo vědec stává docentem. Řízení o jmenování profesorem žádný zvláštní název nemá. Kdo v ČR podle zákona jmenuje profesora?

- a) rektor univerzity
- b) ministr školství
- c) prezident republiky

13) První československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk vzbudil coby filozof velký ohlas svou knihou Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty. Vyšla knižně v roce 1881, ale už předtím autorovi posloužila k získání akademického titulu. Jakého?

- a) doktor
- b) docent
- c) profesor

Autor: redakce

Správné odpovědi:
11b, 12c, 13b,
1a, 2c, 3b, 4b, 5a, 6b, 7c, 8b, 9c, 10a,

MEZIUNIVERZITNÍ DOHODY UNIVERZITY KARLOVY

Milí studenti a pedagogové UK, pokud vás láká studium či vědecká činnost na zahraničních univerzitách, věnujte pozornost následujícímu aktuálnímu přehledu meziuniverzitních dohod.

Z hodnocení přímé meziuniverzitní spolupráce vyplývá, že z celkového počtu 182 dohod uzavřených ke konci roku 2005 byla zakotvena mobilita studentů na základě reciprocity s 94 univerzitami. Z toho 29 univerzit pravidelně nabízí kromě semestrálních a dvousemestrálních pobytů pro studenty v magisterském programu také studium pro doktorandy. Mobilita vědecko-pedagogických pracovníků byla uzavřena ve všech dohodách, aktivně probíhá se 141 univerzitami. Konkrétní pracovní plány (roční až tříleté) či prováděcí protokoly k nim jsou uzavřeny se 41 univerzitami. V rámci těchto ujednání je zařazena účast na Letní škole slovanských studií FF UK pro 22 zahraničních studentů a je vázána na reciproční účast na letních jazykových školách na partnerských univerzitách. V rámci pracovních plánů bylo řešeno 204 vědecko-pedagogických projektů. Celkem v zahraničí působí 11 lektorátů českého jazyka. Pravidelně probíhají společné vědecké a odborné konference se 45 univerzitami.

Těžiště přímé meziuniverzitní spolupráce spočívalo ve výměně vědců a řešení společných vědeckých projektů. Pokud se zaměříme na studentskou mobilitu, měla konkurenci v programu Socrates/Erasmus. Pozorujeme růst zájmu o studentskou mobilitu na Dálném východě a v USA.

V roce 2005 vyjelo z UK v rámci dohod o přímé spolupráci 334 akademických pracovníků a 390 studentů. Z toho nejvíce studentů do Německa (127), dále do Francie (111), Japonska (14) a USA (20). Na UK naopak přijelo 217 akademických pracovníků a 182 studentů.

Slovenská republika

Studentská výměna se všemi slovenskými univerzitami, se kterými má UK v Praze dohodu o spolupráci (Univerzita Komen-

ského v Bratislavě, Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, Trnavská univerzita v Trnavě, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitře), byla realizována v minulých letech po vzájemné dohodě a nebyla stanovena žádná výměnná kvóta. Zájem ze strany slovenských studentů převyšoval zájem našich studentů. V loňském roce už nebyl žádný pobyt v rámci dohody realizován, neboť se výměna přesunula do programu Socrates/Erasmus. Studenti v doktorském studiu mají zájem o krátkodobé vědecké stáže, jedná se vždy o jednoho až dva studenty v obou směrech.

Německo

UK má s Německem uzavřeno 26 meziuniverzitních dohod, na dvanácti z nich probíhá pravidelná studentská stipendijní výměna na jeden až dva semestry ročně. Jedná se o univerzity Bayreuth, Bonn, Dortmund, Drážďany, Frankfurt nad Mohanem, Freiburg, Heidelberg, Jena, Kostnice, Lipsko, Mnichov, Saarbrücken (celkem cca 30 míst). Stipendijní pobyty jsou určeny pro všechny studenty a doktorandy UK. Nabídka pobytů je však omezena pro studenty lékařských fakult, kteří se mohou hlásit pouze na některé německé univerzity (Bonn, Drážďany, Mnichov).

Kromě semestrálních stipendijních pobytů je možné v rámci meziuniverzitních dohod vyjet na měsíční stipendijní letní jazykové kurzy němčiny, které nabízí univerzity Bamberk, HU Berlín, Bonn, Drážďany, Frankfurt, Freiburg, Heidelberg, Saarbrücken, Marburg (celkem 16 míst). Dále jsou UK nabízena stipendia nad rámec meziuniverzitních dohod, která jsou financována různými nadacemi a institucemi. UK je např. zapojena do stipendijního programu Herberta Quandta/ALTANA. Jedná se o roční stipendijní pobyty pro studenty a doktorandy UK na univerzitách v Drážďanech

a Kostnici. Předvýběr kandidátů probíhá na odboru pro zahraniční styky RUK, konečný výběr na zahraniční univerzitě za účasti zástupců ALTANA AG. Udělována jsou 2–3roční stipendia na každé univerzitě.

Dále se jedná zejména o tato stipendia: Stipendia Leonharda Molla na LMU München (dvě roční s následnou praxí pro studenty dějin umění UK FF), Industrie-Club Düsseldorf (1–2roční pro doktorandy všech oborů – nabídka každý druhý rok), Lions Club Heidelberg (roční pro doktorandy všech oborů – nepravidelně),

Landesstiftung Baden-Württemberg (1–3roční na Uni Tübingen, Heidelberg, Freiburg – nepravidelně).

Některé německé univerzity nabízejí i krátkodobé studijní nebo výzkumné pobyty (1–4 týdny) pro studenty magisterského a hlavně doktorského studia za účelem dokončení magisterské nebo disertační práce (např. Univerzita Kostnice, Hamburk). Univerzita Karlova má uzavřeny smlouvy o společném vedení (co-tutelle) mezistátního doktorského studijního programu s univerzitami Kostnice a Kolín nad Rýnem.

Polsko

Studenti mohou vycestovat v rámci meziuniverzitních dohod na devět polských univerzit. Výměna studentů probíhá v rámci dohody zejména s univerzitami Varšava a Vratislav. JU Krakov každoročně vypisuje konkurz na stipendia v rámci Fondu královny Hedviky.

Rakousko

V rámci meziuniverzitní spolupráce se třemi rakouskými univerzitami probíhá pouze vědecká výměna. Studenti mohou vyjždět na stipendijní pobyty v rámci programu AKTION a CEEPUS a v rámci programu Socrates/Erasmus.

Ústřední budova hlavního kampusu otagské univerzity v Dunedinu na Novém Zélandu

Velká Británie

UK má s Velkou Británií uzavřeny tři meziuniverzitní dohody (University of Central Lancashire, University of Wales, Cardiff Law School, University of London, Birkbeck College). V současné době probíhá studentská výměna mezi UK a uvedenými univerzitami v rámci programu Socrates/Erasmus.

Francie

S francouzskými univerzitami má UK uzavřeny celkem 23 meziuniverzitních dohod. Do Francie je však nejvýhodnější odjet v rámci programu Socrates/Erasmus. Pokud student do Francie v rámci meziuniverzitní dohody odjede, musí si najít na ubytování (nikoli školné) finanční zdroj. Nejčastější formou spolupráce jsou doktoráty pod dvojím vedením – co-tutelles (zejména studenti MFF, PřF, FF). V současné době je uzavřeno 52 dohod, v rámci kterých probíhají společné doktoráty pod dvojím vedením. Průměrná délka společného doktorátu je tři roky.

Finsko

Meziuniverzitní dohoda je uzavřena s University of Helsinki a University of

Joensuu. Studentská výměna probíhá v rámci programu Socrates/Erasmus. Dohoda je zaměřena na vědecko-pedagogickou výměnu.

Švédsko

Veškerá studentská výměna je v současné době realizována v rámci programu Socrates/Erasmus a v rámci stávajících ujednání probíhá vědecko-pedagogická výměna.

Belgie

S Belgií existují dvě meziuniverzitní dohody. Studentská mobilita probíhá aktivně v rámci Socrates/Erasmus. Na jedné z univerzit je podepsána a využívána dohoda o společném vedení doktorské práce.

Švýcarsko

UK má uzavřeno pět dohod o spolupráci se švýcarskými univerzitami. Tři jsou v německy mluvící části (Bern, Basilej, Curych) a dvě ve frankofonní části – Université de Genève, která přijímá naše studenty a vědecké pracovníky na celkem devět měsíců ročně, a Université de Fribourg.

S univerzitami v Bernu (pouze pro studenty FF UK, obor slavistika/germanistika) a Curychu byly uzavřeny meziuniverzitní dohody zejména za účelem stipendijní výměny studentů. Dále nabízí dvousemestrální stipendia ročně univerzita Basilej.

Španělsko

Se španělskými univerzitami má UK deset meziuniverzitních dohod. Studentská výměna se realizuje v rámci programu Socrates/Erasmus. Neaktivnější je spolupráce s Universidad Complutense de Madrid, již se účastní PřF a FF, v jejímž rámci byl ustaven projekt Cátedra Complutense. Každoročně dochází k výměnám studentů z oboru hydrogeologie v rámci workshopů (cca 25 studentů). Každoročně probíhá reciproční výměna tří studentů na letní jazykové školy. V rámci dohody byl ustaven na UK Cervantes Institut, kde naši studenti mohou získat informace o kultuře, literatuře a španělském jazyce.

Portugalsko

Spolupráci s jednou univerzitou koordinují participující fakulty. Probíhá vědecko-pedagogická spolupráce.

Studenti

Rusko

S Ruskem má UK uzavřeny dvě meziuniverzitní dohody (Moskevská státní univerzita, Petrohradská státní univerzita). Každoročně probíhá reciproční výměna pěti studentů ročně z oblasti společenských věd.

Ukrajina

Meziuniverzitní smlouva existuje pouze s Kyjevskou státní univerzitou Tarase Ševčenka. Probíhá zde výměna 2–3 studentů ročně z oblasti humanitních věd.

Bulharsko

UK má uzavřenu meziuniverzitní dohodu s Univerzitou sv. Klimenta Ochridského v Sofii a recipročně se mění dva studenti ročně v oblasti humanitních věd.

Spojené státy americké

S USA má UK uzavřeno dvacet meziuniverzitních dohod. Rektorát UK koordinuje studentskou výměnu s Kansas State University, která každoročně přijme k semestrálnímu pobytu dva studenty MFF a dva studenty FF, reciproční výměna studentů 1:1 probíhá také s FSV. Dále s University of New Orleans, kam posílají své studenty FF UK a FSV UK. Další dohody jsou uzavřeny na fakultní úrovni a zaštitěny podpisem rektora UK, spolupráci koordinují fakulty. Každoročně dostávají studenti FF, FSV a FHS možnost přihlásit se do výběrového řízení o dvě roční stipendia na Bard College v New Yorku.

Japonsko

UK má v současnosti uzavřené smlouvy s deseti univerzitami. Většina nabídek se sice týká studentů japanologie, přesto je možnost studovat i v anglickém jazyce – nejméně jedno místo ročně je garantováno pro studenta UK na Tokyo University of Foreign Studies. Celkem může na japonských univerzitách studovat každý akademický rok osm studentů UK. Další mají možnost vycestovat prostřednictvím MŠMT (kulturní dohody), a to jak v japonském, tak v anglickém jazyce.

Korea

V rámci meziuniverzitní spolupráce je

aktivní studentská výměna s jednou univerzitou. Týká se katedry koreanistiky. V současnosti studuje v Soulu jeden student UK. Studenti mají možnost využít také nabídky stipendií korejské vlády, případně Korea Foundation.

Taiwan

Aktivní je spolupráce s Tamkang University (Taipei), studenti odjíždějí na celý akademický rok. Ročně se vyměňují dva studenti z každé strany. Za UK jezdí vždy jeden student sinologie a jeden student nesinologického zaměření. Existuje možnost vycestovat na studijní pobyt také prostřednictvím nabídek Taipei Economic and Cultural Office, které poskytují dvě místa pro sinology a jedno pro studenta jakéhokoli oboru na UK.

Čínská lidová republika

Existují dvě smlouvy, z nichž ani jedna není využívána pro studentskou výměnu, nicméně ta probíhá v rámci kulturních dohod zaštitovaných MŠMT. UK má k dispozici sedm studentských míst.

Austrálie

Uzavřena je zatím jedna smlouva s University of Queensland, Brisbane. Spolupráce se týká studentů všech fakult UK. Ročně vyjíždí z UK čtyři studenti na jednosemestrální pobyt. Všichni studenti jezdí na zimní semestr (červenec – listopad). V současné době probíhají jednání se čtyřmi prestižními univerzitami o uzavření smluv zajišťujících studentskou i učitelskou výměnu. Velký je zájem o výměnný pobyt jak ze strany českých, tak ze strany australských studentů.

Nový Zéland

UK má uzavřenou dohodu s University of Otago, Dunedin. Studenti vyjíždějí dvakrát do roka na semestrální pobyt. Vybírání jsou vždy tři studenti. Nabídka se opět týká všech fakult UK.

Kanada

Existují meziuniverzitní dohody se sedmi univerzitami, reciproční výměna studentů na univerzitní úrovni neprobíhá. Spolupráci včetně studentských výměn koordinují samy fakulty.

Afrika

Spolupráce probíhá s University of Pretoria (JAR), se kterou je podepsaná meziuniverzitní dohoda. Smlouva je však zatím využívána pouze ze strany UK. Celkem UK vyslala čtyři studenty (2x FSV, 2x FF – hudební věda).

Blízký východ

Spolupráce s celou oblastí je momentálně neaktivní. Jsou však podepsány smlouvy se třemi izraelskými univerzitami a bylo by zřejmě možné pokusit se o oživení spolupráce. Pomoc nabídlo i velvyslanectví ČR v Izraeli.

Mexiko

Dohody s Universidad Nacional Autónoma de México, Universidad Michoacana de San Nicolás de Hidalgo a Instituto Tecnológico de Estudios Superiores v Monterrey byly podepsány na žádost filozofické fakulty, obor iberoamerikanistika. S Instituto Tecnológico de Estudios Superiores v Monterrey se každoročně pořádá pravidelná studentská výměna v rámci letních „Středoevropských kurzů“.

Další země Latinské Ameriky

Argentina – Universidad de Palermo, Universidad de Buenos Aires
Ecuador – La Pontificia Universidad Católica del Ecuador, Quito (i přes ukončení platnosti dohody v r. 2001 by nadále měla pokračovat spolupráce na PřF)
Chile – Universidad de La Serena, Universidad Metropolitana de Ciencias de la Educación, Santiago de Chile
Peru – Universidad Nacional Mayor de San Marcos, Lima (platnost ukončena v r. 2003, možná stále existuje spolupráce na FF, obor iberoamerikanistika)
Uruguay – Universidad de la República Oriental del Uruguay, Montevideo

U univerzit v Latinské Americe koordinují spolupráci jednotlivé fakulty (zejména FF UK, ale i PřF), na jejichž žádost byla podepsána dohoda na univerzitní úrovni.

Autor: redakce ve spolupráci s Odborem pro zahraniční styky UK

ZAHRANIČNÍ STUDENTI A JEJICH KLUBY

Zajímá vás, jak se čeští vysokoškoláci starají o své zahraniční kolegy, kteří přijeli navštívit Univerzitu Karlovu v rámci programu Socrates/Erasmus? Chtěli byste poznat nové lidi, procvičit si cizí řeč nebo pomoci studentům ze všech koutů světa seznámit se s českým prostředím? Přesně to totiž dělají studentské kluby některých fakult UK. Koordinátoři tří z nich se FORU svěřili se slastmi a strastmi své práce.

Erasmusclub Filozofické fakulty UK

Se svou dvouletou existencí patří Erasmusclub FF UK k mladším mezinárodním klubům, které fungují na české akademické půdě. Lze-li však soudit podle našich současných aktivit a jejich návštěvnosti, patříme v tuto chvíli mezi kluby neaktivnější a nejoblíbenější. Nejsme zde přitom zdaleka jen pro erasmovské studenty pražské FF UK, byť náš incoming patří v České republice k těm nejvyšším. „Věhlas Erasmusclubu“ na naše akce přilákal již i studenty z pražské VŠE (kde již řadu let funguje pro výměnné studenty tzv. Buddy program), ČVUT (kde působí asi nejznámější český mezinárodní klub) či VŠUP (kde dle mých informací zatím o zahraniční studenty pečuje stále jen zahraniční oddělení, které však nenabízí žádné doprovodné aktivity a soustředí se jen na administrativní záležitosti). O účastníky na akcích tedy nouzi nemáme. Co nám ale zoufale chybí, je větší zájem českých studentů...

Každý čtenář, který absolvoval alespoň půlroční výměnný pobyt na některé zahraniční univerzitě, bude vědět, že tato skutečnost, zkombinovaná se striktním ubytováním všech erasmovských studentů UK na koleji Hostivař a běžnou neznalostí českého jazyka a z ní vyplývající nutností zapisovat se jen na přednášky a semináře nabízené v cizích jazycích, vede ke značné izolaci našich zahraničních studentů. Na přednášky nabízené v angličtině na FF UK chodí čeští studenti jen minimálně – snad jen s výjimkou oboru Filozofie, kde jsou tyto kurzy nabízené oficiálně i všem českým studentům.

Erasmusclub se snaží tento deficit alespoň částečně napravit. Jakožto studentský klub nemáme pochopitelně možnost příliš ovlivnit ubytovací politiku Správy kolejí a menz (být alespoň v případě studentů studujících češtinu by stálo za to současný trend odděleného ubytování erasmov-

ských a českých studentů znovu zvážit) nebo nabídku kurzů pro naše výměnné studenty (přístup některých oborů, které nenabízí ani jeden jediný předmět v angličtině, jako jsou například Dějiny umění – a to přestože z deseti erasmovských studentů této katedry v zimním semestru 2005/2006 česky rozuměla jen třetina – je pro mě záhadou). Naše aktivity se tak soustředí především na doprovodný kulturní program a nabídku zprostředkování kontaktů.

Podle mého názoru (jakožto zakladatelky klubu) je naší největší pýchou tandemová nástěnka, která umožňuje zahraničním i českým studentům najít si partnera na jazykovou a kulturní výměnu. Pro řadu našich výměnných studentů tento kousek korku a dřeva představuje prakticky jedinou příležitost jak se seznámit s českými studenty, kteří se neangažují v naší klubové činnosti. Na všechny aktivity zveme prostřednictvím informačních nástěnek i všechny české studenty, a jak oni, tak studenti zahraniční nemusí platit žádný členský poplatek (na rozdíl od ČVUT či brněnské Masarykovy univerzity), hradí jen případné náklady typu vstupného nebo jízdného.

Naše aktivity se od prvního semestru naší existence (letní semestr 2003/2004) značně rozrostly. Erasmusclub momentálně funguje ve dvou sekcích – autorka tohoto článku pečuje o kulturní program doprovázející semestr, především tedy o organizaci výletů (okolo šesti každý semestr), prohlídky Prahy (zde musím poděkovat našim tutorům, kteří mají průvodcovské zkoušky a okruhy pro nás dělají bezplatně) a prezentaci zemí (v letním semestru 2005/2006 šlo o německo-holandskou, jihoevropskou a českou velikonoční prezentaci). Druhá část našeho klubu se zaměřuje na přípravu Welcome a Farewell Party, tedy večírků na uvítanou a na rozloučenou, a pečuje o studenty

Výlet erasmáků z FF UK do Kutné Hory

Členové Erasmusclubu Filozofické fakulty UK před sklárnou

v době jejich příjezdu do Čech, kdy je všem našim erasmovským studentům přidělen tzv. buddy, tedy osobní tutor, který může přijíždějícího studenta vyzvednout z nádraží či letiště a pomoci mu s ubytováním a vyřízením nezbytných formalit. V letošním letním semestru jsme naše aktivity poprvé oficiálně nabídli všem erasmovským studentům UK prostřednictvím Evropské kanceláře. Takto se nám povedlo naplnit hned dva autobusové Welcome výlety, stejně jako přečerpat kapacitu místnosti při jedné z akcí probíhajících na fakultě. Taková úspěšnost je v letním semestru, jehož incoming je všeobecně nižší, velmi uspokojující.

Studenti

Mám-li zde potom krátce pohovořit o všeobecných trendech, které doprovázejí naši činnost, musím začít u českých tutorů, na nichž naše činnost stojí a padá. Zhruba desítka lidí pomáhá s organizací výletů i prezentací zemí, které se v zimním semestru staly novou součástí našeho programu. Výlet včetně vstupů mají naši tutoři zadarmo, financemi však bohužel nikterak neoplýváme – máme částečnou podporu ze strany programu Erasmus a Studentské rady FF UK. Většina aktivit by nebyla možná, pokud by nám příležitostně nepřebýlo něco málo peněz z výletů.

O našem programu stejně jako o novinách z Prahy naše zahraniční studenty informujeme pravidelnými Newslettery rozesílanými emailem. Zásílány jsou automaticky všem erasmovským studentům FF a v případě zájmu také studentům ostatním. Informace se soustředí samozřejmě především na dění na fakultě a v klubu, ale neopomináme ani upozornění na zajímavé výstavy, festivaly nebo například na dny volného vstupu do muzeí a galerií.

Ke klubové činnosti zbývá snad dodat již jen jediné – zoufale nám chybí alespoň maličká místnost, kterou bychom mohli pravidelně (stačilo by jednou týdně) využívat jako kancelář. Když vybírám peníze za výlety na chodbě a vypisuji potvrzení o zaplacení na koleně, mám ze sebe i klubu velmi špatný pocit. Kromě této maličkosti se ale domnívám, že na sebe skutečně můžeme být velmi pyšní, protože obdobně rozsáhlou nabídku aktivit má jen minimum českých mezinárodních klubů. Vytrvalý zájem zahraničních studentů o náš program a jejich chvála našich aktivit mi potom jen potvrzují, že děláme dobrou a nadměrnou potřebnou věc.

Ivana Herglová

<http://erasmusclub.ff.cuni.cz>

Erasmus club at the Faculty of Pharmacy in Hradec Králové

Erasmus klub při Farmaceutické fakultě UK v Hradci Králové funguje teprve krátce, přibližně od října akademického roku 2004/2005, kdy jsme se spolu s kolegyní Katkou coby studentky prvního ročníku postgraduálního studia ujaly realizace myšlenky založit klub pro přijíždějící Erasmus studenty. Jako inspirace nám

Studenti Erasmu před Bílou věží v Hradci Králové

posloužily webové stránky ostatních, v té době již perfektně fungujících klubů na pražských fakultách UK, kde jsme zjistily, jak by měla činnost takového klubu vypadat. Získanou inspiraci jsme však musely přizpůsobit relativnímu nedostatku zahraničních studentů, kteří se rozhodli zavítat na farmaceutickou fakultu. V porovnání se stovkami „Erasmáků“ na pražských fakultách se ke studiu v Hradci rozhodne ročně pouze 10–15 studentů, kteří navíc přijíždějí v různých termínech. Proto jsme došly k závěru, že činnost našeho klubu postavíme spíše na užším kontaktu se studenty, kterým budeme pomáhat řešit jakékoliv problémy a situace nastalé během jejich pobytu, čímž se budeme snažit jim maximálně zpříjemnit dny strávené v České republice.

Co tedy konkrétně pro naše Erasmus studenty děláme? Již před jejich příjezdem jsme s nimi v kontaktu a poradíme jim, jak se nejlépe dopravit do Hradce, zodpovíme časté otázky ohledně ubytování a nabídneme vyzvednutí na letišti, které je však většinou odmítnuto, protože šikovní studenti se umí sami dopravit z pražské Ruzyně až k nám. V Hradci na ně počkáme na nádraží, vyřídíme formality s ubytováním, provedeme naše nováčky fakultou a představíme jim školitele, kteří se po celou dobu starají o studijní a vědeckou náplň jejich pobytu. Studenti z programu

Erasmus na Farmaceutické fakultě většinou nenavštěvují semináře a přednášky jako běžní pregraduální studenti, nýbrž pracují na svých diplomových pracích a podílejí se na vědecké činnosti zainteresovaných kateder. Je tedy zřejmé, že se během svého pobytu nedostanou příliš do kontaktu s ostatními studenty a blíže mají ke studentům postgraduálním, se kterými často spolupracují na svých projektech. Během chvilky se vytvoří skupinka dobrých přátel, kteří spolu tráví víkendy, jezdí na výlety a poznávají zajímavosti a záludnosti českých zvyků, krajů a lidí...

Kromě tohoto „organizačního servisu“ pořádá náš Erasmus klub již tradičně přivítací kulturně-sportovní odpoledne s hlavním účelem seznámení zahraničních studentů mezi sebou a navázání kontaktů s českými studenty. Tato akce se již podruhé s nemalým úspěchem uskutečnila v lednu, kdy přijíždí větší skupinka „Erasmáků“ a naším zájmem je jejich setkání s ostatními (obvykle pouze dvěma) studenty, kteří pobývají v Hradci již od října či listopadu. Program zahrnuje procházku historickým centrem Hradce Králové s výstupem na Bílou věž skýtající nádherný rozhled do širého okolí a ukryvající zvon Augustin, druhý největší zvon v Česku. Odpoledne následuje bowlingový turnaj zakončený posezením a povídáním o všem možném.

FOTO: WWW.FACUNICZIERASMUSIERASMUSCLUB

FOTO: ARCHIV AUTORKY

Členové Studentského klubu Erasmus při Pedagogické fakultě UK

Náš klub se aktivně zajímá nejen o osud zahraničních studentů u nás, ale i o zkušenosti Čechů studujících díky Erasmusu v cizině: v nejbližších týdnech chystáme výstavu fotografií českých studentů z jejich pobytu v zahraničí, zaštitěného Erasmem. Jako jeden z organizátorů výstavy mohu říci, že se sešly opravdu nádherné a zajímavé fotky a už se moc těším na jejich vystavení v prostorách fakulty.

Jak z předešlých řádků vyplývá, činnost Erasmus klubu na Farmaceutické fakultě UK v Hradci Králové není zrovna velkolepá. Prostě se jen snažíme vytvořit příjemné a přátelské prostředí pro pár zahraničních studentů, kteří se rozhodnou strávit několik měsíců v ČR. Protože je stále co zlepšovat, velmi bychom přivítali pomoc z řad pregraduálních studentů. Jejich nápady by činnost našeho klubu určitě obohatily.

Ivana Citová

www.faf.cuni.cz/erasmus/erasmusclub

Studentský klub Erasmus při Pedagogické fakultě UK

Náš klub funguje od roku 2004 a primárním popudem pro jeho vznik byly naše stáže prožitě v zahraničí. Na tomto základě také získáváme české dobrovolníky. Obesíláme tedy ty, kdo již přijeli ze stáže. Momentálně máme asi jen pět opravdu akčních členů. Pro studenty to možná není zajímavé,

možná je nedokážeme oslovit. Každopádně se snažíme svou taktiku zlepšit, v čemž nám pomáhají právě zkušenosti jiných klubů, jejichž členy jsme měli možnost poznat na akci pořádané Univerzitou Karlovou.

Úkoly našeho klubu se rozvíjejí zároveň s potřebami a nápady. Od pouhých srazů v hospůdce jsme se letos dopracovali k rozdělení si přijíždějících studentů a osobní pomoci v případě jakékoliv nouze. V praxi to vypadá tak, že každý dobrovolník dostane na starost v průměru čtyři zahraniční studenty, které kontaktoval, a těm by měl pomáhat s jakýmkoli problémem – od shánění ubytování mimo kolej přes informace o tom, kde mohou co sehnat, až k individuální pomoci například se sháněním stáže na českých školách, návštěvou u doktora nebo aktivitou v českém zájmovém kroužku. Aby se všichni poznali, podařilo se nám pro přijíždějící studenty zorganizovat přivítací večírek.

Vzhledem k tomu, že Pedagogická fakulta UK přijímá na semestr v průměru jen 20 studentů, je těžké organizovat nějaké větší akce. Spíše je informujeme o možnostech například na Filozofické fakultě UK, kde je již systém výletů a akcí pro studenty v programu Erasmus zaběhnutý a mají spoustu zájemců. Zájem zahraničních studentů totiž byl náš hlavní problém například v minulém semestru, když jsme 17. listopadu zorganizovali prohlídku míst demonstrace

i s výkladem studenta dějepisu. Bohužel přišel jen jediný cizinec. Na několik dalších nabídek se neozval nikdo – člověk tak snadno ztrácí chuť něco pořádat.

Letos bychom rádi zorganizovali jarní den s piknikem někde v přírodě či na procházce botanickou či zoologickou zahradou v Tróji, které obě stojí za zhlédnutí. Také přemýšlíme o nějakém závěrečném večírku. Hlavně se stále snažíme udržovat v provozu webové stránky s odkazy a kontakty pro studenty v případě nouze. Jsme také velmi vděční za spolupráci se zahraničním oddělením na Pedagogické fakultě, jež nás zásobuje kontakty na české „erasmáky“, které kontaktujeme s nabídkou spolupráce, i na studenty cizí, jimž tak můžeme emailem odpovědět na různé dotazy ještě před příjezdem do republiky.

Potýkáme se s problémem obměny kolektivu dobrovolníků. Ti se hlásí většinou až po svém vlastním zájezdu do zahraničí, a bývají tedy v druhé polovině svého studia a brzy školu skončí. Některé „nové duše“ na stáž v rámci programu Erasmus teprve odjedou a na ty se velice těšíme, protože nám pak pomohou s novou silou, a hlavně s nápady okoukanými ze zahraničí.

Je škoda, že Pedagogická fakulta UK není pro studenty ze zahraničí tak zajímavá. I když je to na druhou stranu vcelku pochopitelné, jelikož na pedagogických fakultách po Evropě mají často povinnost mnoha vlastních stáží. I vzhledem k nízkému počtu přijíždějících zahraničních studentů nejsou katedry schopny jim zajistit kontinuálnost ve vzdělání, snad s výjimkou studentů pedagogiky, kterých jezdí počet potřebný přesně na vytvoření jedné skupiny, a studentů jazyka, kteří jsou přiděleni do skupin podle daného jazyka. Byla jsem například svědkem toho, že přijeli tři studenti z Finska s představou, že u nás budou pokračovat ve studiu matematiky v angličtině. My ji samozřejmě studujeme česky, takže se těchto studentů velice laskavě chopili studenti oboru matematika-anglický jazyk a pomáhají jim; katedra matematiky pak nabídla občasně přednášky v angličtině. Doufám, že takových příběhů se šťastným koncem bude více.

Lenka Škodová

www.pedf.cuni.cz/socr/club/

„ERASMÁCI“: UNIVERZITA KARLOVA JE KOMORNÍ

Přijeli na jeden, maximálně na dva semestry. Jejich zážitky ale mohou ovlivnit stovky dalších studentů přijíždějících na výměnné pobyty programu Erasmus. Co se zahraničním studentům líbí a na co si stěžují? Jedenácti studentů ze sedmi evropských zemí jsme se ptali na následující otázky:

- 1) Proč jste si vybrali zrovna Českou republiku a Univerzitu Karlovu? Kde jste se o nás dozvěděli?
- 2) Jak se liší vaše domácí fakulta od té, kterou studujete na UK?
- 3) Jste spokojeni s přístupem vyučujících a technickým vybavením?
- 4) Komunikuje UK v angličtině dostatečně kvalitně? Jste spokojeni s předměty v angličtině?
- 5) Učíte se česky?

Jméno: **Christian Paulick**
Věk: 22
Fakulta: FHS
Obor: Filozofie

Domovská univerzita:
Technische Universität Dresden
Země: Německo

- 1) Zabývám se pedagogikou a UK je v tomto oboru známa jako velmi kvalitní škola. Má nejdelsí tradici ve střední Evropě. Informace jsem sháněl od kolegů, kteří tady už byli. Minulý semestr jsem studoval v Hradci Králové a nebylo to tak profesionální. A protože na UK studovala má přítelkyně, přesídlil jsem do Prahy.
- 2) Největší rozdíl je v počtu studentů. Tady je jich na seminářích deset, maximálně patnáct. V Německu máme semináře, kde se tlačí i čtyřicet lidí. A to se podepíše na kvalitě.
- 3) Najít počítač tady je rozhodně jednodušší než v Drážďanech. Skvělý je taky výběr kurzů přes internet, to u nás nemáme. V tom je UK profesionálnější.
- 4) Internetové stránky FHS jsou skvělé; zbytek bohužel neznám. Informační systém je uživatelsky velmi přátelský. S anglickými kurzy je problém jediný: kříží se s těmi v češtině, které bych si rád zapsal. Hodila by se lepší časová koordinace.
- 5) Česky se učím. Nejsem úplně spokojený se svými výsledky, ale učím se hodně.

Jméno: **Mari Cruz Jimévez**
Věk: 21
Fakulta: PedF
Obor: Angličtina

Domovská univerzita:
Universidad de Castilla-La Mancha
Země: Španělsko

- 1) Protože studuju angličtinu, jela bych radši do Anglie, ale ta je pro mě moc drahá. Můj koordinátor mi poradil Univerzitu Karlovu, jsou tu prý dobří učitelé a je to skvělé místo pro pobyt Erasmus.
- 2) Ve Španělsku nestuduju pedagogiku, takže tady mám jiné předměty. Angličtina se ale na UK vyučuje lépe. Taky tu musím dělat více zkoušek a domácích úkolů.
- 3) Technické vybavení je víceméně na stejné úrovni. Trochu mi chybí mediátka, kde bychom mohli více pracovat s poslechem a videonahrávkami. Ale jinak jsem spokojená.
- 4) Mám trochu problém s některými učiteli na fakultě. Na přednášky chodíme s českými studenty a někteří kantoři nás ve třídě nechťejí. Jeden z nich je Mark Farrel a na jméno druhého si nevzpomenu. Kredity za tyto předměty nám pak chybí. Anglické stránky fakulty jsou fajn. Jediné, s čím mám potíž, jsou rozvrhy. Ty jsou v češtině a já jim nerozumím – hodně nám ale pomáhá místní koordinátor.
- 5) Zapsala jsem si kurz češtiny, ale moc jsem se nenaučila. Profesor nebyl příliš dobrý.

Jméno: **Durord Muñoz**
Věk: 22
Fakulta: FF
Obor: Filmová věda

Domovská univerzita:
Universidad de Sevilla
Země: Španělsko

- 1) Nejdřív jsem chtěla jet do Stockholmu, ale měla jsem potíže se švédskou stranou. Kolegové a taky můj koordinátor mi pak doporučili Univerzitu Karlovu. Spousta lidí od nás z Andalusie si studium tady pochvalovalo.
- 2) Přístup ke studentům je tu více osobní. Na zahraničním oddělení se nám hodně věnují.
- 3) Hodně používám televizi ke sledování filmů, s tím jsem spokojená. Počítač mám vlastní. Kantoři jsou skvělí, jediné, co mě štve, je, že si studenti na Erasmu nemůžou knížky z knihovny půjčit domů. To je hloupé.
- 4) Stránky katedry filmových studií nemají anglickou mutaci. Je pak strašně složité hledat třeba e-mail některého z profesorů. Hodiny v angličtině jsou perfektní. Kantoři mají skvělou angličtinu. Jediní, komu nerozumím, jsou kolegové z jiných zemí. Vyznat se v jejich akcentech je dost obtížné.
- 5) Zkousím to. Ale je to strašně těžké. Tu výslovnost není možné napodobit. Ale už umím dost dobře říct „nerozumím“ a „prosím“.

Jméno: **Teemu Mikkonen**
Věk: 26
Fakulta: FF
Obor: sociologie

Domovská univerzita:
Tampereen yliopisto (Univerzita v Tampere) – School of Modern Languages and Translation Studies
Země: Finsko

- 1) Na nástěnce jsem viděl, že jsou volná místa pro pobyt v ČR. A taky jsem slyšel o Praze dobré historky. Spousta lidí mi Česko doporučovalo jako bezpečnou a hezkou zemi.
- 2) Studuji tady něco úplně jiného než doma. Ve Finsku pracujeme výhradně na počítačích a zdá se mi to více organizo-

vané. Máme také více přednášek v angličtině.

3) Počítače a internetové připojení jsou v pohodě. Mám všechnu podporu, kterou potřebuju. Trošku mě štvou koleje v Hostivaři. Asi se přestěhuju, potřebuju víc prostoru.

4) Anglickým stránkám nemám co vytknout – mrzí mě jenom to, že jsem nenašel dost kurzů v angličtině, které by se mi hodily pro můj obor ve Finsku.

5) Už v Tampere jsem měl zapsaný jeden základní kurz češtiny, ale další jsem si nezapsal. Byl moc drahý – stál 100 eur na půl roku.

Jméno: **Kirsi Koivuporras**
Věk: 23
Fakulta: FSV, FHS
Obor: Historie

Domovská univerzita:
Tamperen yliopisto (Univerzita v Tampere)

Země: Finsko

1) Praha je fantastické město a to je jeden z důvodů, proč jsem si vybrala UK. Zajímám se o africkou historii, se kterou Praha nemá moc společného. Přesto jsem si vybrala Čechy... Je v tom něco spirituálního. Ve Finsku je Česká republika dost populární, nebyl problém najít dva tři lidi z našeho institutu, kteří tady už byli a byli nadšení.

2) Kurzy pro místní studenty se liší od těch pro erasmáky. Dobré je, že skupiny na seminářích jsou menší. U nás praktikujeme spíše masovou výuku – jsem zvyklá pracovat i mezi dvěma stovkami lidí. Tady mám zapsaný kurz, kam chodí jenom šest studentů, a přesto ho nezavřou. To je super. Trochu se liší knihovny. Dost brzo tu zavírají a mají velmi přísná pravidla. Taky si musíte všechno sami kopírovat a to mě nebaví. Ve Finsku více čteme a píšeme delší eseje. Tady stačí napsat tři stránky. Ve Finsku je minimum deset stránek.

3) Počítače jsou výborné. A připojení nepadá. Akorát tiskárna v Jinonicích je pořád rozbitá. Ale to je stejné jako u nás.

4) Už ve Finsku jsem hledala na stránkách Karlovy univerzity. Orientuju se v nich docela dobře. Výborně se mi taky pracuje

s webovými stránkami FHS. Jejich komunikace v angličtině nemá chybu.

5) Musím přiznat, že jsem si nezapsala žádný kurz češtiny, ale snažím se učit od kamarádů.

Jméno: **Stefan Benedikt Karner**
Věk: 22
Fakulta: FF
Obor: Historie

Domovská univerzita:
Karl-Franzens-Universität Graz
Země: Rakousko

1) Vždycky jsem se chtěl naučit nějaký slovanský jazyk. Neměl jsem moc možností, kam vyjet na Erasmus. Chtěl jsem do nějaké země bývalého východního bloku. Prahu jsem si vybral kvůli zajímavému procesu transformace. Před příjezdem jsem ale nehledal žádné informace na internetu.

2) No, třeba někteří kolegové ze Španělska si stěžovali, že místa a časy přednášek se mění a ve všem je chaos. Na to jsem ale zvyklý. V Rakousku je to totéž... je to něco jako středoevropský folklor. Skvělá je fakulta v Jinonicích, takovou univerzitní budovu byste v Rakousku nenašli. U nás jde do školství extrémně málo peněz, kape nám ze stropu a podobně. V Rakousku taky máme strašně málo kurzů v angličtině.

3) Pro svůj projekt musím udělat malý výzkum a ještě se mi nepodařilo pochopit, jak tady fungují knihovny. Jsem zvyklý na počítačové katalogy. S těmi lístkovými neumím pracovat. Ale moc příjemně mě překvapilo, že jsem v Jinonicích dostal literaturu ke kurzu vypálenou na cédéčku. To bylo extrémně milé překvapení. Univerzitní počítače moc nepoužívám, nosívám s sebou svůj laptop.

4) Podat si přihlášku a vybrat přednášky bylo dost děsivé. Stránky univerzity v angličtině byly plné i tři roky starých rozvrhů. Jednoduše jsem nevěděl, na kterou fakultu se mám přihlásit. Bylo těžké ty informace sehnat. A pak jsem ani nedostal seznam anglických předmětů vypsaných fakultou. Problém měli i někteří kolegové, kteří si zapsali anglické kurzy a nakonec zjistili, že jsou přednášeny v němčině. To by se nemělo stávat.

5) Naučit se česky je můj hlavní cíl. Zapsal jsem si intenzivní kurz na ČVUT, který je úplně zadarmo a je k němu i sociální program – moc jsem se tam ale nenačil. Teď chodím na češtinu pro cizince na filé a jsem moc spokojený.

Jméno: **Larysa Aharkava**
Věk: 22
Fakulta: MFF
Obor: Informatika

Domovská univerzita:
Běloruská státní univerzita
Země: Bělorusko

1) V Česku jsem dostala vládní stipendium. Podmínkou bylo rok studovat v Poděbradech jazykové a odborné kurzy, takže jsme měli rok na to, abychom se poradili a vybrali si vysokou školu. UK měla nejlepší pověst a taky obor (teoretická informatika), který jsem chtěla studovat.

2) Na běloruské univerzitě jsem studovala pouze rok, ale nějaké rozdíly jsou. Třeba v Bělorusku jsme se víc zaměřovali na teorii a taky jsme měli víc hodin týdně: asi 35 oproti 25 na MFF.

3) Rozhodně. Nemám, co bych technickému vybavení vytkla.

4) Anglické stránky nepoužívám. A výuku zvládám v češtině.

5) Ano, snažím se pořád zdokonalovat.

Jméno: **Iguázel Pac Rodriguez**
Věk: 23
Fakulta: PřF
Obor: Botanika

Domovská univerzita:
Universitat de Barcelona
Země: Španělsko

1) Pracuji na projektu o ohrožených druzích v České republice a chtěla jsem se dozvědět víc o středoevropské fauně a flóře. Chtěla jsem si taky zlepšit angličtinu a měla jsem pocit, že Praha je moc krásné město. Byla jsem zvědavá, jací jsou lidé ze „severu“. Informace o Karlově univerzitě jsem našla snadno v kanceláři Erasmu v Barceloně. Sledovala jsem i internet, i když vím, že anglická verze

Anketa

stránek UK není tak úplná jako ta česká. Bylo proto docela obtížné najít přednášky v angličtině a informace o předmětech.

2) Na UK jsem moc spokojená. Výborná je spolupráce s vedoucí mého projektu doktorkou Zuzanou Münzbergovou. Na katedře botaniky mám své místo v laboratoři a taky možnost pracovat ve skleníku Botanického institutu v Průhoncích. Na mé univerzitě jsou podmínky pro práci mnohem složitější, takže jsem tady moc spokojená.

3) Hodilo by se více počítačů a tiskáren. Ale když jste dost trpěliví, dostanete se ke všemu, co potřebujete. Mám trochu problém s jazykovou bariérou. Nemluví dobře česky a ne všichni tady mluví anglicky – hlavně starší lidé z různých kanceláří.

4) On-line komunikace univerzity je vcelku dobrá. Všichni kantoři rychle odpovídají na e-maily. Ve Španělsku je zvykem čekat na odpověď hodně dlouho. Na biologii by ale mohlo být více přednášek v angličtině.

5) Česky se učím, ale není to pro mě jednoduché. Jsem naštěstí na koleji jenom s Čechy a Slováky, takže mám celý den trénink v poslechu.

Jméno: **Pedro Manuel de Assuncao Pereira**
Věk: 22
Fakulta: 3. LF
Obor: Medicína

Domovská univerzita:
Universidade de Lisboa
Země: Portugalsko

1) Já si našel informace na internetu. Chtěl jsem mít všechny své předměty v angličtině, vybral jsem proto pár univerzit, kde je to možné. Zkoušel jsem taky Velkou Británii, tam od nás ale žádné studenty na Erasmus neberou, a Čechy jsou navíc levnější. A tak jsem prostě píchl prst do mapy a řekl si: Proč nejít do Prahy?

2) Organizace kurzů je totálně odlišná od našeho systému. Ale myslím, že 3. LF se liší i od ostatních lékařských fakult. Sestavit si rozvrh a proniknout do systému studia bylo dost složité. Přednášky jsou tady ale skvělé –

v Portugalsku máme v místnosti i 280 lidí a tady je jich maximálně čtrnáct. O poznání snazší je dostat se k pitvám. V Portugalsku nám chybí těla. Tady může pitvat každý a to je velmi dobrá praxe.

3) V laboratořích najdu všechno, co potřebuju. Technické vybavení je v některých směrech dokonce lepší než u nás. I když v Portugalsku máme zase více počítačů a rychlejší internet. Moc mě taky překvapilo, že na 3. LF používají místo Windows operační systém Linux.

Mám hodně špatné zkušenosti s kancelářským programem Erasmus na 3. LF. Ale na místního koordinátora si stěžuje skoro každý. Hned na začátku pobytu dává mylné informace a dělá problémy. Vtipné je, že všechno jde mnohem lépe řešit přímo s učiteli. Ti jsou moc fajn, na rozdíl od člověka, který nám má pomáhat.

4) Univerzitní web je v pohodě. Fakultní stránky mají místa, kde v anglické verzi chybí potřebné informace, takže musíte hledat v té české. Není to tak špatné, stačí se naučit, kde jsou.

5) Před příjezdem jsem se neučil, protože kurzy u nás byly plné. Na fakultě jsem si češtinu zapsal, ale promeškal jsem hodně lekcí. Při studiu medicíny nemám na jazyku moc času.

Jméno: **Chrysanthi Teliou**
Věk: 21
Fakulta: PrF
Obor: Právo

Domovská univerzita:
Aténská univerzita
Země: Řecko

1) Nevybrala jsem si Karlovu univerzitu, ale Prahu. Můj bratr tu byl před pěti lety a pobyt si pochvaloval – mě navíc zajímá přerod z komunistické na demokratickou zemi. A možná nejdůležitější důvod je, že je tady levně. Všechny informace jsem našla na univerzitních stránkách.

2) Je tu spousta rozdílů, většinou způsobených tím, že jsem na Erasmu. Kurzy jsou lehčí a všichni se o nás starají. Připadám si výjimečná, pořád se ptají, co potřebujeme a co by pro nás mohli udělat. V Řecku kantoři moc nepoužívají počítač a projektor. Tady je to běžné. Přednášky v Řecku

se taky většinou odehrávají před větším publikem, v místnosti je někdy i 600 lidí. Tady je to spíš jako na střední škole. To není horší nebo lepší. Je to jiné.

3) S Čechy jsem moc spokojená. Všechny problémy s mým příjezdem byly z řecké strany.

4) Všechno je perfektní. Týdně dostávám minimálně tři maily z fakulty, že se mění termíny přednášek, nebo zadání nových projektů. Nemusím ani chodit do školy, a přesto se všechno dozvím. Trochu divné je to, že všechny ročníky erasmáků (prváci i čtvrtáci) mají stejný kurz dohromady. Hodně věcí, které mi tady říkají, bych už vlastně měla vědět. Ale jinak jsem spokojená.

5) Nejdřív jsem si myslela, že je čeština složitá a nudná, ale pak mě začala zajímat. Do kurzu jsem se zapsala před dvěma týdny. Už ale umím většinu jídel a objednat pivo umím od začátku.

Jméno: **Luis Silva**
Věk: 21
Fakulta: FSV
Obor: Ekonomie

Domovská univerzita:
Universidade Técnica de Lisboa
Země: Portugalsko

1) Rodinní přátelé mi moc hezky vyprávěli o Praze. Chtěl jsem taky poznat kulturní rozdíly mezi jihem a střední Evropou. O UK jsem nevěděl skoro nic, ale žádné informace jsem nesháněl.

2) O studenty se tady více starají, ale to je možná tím, že jsme cizinci a je nás jen pár. Skvělý je program, ve kterém má každý student na Erasmu přiděleného Čecha, který mu pomáhá s rozjezdem studia.

3) Používám hlavně svůj notebook. Na kolejích máme internet, jsem spokojený.

4) Často sleduju fakultní web kvůli změnám v rozvrhu. V Opletalově ulici jsou moc krásné učebny a hlavně učitelé jsou skvělí. Až na jednu výjimku mají skvělou angličtinu.

5) Česky se nijak zvlášť neučím. Občas mi některá slovíčka vysvětlují kamarádi. Moje oblíbená jsou „výstup“ a „účet“.

Autor: redakce

SPOLEK ABSOLVENTŮ A PŘÁTEL UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE – CAROLINUM

FOTO: JINDŘICH SOJKA

Dirigent Leos Svárovský (vlevo) a houslista Josef Suk (vpravo)

Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy Carolinum (dále jen Spolek Carolinum) byl založen v roce 1991 z podnětu tehdejšího rektora Univerzity Karlovy prof. PhDr. Radima Palouše, CSc. Předsednictvo Spolku Carolinum svolává valné shromáždění vždy na začátku dubna, neboť 7. dubna 1348 byla Alma Mater založena a podnes nese jméno svého slavného zakladatele, krále a císaře Karla IV.

Spolek Carolinum se hlásí k základním idejím Karlova vysokého učení, které je základem národní kultury a zdrojem vzdělanosti a právě tak je i nedílnou součástí evropské a světové vědy.

Jednou z priorit Spolku Carolinum je pomoc rozvoji vzájemné komunikace současné akademické obce studentů, absolventů, sponzorů mezi sebou navzájem i se širokou veřejností, a to např. při organizování společenských, kulturních či vědeckých akcí.

Plnění této úlohy znamená vnímat soudobou společnost jak na domácí půdě, tak i v zahraničí. Česká republika změnila v průběhu uplynulých patnácti let systém struktury státu a veřejné správy. Byly zřízeny nové vysoké školy, a to především ve statutárních městech naší vlasti. Spolek Carolinum napomáhá šíření vzdělanosti v České republice.

V tomto období celý stát završil proces integrace svých struktur do společnosti sjednocené Evropy tak, jak si asi přál i Karel IV., když v Praze Alma Mater zakládal. Ve sjednocené Evropě došlo k podstatnému zvýraznění důležitosti vyšších územněsprávních celků.

Právě tento celospolečenský proces přivedl v roce 1998 Spolek Carolinum na myšlenku, aby ve významný den konání valného shromáždění Spolku Carolinum bylo mezi významnými hosty umožněno krajským hejtmanům a primátorům statutárních měst představit výsledky a cíle jejich regionu na poli vědy a vzdělání. Konalo se tak vždy u příležitosti slav-

nostního koncertu ve Velké aule starobylého Karolina, kterým je valné shromáždění ukončováno.

Cyklus byl zahájen v roce 1998 městem Pardubice spolu s Komorní filharmonií pod vedením Leoše Svárovského. U příležitosti milénia byly v roce 2000 slavnostním hostem Karlovy Vary s Komorními soubory Karlovarského symfonického orchestru. Kraj Plzeňský se představil s Konzervatoří Plzeň. Jihočeský kraj a město České Budějovice se prezentovaly vystoupením Jihočeské komorní filharmonie a Sboru Jihočeské univerzity. V roce 2004 si celý svět připomněl sté výročí od narození Antonína Dvořáka, Spolek Carolinum proto uspořádal slavnostní večer Pocta Antonínu Dvořákovi v podání Wihanova kvarteta. Loňského roku se prezentovalo město Ústí nad Labem s Orchestrem Severočeského divadla opery a baletu.

Dne 11. dubna 2006 jsme celý cyklus uzavřeli slavnostním večerem pod patronací hlavního města Prahy, které se představilo Talichovým komorním orchestrem se sólisty Janem Talichem a Jiřím Bártou.

Při této příležitosti Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy Carolinum předkládá ke schválení projekt **Hudebním uměním k vzájemnosti**.

Cílem projektu je představení mladých talentovaných hudebních virtuózů na půdě Univerzity Karlovy ve Velké aule starobylého Karolina při příležitosti konání valného shromáždění Spolku Carolinum.

Základním vodítkem pro představení talentovaného studenta hudebního umění renomované univerzity ve střední Evropě se stanou slavná hudební výročí.

Občanský rok je věnován některému z hudebních skladatelů světového významu. Každý z nich má charakteris-

tické rysy své tvorby a dominantní formu provedení. Podle těchto výročí a dominantního charakteru skladatelovy tvorby budou vyzváni pedagogové vysokých škol ve střední Evropě, na kterých se vyučuje hudební umění, aby při konání valného shromáždění představili členům Spolku Carolinum, vedení, pedagogům a studentům Univerzity Karlovy a pozvaným odborníkům v oboru hudebních věd talentovaného studenta – virtuosa jeho tvorbu a také vzpomněli význam skladatele, jemuž je věnován příslušný rok. Po ukončení valného shromáždění bude na programu slavnostní koncert ve Velké aule Karolina, na kterém vystoupí onen talentovaný student. Po koncertu bude následovat neformální setkání za účasti sdělovacích prostředků.

Odbornými garanty projektu jsou houslista Josef Suk a dirigent Leoš Svárovský, organizačně-technickým gestorem Spolek Carolinum. Ve své první fázi bude projekt zaměřen na tři roky, tedy 2007, 2008 a 2009. Celý cyklus slavnostně zahájí mistr Josef Suk, aby symbolicky předal štafetu nové nastupující generaci.

Josef Svoboda

▼ Dne 8. března 2006 uspořádal Spolek Carolinum ve spolupráci se Společností Jana Masaryka v Černínském paláci **vzpomínkové setkání při příležitosti 58. výročí úmrtí a 120. výročí narození Jana Masaryka**. Význam osobnosti Jana Masaryka vyzdvihl ve své přednášce s názvem Čechoslovák (a Evropan) Jan Masaryk profesor PhDr. Robert Kvaček, CSc.

Působení Jana Masaryka začalo po I. světové válce na velvyslanectví v USA, později se uplatnil jako tajemník tehdejšího ministra zahraničí dr. E. Beneše.

Vzpomínkové setkání při příležitosti 58. výročí úmrtí a 120. výročí narození Jana Masaryka

FOTO: IVAN NOVESKÝ

Ve dvacátých letech minulého století se věnoval diplomatické službě v Londýně. Prosazoval přátelství mezi lidmi i národy, zlidštění politických a diplomatických vztahů. V „době Mnichova“ upozorňoval na hrozící nebezpečí, později pomáhal uprchlíkům a v roce 1940 spolu s Edvardem Benešem a dalšími politiky připravil ustavení exilové vlády. Cenné byly jeho rozhlasové projevy, jimiž po dobu války pomáhal udržovat naději ve zkušene vlasti. Po válce mu byl svěřen úřad ministra zahraničí, pracoval pro nadějnou budoucnost a zachování spolupráce mezi národy v Evropě i ve světě. Jeho práce byla přerušena únorovými událostmi roku 1948 a nevratně ukončena 10. března 1948 tragickým skonek.

Společnost Jana Masaryka se snaží naplňovat a rozvíjet odkaz našeho populárního diplomata. K podpoře tohoto cíle jsou každoročně oceňovány významné osobnosti Medailí Jana Masaryka cti a vděčnosti. Letos se k významným zařadili: I. náměstek ministra zahraničí Jaroslav Bašta, ministr kultury Vítězslav Jandák, vedoucí kanceláře prezidenta republiky Jiří Weigl, profesor Petr Vopěnka, profesorka Helena Illnerová, doktorka Helena Bayerová, doktorka Daniela Karasová, inženýr Josef Lesák, Msgre František Kohlíček, redaktor Karel Tejkal, doktor Jan Šolc a profesor Jiří Tichý.

Kontakt:

Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy – Carolinum
116 36 Praha 1, Ovocný trh 3 (budova Nové Astorie, přízemí, kancelář č. 10)
tel.: +42 224491326, fax: +42 224811878
Bankovní spojení: KB Praha 1, číslo účtu 51083630025710100
E-mail: sapuk@ruk.cuni.cz, www: http://www.sapuk.cuni.cz/

JEDNÁNÍ AS UK

Zasedání Akademického senátu, která se konala 17. března a 21. dubna 2006, opět splnila jak funkci informační, tak rozhodovací.

Prorektorem pro zahraniční styky a mobilitu byl zvolen Prof. MUDr. Jan Škrha, DrSc., MBA

Na březnovém zasedání jsme se v informativní části, která je v programu jednání roztroušena v bodech vystoupení Jeho Magnificence rektora UK, vystoupení členů kolegia rektora UK, informace z předsednictva AS UK a informace z komisí AS UK, dozvěděli, že náš rektor uspěl v klání o post místopředsedy České konference rektorů (předsednictvo České konference rektorů bude takto ovšem složeno pouze do léta, kdy se má uskutečnit řádná volba – a ani prof. Sába, rektor Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, který byl zvolen předsedou tohoto orgánu, si tak nemůže být ničím jistý...) a také o společném setkání rektorů s prezidentem republiky. Dále prof. Hampl oznámil, že se rozhodl akceptovat záporné stanovisko AS UK ke jmenování prorektora pro zahraniční styky a mobilitu, a proto navrhl obsadit toto místo osobou jinou. Prof. Škrha byl po kladném vyjádření senátu, které následovalo, rektorem jmenován. Z vystoupení členů kolegia zaujala především informace prorektora Štecha ohledně zřízení Komise pro transformaci Kolejí a menz UK, ve které bude mít AS UK také své zastoupení – zaměstnaneckou část bude zastupovat ing. Zahálka, z řad studentů byl vybrán autor tohoto článku.

Rozpočet, prorektor a spol.

Březnová rozhodovací část spočívala ve

schválení rektorova návrhu na odvolání členů stávající Vědecké rady UK a na jmenování nových členů tohoto orgánu, ve schválení rozpočtu UK na rok 2006 a ve schválení rozpisu dotace na UK na rok 2006, dále v již zmíněném vyjádření k návrhu na jmenování prorektora pro zahraniční styky a mobilitu a ve schválení smluv a vnitřních předpisů fakult. Veden neochvějnou důvěrou ve správnou ruku rektora, správný ekonomický kalkul kvestora a bezchybné fungování ekonomické a legislativní komise jsem, společně s ostatními členy senátu, se všemi těmito záměry vyslovil souhlas.

Dubnová legislativní smršť

Na dubnovém zasedání zcela převážila rozhodovací funkce a Akademický senát naplňoval zejména svou roli normotvůrce. Rektor se rozhodl (především v důsledku přijetí novely zákona o vysokých školách) předložit Akademickému senátu devět návrhů změn vnitřních předpisů univerzity. K těmto návrhům pocítila řada fakult potřebu se vyjádřit a hned několik senátorů neodolalo nutkání podat k nim pozměňovací návrhy.

Pozadu nezůstaly ani ekonomická a sociální komise senátu. Ty pověřily své předsedy podáním pozměňovacích návrhů, jež odrážely představy těchto orgánů o finálním znění předpisů, které upravují záležitosti spadající do jejich kompetence.

Série jednání v jednotlivých komisích AS pak gradovala téměř pětihodinovým maratonem na komisí legislativní. Rektor zde předložil řadu modifikací reagujících na stanoviska fakult, resp. na názory zaznívající na zasedáních senátních komisí. Poté, jako obvykle, bylo přijato doporučení členům senátu, kdy mají na jeho zasedání zvednout ruku a kdy ji radši nechat dole.

Na samotném zasedání pléna pak, po několikahodinové anabázi, byly všechny

novely (tu více, tu méně upravené oproti původnímu znění) přijaty.

Poslední budou první aneb Když všichni všechno všechněm dáme

Z hlediska studentů jsou pravděpodobně nejpodstatnější změny, resp. nezměny, ve Stipendijním řádu UK. V důsledku již zmíněné novely vysokoškolského zákona dochází k zavedení sociálního stipendia, na které budou mít nárok sociálně nejslabší studenti. Zároveň, po projednání v sociální komisi senátu, bylo konstatováno, že ani po zavedení tohoto druhu stipendia není důvod měnit systém vyplácení stipendií ubytovacích, který je postaven na solidaritě studentů lépe situovaných se studenty sociálně znevýhodněnými.

Další změnu tohoto předpisu pak představuje zvýšení stipendií studentů prezenční formy doktorských studijních programů (5.750 Kč v prvním ročníku, 7.000 až 10.500 Kč v ročnicích dalších) a zvýšení prospěchových stipendií u pregraduálních studentů (9.000–18.000 Kč) s tím, že je nově stanoveno, že na toto stipendium bude mít nárok alespoň deset procent nejlepších.

Vyčerpání a odchody

Po schválení vnitřních předpisů mnozí členové senátu s vědomím, že nejdůležitější část zasedání je u konce, začali opouštět jednací sál. Ti, kteří zůstali, tak pravděpodobně učinili jen proto, že nebyli v důsledku svého vyčerpání schopni vstát z křesla.

Další program se proto odehrál jen s největším urychlením, jelikož bylo zapotřebí, aby i po zbytek jednání byla zachována usnášenská schopnost. Nicméně bylo jen otázkou času, kdy najdou i další senátoři sílu a svým odchodem fakticky jednání senátu ukončí. To se také stalo, naštěstí ale až při projednávání bodu „různé“...

Oldřich Řeháček
předseda Sociální komise AS UK

Zábava

POMŮCKA: ANN, INARI SPAL	OBILÍ SETÉ NA PODZIM	ČÍSELNÉ ÚDAJE	ČESKÝ HEREC	DVOU- DĚLOŽNÁ ROSTLINA	PUČÁL- KOVIC ŽIRAFA	BÍLÉ PEČIVO	OSOBNÍ ZÁJMENO	PŘEDLOŽKA	NÁDOBKA NA LÉČIVA	TELEVIZE (hovorově)		SMYSL	3. DÍL TAJENKY	FINSKÉ JEZERO
ODKLÁDAT											ŘÍMSKÝCH 201			
1. DÍL TAJENKY											EL. NABITÝ ATOM ZNAČKA OSMIA			
KURZIVA								ČÁST KAMEN OHBÍ NOHY						
LESNÍ PLOD							ČESKÝ ZÁMEK ČERNÝ PTÁK					SLOVENSKY „AR“ PŘEKÁŽET		
	JMÉNO EDISONA	ČÁST TOPENIŠTĚ	TAHLE ZELENÉ ZLATO			BICYKLY ŠPIČKA					DĚDINY VOZKA			
NOEMOVO PLAVIDLO					TYČE CIZÍ ŽENSKÉ JMÉNO					ZN. KILO- AMPERU LIHOVINA		DOMÁCKY ELIŠKA	VLÁKNO K ŠTÍ	
POVRCHO- VÝ DŮL				DVIH POSMĚŠEK					ČESKÝ HEREC INICIÁLY DVOŘÁKA					
2. DÍL TAJENKY							4. DÍL TAJENKY							
OBR POD- PÍRAJÍCÍ NEBESKOU KLENBU							ODPÍRAT							

George Savile, markýz z Halifaxu (1633–1695), byl významný anglický politik a poslanec parlamentu, který mimo jiné pomohl prosadit zákon Habeas Corpus Act a přispěl k hladkému průběhu Slavné revoluce v roce 1688. Byl neobyčejně bystrý a vzdělaný a proslul jako obratný řečník. V knize Politické, morální a další úvahy napsal, že „plýtvání časem se podobá sebevraždě“. A vzdělání definoval jako „to, co nám zůstane, když...“ – zbytek se dovíte v tajence.

Tajenku zasílejte na adresu:
forum@cuni.cz do 31. 8. 2006. Jednoho
výherce odměníme knihou z nakladatelství
Karolinum.

V tajence z čísla 4/2005 jste mohli odhalit,
že americká univerzita Euforita, uvedená
v život slavným autorem univerzitních
románů Davidem Lodgem, si zajišťuje
věrnost profesorů velkorysým
přidělováním laboratoří, knihoven,
výzkumných fondů a
**HEZKÝCH SEKRETÁŘEK
S DLOUHÝMA NOHAMA.**

Z úspěšných řešitelů byla vylosována
a knižní dar poštou obdrží:
Květa Johanisová z Prahy 10
Gratulujeme!

